

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 110 L

(2014–2015)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i skadeserstatningsloven mv.
(standardisert inntektstaperstatning
til barn)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	8.2	Skadevirkningstidspunktet	41
			8.3	Beregningen av forsinkelsesrenter	41
2	Bakgrunnen for forslagene i proposisjonen	7	9	Skatteplikt	43
2.1	NOU 2011: 16 Standardisert personskadeerstatning	7	10	Skadelidte som ikke har varig opphold i Norge – «besøkende skadelidte»	46
2.2	Høringen	7			
2.3	Forslag til nye regler om standardisert inntektstaperstatning til barn – deloppfølging av NOU 2011: 16 Standardisert personskadeerstatning	8	11	Enkelte særlige spørsmål	49
			11.1	Terminerstatning	49
			11.2	Avgrensning mot skadelidtes inngangsinvaliditet	49
			11.3	Beviskrav og bevisbyrde for den skadelidtes negative helseutvikling	50
3	En ny modell for standardisert inntektstaperstatning til barn ..	9	11.4	Forholdet til foreldelsesloven	50
3.1	Gjeldende rett	9	11.5	Forholdet til avtaler	51
3.2	Utvalgets forslag	10			
3.2.1	Forslaget i hovedtrekk	10	12	Økonomiske og administrative konsekvenser	52
3.2.2	Nærmere om tofasemodellen	12			
3.2.3	Nærmere om «valgfrihetsmodellen»	16	13	Merknader til de enkelte paragrafene	54
3.2.4	Nærmere om enkelte beregningstekniske spørsmål	18	13.1	Endringene i skadeserstatningsloven	54
3.3	Høringsinstansenes syn	19	13.2	Endringen i bilansvarslova	58
3.4	Departementets vurdering	25	13.3	Endringene i foreldelsesloven	58
4	Varslingsplikt om skadelidtes rett til oppgjør av erstatning for fase 2	31	13.4	Endringen i skatteloven	58
			13.5	Endringene i voldsoffererstatningsloven	58
5	Hjemmearbeidstap	33	13.6	Endringen i pasientskadeloven	58
6	Særlig om unge skadelidte med høye inntekter	36	13.7	Til ikrafttredelses- og overgangsreglene	59
7	Skadeserstatningsloven § 3-3 om erstatning for visse personlige krenkelser m.m.	38	Forslag til lov om endringer i skadeserstatningsloven mv. (standardisert inntektstaperstatning til barn)	60	
8	Skjæringstidspunkter	40			
8.1	Oppgjørstidspunktet	40			

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 110 L

(2014–2015)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i skadeserstatningsloven mv. (standardisert inntektstaperstatning til barn)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 24. april 2015,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Justis- og beredskapsdepartementet legger i proposisjonen her frem forslag til nye regler i skadeserstatningsloven om standardisert inntektstaperstatning til barn, jf. skadeserstatningsloven § 3-2 a. Lovforslaget har bakgrunn i forslaget til nye barneerstatningsregler i NOU 2011: 16 Standardisert personskadeerstatning.

Departementet går inn for å videreføre ordningen med en form for standardisert erstatning til dekning av barns varige inntektstap, men foreslår betydelige endringer i ordningens innhold og utforming. Formålet er å styrke det erstatningsrettslige vernet til unge skadelidte og etablere et mer nyansert og treffsikkert utmålingssystem enn det som følger av gjeldende regler.

Etter forslaget utvides de standardiserte barneerstatningsreglens virkeområde til å gjelde for personer som er yngre enn 19 år på skadevirkningstidspunktet. Samtidig oppheves unntaket i skadeserstatningsloven § 3-3 annet punktum slik at reglene også vil gjelde ved krav om erstatning

på grunnlag av lovovertridelser som nevnt i § 3-3 første punktum. Det foreslås videre å skille utmålingen av erstatning for inntektstap fra utmålingen av menerstatning. Departementet går også inn for å skille utmålingen av inntektstap i tradisjonell forstand (utarbeidstap) fra utmålingen av hjemmearbeidstap. Erstatning for hjemmearbeidstap vil da bli å utmåle særskilt etter egne standardiserte regler samtidig som menerstatning utmåles etter den alminnelige regelen i skadeserstatningsloven § 3-2. Hovedreglene i forslaget til en ny barneerstatningsordning vil etter dette knytte seg til utmåling av erstatning for inntektstap i tradisjonell forstand (utarbeidstap).

Modellen for utmåling av inntektstaperstatning foreslås endret på vesentlige punkter. Det legges opp til at erstatningen som hovedregel skal utmåles etter en tofasemodell. I fase 1 ytes det en såkalt «overgangserstatning» til dekning av barnets inntektstap frem til og med det året det fyller 21 år. Det er her tale om en grovmasket sjablon-

gerstatning basert på den skadelidtes medisinske invaliditet med et krav på minst ti prosent medisinsk invaliditet. I fase 2 ytes erstatning til dekning av inntektstapet fra og med det året den skadelidte fyller 22 år. Det er i denne sammenhengen det vesentlige fremtidstapet gjøres opp. Erstatningen som utmåles i fase 2, utmåles som hovedregel det året den skadelidte fyller 21 år og utgjør da 50,8 G ved 100 prosent ervervsmessig uførhet. Ved lavere uførhetsgrader reduseres erstatningen forholdsmessig. Skadevolderen eller dennes representant pålegges samtidig en plikt til å gi den skadelidte særskilt melding om rett til oppgjør av den endelige erstatningen det året den skadelidte fyller 19 år. I fase 2 tar utmålingen ikke lenger utgangspunkt i skadelidtes medisinske invaliditet, men dennes ervervsuførhet. Grunnpilaren i den nye modellen er å utskyte denne delen av oppgjøret fordi man da normalt får bedre forutsetninger for å vurdere den skadelidtes ervervsevne. Det foreslås imidlertid enkelte unntak fra hovedregelen om oppgjør det året den skadelidte fyller 21 år. Dersom det er åpenbart at skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør, kan erstatningen fastsettes tidligere enn det året han eller hun fyller 21 år. Skadevolderen eller dennes representant kan også når som helst oppfylle sin betalingsforpliktelse ved å betale erstatning som om den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør. I den utstrekning det foretas slikt fremskutt oppgjør, aldersjusteres (neddiskonteres) erstatningen etter den skadelidtes alder på oppgjørstidspunktet.

Forslaget inneholder en sikkerhetsventil for unge skadelidte med særskilt høye inntekter. Dersom den skadelidte de siste to årene før skadevirkningstidspunktet hadde en gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer, kan beløpene som følger av en utmåling etter tofasemodellen, forhøyes i det omfang det finnes rimelig.

Som et alternativ til erstatning etter tofasemodellen er skadelidte med medisinsk invaliditet til og med 25 prosent gitt en valgfrihet til i stedet å kreve engangserstatning etter en modell basert på medisinsk invaliditet. Med dette legges det til

rette for et enklere og raskere oppgjør ved mindre og mer moderate skader. Det oppstilles imidlertid et krav om minst ti prosent medisinsk invaliditet. Krav om erstatning etter denne modellen må fremsettes skriftlig innen fem år fra skadevirkningstidspunktet og med det året den skadelidte fyller 16 år, som absolutt grense.

Forslaget inneholder særskilte bestemmelser om standardisert erstatning for eventuelt hjemmearbeidstap. Slikt tap erstattes med 4 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid, eller 8 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av også lettere hjemmearbeid.

Det foreslås en egen sikkerhetsventil rettet mot tilfeller hvor den skadelidte ikke har varig opphold i Norge, såkalt «besøkende skadelidte». Ettersom de standardiserte erstatningsreglene er utformet ut fra norske rammevilkår, vil premisene for reglene i slike tilfeller kunne svikte når det ses hen til rammevilkårene i den skadelidtes oppholdsland. Etter forslaget er domstolene derfor gitt en adgang til å tilpasse erstatningsbeløpene i tilfeller der den skadelidte ikke er medlem av folketrygden, og en anvendelse av de standardiserte reglene medfører et åpenbart urimelig resultat.

De foreslåtte endringene i skadeserstatningsloven vil få virkning også for erstatningskrav som fremmes etter reglene i voldsoffererstatningsloven, pasientskadeloven og bilansvarslova. Forslaget griper derimot ikke inn i reglene om utmåling av erstatning ved yrkesskader, jf. yrkesskade-forsikringsloven med tilhørende forskrifter.

Lovteknisk legger departementet opp til at de konkrete erstatningsbeløpene gjennomgående vil fremgå av tabeller inntatt i forskrift. Erstatningsnivået for erstatning som utmåles for fase 2, foreslås imidlertid reflektert i loven ettersom dette utgjør den klart største erstatningsposten.

Det foreslås for øvrig enkelte tilpasninger og mindre endringer i bilansvarslova, foreldelsesloven, skatteloven, voldsoffererstatningsloven og pasientskadeloven.

2 Bakgrunnen for forslagene i proposisjonen

2.1 NOU 2011: 16 Standardisert personskadeerstatning

I juni 2008 ble det oppnevnt et offentlig utvalg for å utrede og utarbeide forslag til lovbestemmelser som standardiserer reglene om utmåling av personskader i større utstrekning enn i dag. Mandatet omfattet også en ny vurdering av de gjeldende reglene om standardisert erstatning til barn i skadeserstatningsloven § 3-2 a. Utvalgets utredning, NOU 2011: 16 Standardisert personskadeerstatning, ble avgitt til Justis- og beredskapsdepartementet 27. september 2011.

2.2 Høringen

Justis- og beredskapsdepartementet sendte 12. juni 2012 NOU 2011: 16 Standardisert personskadeerstatning på høring. Høringsbrevet (med lenke til utredningen) ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene
Høyesterett
Lagmannsrettene
Bergen tingrett
Kristiansand tingrett
Nord-Troms tingrett
Oslo tingrett
Stavanger tingrett
Sør-Trøndelag tingrett
Arbeids- og velferdsdirektoratet
Datatilsynet
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Politidirektoratet
Regjeringsadvokaten
Riksadvokaten
Statens pensjonskasse
Statens vegvesen (Vegdirektoratet)
Statistisk sentralbyrå
Stortingets ombudsmann for forvaltningen
Trygderetten
Fylkeskommunene
Bergen kommune
Kristiansand kommune

Oslo kommune
Stavanger kommune
Trondheim kommune

Akademikerne
Arbeidsmiljøskaddes landsforening
Autoriserte Trafikkskolers Landsforbund
Barneombudet
Befalets fellesorganisasjon
Den Norske Advokatforening
Den norske dommerforening
Den norske Legeforening
Den norske Revisorforening
Econa
Fagforbundet
Finansforbundet
Finansklagenemnda
Finansnæringens Fellesorganisasjon
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Forsikringskundernes interesseorganisasjon
Frivillige organisasjoners redningsfaglige forum
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
Hovedorganisasjonen Virke
Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon
Kongelig Norsk Automobilklub
Kreftregisteret
Landsforeningen for trafikkskadde
Landsorganisasjonen i Norge
Lastebileiernes Forening
Logistikk- og Transportindustriens Landsforening
MC-rådet
Motorførernes Avholdsforbund
Nasjonalt støttegruppenettverk
NAVO
Nei til EU
NHO Transport
Norges Automobil-Forbund
Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening (NARF)
Norges Bilbransjeforbund
Norges Bilutleieforbund
Norges Bondelag
Norges Fiskarlag
Norges Handikapforbund

Norges Juristforbund
 Norges Lastebileier-Forbund
 Norges Parkeringsforening (NORPARK)
 Norges Rederiforbund
 Norges Røde Kors
 Norges Taxiforbund
 Norges Turbileierforbund
 Norges Veteranforbund for internasjonale Operasjoner (NVIO)
 Norsk Bonde- og småbrukarlag
 Norsk Folkehjelp
 Norsk Forbund for Utviklingshemmede
 Norsk Forsikringsjuridisk Forening
 Norsk Motorcykel Union (NMCU)
 Norsk senter for menneskerettigheter
 Norsk Studentunion
 Norsk Sykepleierforbund
 Norsk Tjenestemannslag
 Norsk Trafikksikkerhetsforbund
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Opplysningsrådet for veitrafikken
 Pensjonistforbundet
 Rettspolitisk forening
 Samfunnsøkonomene
 Stiftelsen for industriell og teknisk forskning ved Norges tekniske høgskole (SINTEF)
 Syklistenes Landsforening
 Trafikk- og ulykkesskaddes Landsforbund
 Trafikkforsikringsforeningen
 Trafikkforum
 Transportbrukernes Fellesorganisasjon
 Transportøkonomisk institutt
 Trygg Trafikk
 Universitets- og høgskolerådet
 Universitets- og høgskoleutdannedes forbund (UNIO)
 Yrkesorganisasjonenes sentralforbund
 Yrkeskadeforsikringsforeningen
 Yrkestrafikkforbundet
 Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo
 Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
 Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø

Høringsfristen var 15. desember 2012. Følgende høringsinstanser hadde realitetsmerknader som konkret knytter seg til utvalgets forslag til nye barneerstatningsregler:

Barneombudet
 Borgarting lagmannsrett
 Den Norske Advokatforening
 Finansnæringens Fellesorganisasjon
 Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
 Landsorganisasjonen i Norge
 Norsk pasientskadeerstatning

Norsk Sykepleierforbund
 Pasientskadenemnda
 Personskadeforbundet LTN
 Statens pensjonskasse
 Unio

2.3 Forslag til nye regler om standardisert inntektstaperstatning til barn – deloppfølging av NOU 2011: 16 Standardisert personskadeerstatning

NOU 2011: 16 Standardisert personskadeerstatning inneholder forslag til en generell standardisering av erstatningsutmålingen ved personskader. Proposisjonen her er avgrenset til en oppfølging av utvalgets forslag til nye regler om standardisert inntektstaperstatning til barn. Etter departementets syn er det på dette området behovet for lovendringer er størst. Det har fra flere hold vært rettet kritikk mot de gjeldende barneerstatningsreglene, særlig når det gjelder erstatningsnivået og utmålingens forankring i medisinsk invaliditet. Dette har også kommet til uttrykk i høringen, hvor flere høringsinstanser har tatt til orde for en snarlig oppfølging av forslaget til nye barneerstatningsregler uavhengig av om man skulle gå videre med de øvrige standardiseringsforslagene. Det vises til høringsuttalelsene fra *Landsorganisasjonen i Norge, Norsk Sykepleierforbund, Personskadeforbundet LTN og Unio*. Til forskjell fra utvalgets forslag, er departementets forslag for øvrig også avgrenset mot yrkesskadeområdet, jf. yrkesskadeforsikringsloven med tilhørende forskrifter.

En separat oppfølging av forslaget til nye barneerstatningsregler reiser enkelte særlige problemstillinger. I utvalgets forslag inngår barneerstatningsreglene som en integrert del av en samlet standardiseringsordning for utmåling av personskadeerstatning. Reglene er dermed på flere punkter sammenvevd med utvalgets øvrige forslag, herunder særlig forslaget til regler om standardisert inntektstaperstatning til voksne. Reglene må også ses i sammenheng med utvalgets forslag til regulering av en rekke generelle problemstillinger som strekker seg utover spørsmålet om barneerstatning. En separat deloppfølging av forslaget til nye barneerstatningsregler fordrer dermed flere tilpasninger og modifikasjoner i utvalgets forslag. Det vil videre ligge utenfor proposisjonens ramme å foreta en full behandling av de mer generelle problemstillingene som reises i utredningen. Disse vil først og fremst bli adressert i den utstrekning de reiser særskilte spørsmål i relasjon til reglene om barneerstatning.

3 En ny modell for standardisert inntektstaperstatning til barn

3.1 Gjeldende rett

Den alminnelige regelen i norsk erstatningsrett er at erstatning for personskader utmåles individuelt. Unntak gjelder for enkelte særlige områder der man har valgt å standardisere erstatningen. Ett slikt område er erstatning til barn. Hvor den skadelidte er under 16 år på skadetiden, anviser skadeserstatningsloven § 3-2 a en samlet standardisert erstatning for fremtidig inntektstap og menerstatning. Standardiseringen har bakgrunn i den særlige usikkerheten som knytter seg til fastsetting av fremtidig inntektstap for yngre skadelidte.

Utmålingen etter skadeserstatningsloven § 3-2 a baserer seg på medisinsk invaliditet. Det er denne som avgjør om det overhodet skal tilkjennes erstatning og i så fall hvor mye. Hovedregelen er at det ved 100 prosent varig medisinsk invaliditet gis en engangserstatning på 40 G. Dersom retten av særlige grunner fastsetter erstatningen til terminbeløp, skal den årlige erstatningen utgjøre 3,5 G. Den alminnelige fradragregelen i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd for sykelønn og trygdeytelser mv. kommer ikke til anvendelse. Det skal imidlertid gjøres fradrag i erstatningen for eventuelle forsikringsytelser i den utstrekning den erstatningsansvarlige har betalt premien, jf. § 3-2 a tredje ledd. Er den skadelidtes varige medisinske invaliditet lavere enn 100 prosent, reduseres erstatningen forholdsmessig. Det gis imidlertid ikke erstatning ved lavere invaliditetsgrader enn 15 prosent. I § 3-2 a fjerde ledd er det gitt en unntaksregel for det tilfellet at den skadelidte de siste to årene før skaden hadde en gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer. I disse tilfellene kan erstatningen forhøyes i det omfang det finnes rimelig.

§ 3-2 a er omtalt i utredningen punkt 6.1.1. Der heter det blant annet:

«SkI. § 3-2 a inneholder regler om standarderstatning til barn som skades før fylte 16 år. Bestemmelsen anviser en standardisert erstatning med to dekningsformål. Det ene er å erstatte fremtidig inntektstap (økonomisk tap).

Det andre er å kompensere for tapt livsutfoldelse (ikke-økonomisk tap). De to kompensasjonselementene er i dag samlet i én erstatning. SkI. § 3-2 a gir uttømmende regler om erstatning for fremtidig inntektstap og tapt livsutfoldelse. Konsekvensen er at skadelidte ikke kan kreve erstatning basert på de alminnelige reglene. Dette fremgår forutsetningsvis av skI. §§ 3-1 fjerde ledd og 3-2 andre ledd, og er uttrykkelig lagt til grunn i forarbeidene. Bestemmelsen om standardisert barneerstatning ble gitt som et tillegg til skadeserstatningsloven kapittel 3 i 1987. Ordningen gjelder for skader som er konstateret etter denne datoen. SkI. § 3-2 a gir enkle regler, både med hensyn til om det skal tilkjennes erstatning og selve utmålingen.

Det sentrale formålet med skI. 3-2a er å gi barn lik erstatning for lik skade, uten hensyn til kjønn, bosted, evner og familiebakgrunn. For unge skadelidte er det vanskelig å fastsette fremtidig inntektstap gjennom et langt livsløp. Prognosene blir ofte usikre. Uvissheten øker normalt jo yngre skadelidte er. En regel basert på en konkret og individuell utmåling ville i realiteten henvise rettsanvenderen til en «kvalifisert gjetning». En standardisert utmålingsmodell må bygge på mer generelle betraktninger om fremtidsperspektivene for barn i tilsvarende situasjon. Det er mot denne bakgrunn man må forstå skI. § 3-2 a, som standardiserer erstatningen til barn som på skadehandlings-tidspunktet var under 16 år.

De øvrige erstatningspostene utmåles etter samme regler som for andre skadelidte (det vil si de som er eldre enn 16 år på skadehandlings-tidspunktet). Det innebærer blant annet at erstatning for påførte merutgifter og fremtidige merutgifter utmåles etter de alminnelige reglene i skI. § 3-1. Det samme gjelder oppreisning, som erstattes etter skI. § 3-5. Det har vært diskutert om skadelidte kan kreve erstatning for påført inntektstap. Dette besvares med nei i *Løff II* (Rt. 2009 s. 425). Ut fra Høyesteretts presisering om at uttrykket «på skadetiden» i skI. § 3-2 a første ledd skal forstås som skade-

handlingstidspunktet, blir det ikke rom for noe påført inntektstap som skal dekkes i tillegg til standarderstatningen, jf. dommens avsnitt 37 med henvisning til *Løff I* (Rt. 2008 s. 1336). ...»

Skadeserstatningsloven § 3-2 a er ikke den eneste regelen om utmåling av fremtidig inntektstaperstatning til barn. Dersom den skadelidte har vært utsatt for lovovertridelser som nevnt i skadeserstatningsloven § 3-3, kommer § 3-2 a ikke til anvendelse. Erstatningen utmåles da i stedet konkret og individuelt etter den alminnelige regelen i § 3-1 første ledd. Dersom begrepet «barn» defineres som personer under 18 år, er det også grunn til å peke på at det er § 3-1 første ledd som kommer til anvendelse hvor den skadelidte er 16 år eller eldre på skadetiden. I tillegg kommer yrkesskedeforsikringsloven som gjelder på vanlig måte hvor barn har vært utsatt for en yrkesskade. Se nærmere om dette i utredningen på side 201–202.

Reguleringen i skadeserstatningsloven § 3-2 a har vært gjenstand for en viss kritikk. Det har vært anført at det standardiserte erstatningsnivået er for lavt og fører til underkompensasjon av unge skadelidte. Det har også blitt tatt til orde for at erstatningssummen bør justeres etter barnets alder på oppgjørstidspunktet, og at manglende korrelasjon mellom medisinsk invaliditet og ervervsmessig uførhet etter omstendighetene gir uheldige utslag, jf. eksempelvis *Lødrup: Lærebok i erstatningsrett* (2011) side 506–507 og *Nygaard: Skade og ansvar* (2007) side 158. Sistnevnte problemstilling er drøftet i utredningen punkt 6.3.1:

«Begrepet «medisinsk invaliditet» gir uttrykk for skadelidtes medisinske funksjonsevne. Begrepet er ikke legaldefinert i skadeserstatningsloven. Derimot inneholder forskriften til ftrl. § 13-17 om ménerstatning en definisjon av interesse. Forskriftens § 1 tredje ledd lyder slik: «Med medisinsk invaliditet forstår vi den fysiske og/eller psykiske funksjonsnedsettelsen som en bestemt skade eller sykdom erfaringsvis forårsaker. Invaliditetsgraden fastsettes på objektivt grunnlag uten hensyn til medlemmets yrke, nedsatte evne til inntektsgivende arbeid (uføregrad), fritidsinteresser o.l.».

Medisinsk invaliditet må holdes atskilt fra begrepet ervervsumførhet (og yrkesumførhet), som omhandler skadelidtes evne til å skaffe seg inntekt. Ved vurderingen av ervervsumførhet rettes oppmerksomheten mot den enkeltes individuelle muligheter til å skaffe seg inntekt

ved eget arbeid. En slik vurdering anvendes ved utmåling av inntektstaperstatning etter skl. § 3-1 første ledd (se også andre ledd). Uførhetsgraden trenger ikke uttrykkes i en bestemt uførhetsprosent, selv om dette gjøres for eksempel i medisinske spesialisterklæringer. Ved vurderingen etter skl. § 3-2 a er det derfor uten betydning om ervervsumførheten er større eller mindre enn den medisinske invaliditeten. Selv om det ofte er en *viss* sammenheng mellom skadelidtes medisinske funksjonsevne og arbeidsevne, finnes det atskillige eksempler på manglende eller svak korrelasjon.

«Dette *korrelasjonsproblemet* er kjernen i kritikken mot å anvende – og dermed videreføre – medisinsk invaliditet som basis for utmålingen. Skadelidte kan ha sterke intellektuelle evner, slik at en fysisk funksjonsbegrensning medfører lite begrensninger i arbeidslivet. Skadelidte kan for eksempel ha IT-basert arbeid eller drive undervisningsorientert arbeid. Fra rettspraksis er Bråtanesakene illustrerende. Skadelidte er 100 % medisinsk invalid, men fungerer i arbeid (prest). Hun hadde likevel krav på full barneerstatning etter skl. § 3-2 a. Eksemplet anskueliggjør at medisinsk invaliditet kan medføre overkompensasjon, sammenliknet med hva som ville blitt utfallet etter alminnelige utmålingsregler. Modellen i skl. § 3-2 a kan også gi motsatt utslag, og medføre underkompensasjon. Tilfeller der skadelidte er påført hodeskader er anskueliggjørende. Hodeskader medfører ofte en høyere ervervsumførhet enn den medisinske invaliditeten tilsier. Konsekvensen blir at skadelidte får mindre enn full erstatning, og dermed ikke får dekket sitt tap.»

Til sammenligning nevnes at standardiseringssystemet i yrkesskedeforsikringsloven bygger på ervervsumførhet som grunnlag for å fastsette fremtidig inntektstaperstatning. Når dette ikke er valgt for barneerstatningen, må dette ses i sammenheng med at de fleste som er yngre enn 16 år på skadetidspunktet, er uten fast inntekt.

For en omtale av rettstilstanden i andre nordiske land, vises det til utredningen punkt 6.2.

3.2 Utvalgets forslag

3.2.1 Forslaget i hovedtrekk

Utvalget går inn for å videreføre en ordning med en form for standardisert inntektstaperstatning til barn. Det foreslås videre å utvide ordningens virkeområde til personer som er yngre enn 19 år på

konstateringstidspunktet. Etter mønster fra yrkesskadeforsikringsloven § 5 er «konstateringstidspunktet» definert som ulykkestidspunktet eller det tidspunktet den skadelidte enten a) døde av skaden eller sykdommen uten å ha søkt legehjelp, b) første gang søkte legehjelp for skaden eller sykdommen, eller c) første gang meldte krav til forsikringsgiveren på grunn av skaden eller sykdommen, jf. utvalgets forslag til ny § 3-1 åttende ledd i skadeserstatningsloven.

Utvalget foreslår flere strukturelle endringer sammenlignet med gjeldende regler om barneerstatning. Det foreslås å skille mellom utmålingen av erstatning for fremtidig inntektstap og utmålingen av menerstatning. Menerstatning skal da utmåles på samme måte som for andre skadelidte etter det alminnelige systemet. Det foreslås også separat utmåling av erstatning for hjemmearbeidstap etter egne regler i utvalgets forslag til ny § 3-5 i skadeserstatningsloven. Særregelen om barneerstatning skal etter forslaget dermed kun regulere erstatning for tradisjonelt inntektstap (utearbeidstap).

Utvalget foreslår vesentlige endringer i modellen for utmåling av inntektstaperstatning. Det legges opp til en tofasemodell. I fase 1 ytes det en såkalt «overgangserstatning» til dekning av barnets inntektstap frem til og med det året det fyller 21 år. Utvalget går her inn for en grovmasket sjablonerstatning basert på barnets medisinske invaliditet med et krav på minst ti prosent medisinsk invaliditet. Ved invaliditetsgrader fra 10 til og med 39 prosent utmåles det en gradert erstatning, mens det ytes full erstatning ved medisinsk invaliditet på 40 prosent eller mer. Erstatningen foreslås også justert ut fra barnets alder på konstateringstidspunktet.

I fase 2 utmåles erstatning som skal tjene til dekning av den skadelidtes inntektstap fra og med det året vedkommende fyller 22 år. Det er i denne forbindelsen det vesentlige fremtidstapet gjøres opp. Utmålingen tar da ikke lenger utgangspunkt i den skadelidtes medisinske invaliditet, men dennes ervervsuførhet. Grunnpilaren i den nye modellen er å utskyte denne delen av oppgjøret fordi man da normalt får bedre forutsetninger for å vurdere den skadelidtes ervervsevne. Den nærmere utmålingen foreslås samkjørt med utvalgets forslag til inntektstaperstatning til voksne, dvs. ved bruk av tabeller som fastsetter erstatningssummen ut fra den skadelidtes alder og inntektsnivå. Innenfor barneerstatningsreglenes virkeområde skal utmålingen baseres på et inntektsnivå uten skaden fastsatt til 6 G pr. år. Hvor skadelidte på konstateringstidspunktet eller året før rent fak-

tisk har inntekter som overstiger 6 G, skal den skadelidte kunne velge å heller få erstatningen utmålt etter de alminnelige reglene om «voksenerstatning», jf. utvalgets forslag til ny § 3-1 første ledd og § 3-2 i skadeserstatningsloven. Utvalget foreslår i tillegg at skadelidte skal innrømmes en valgfrihet til å få gjort opp de mindre og mer moderate skadene allerede i fase 1 etter en utmåling basert på medisinsk invaliditet (valgfrihetsmodellen).

Lovteknisk legger utvalget opp til at de konkrete erstatningsbeløpene skal fremgå av tabeller fastsatt i forskrift. De foreslåtte erstatningstabellene er gjengitt og omtalt nedenfor i proposisjonen punkt 3.2.2 og 3.2.3. For en beskrivelse av de generelle forutsetningene som ligger til grunn for tabellene, herunder spørsmål om kapitaliseringsrentefot og tillegg for skatteulempe, vises det til utredningen punkt 4.12.3 med videre henvisninger. Her nevnes kun at utvalget for samtlige tabeller har benyttet en kapitaliseringsrentefot på fem prosent, og at skatteulempen for jevnt påløpende fremtidstap er satt til 30 prosent for skadelidte i gruppen 0 til 25 år.

Når det gjelder oppgjørstidspunkt, er utgangspunktet etter forslaget at erstatningen som er utmålt i fase 2, skal gjøres opp det året den skadelidte fyller 21 år. Er skaden konstatert det året den skadelidte fyller 17, 18 eller 19 år, forskyves imidlertid den ytre grensen for oppgjør til det året vedkommende fyller 24 år. Dersom det er åpenbart at den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør, kan erstatningen fastsettes tidligere enn det året vedkommende fyller 21 år. Skadevolderen skal videre når som helst kunne oppfylle sin betalingsforpliktelse ved å betale en erstatning som om den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør. Fremskutt oppgjør er betinget av samtidig oppgjør av merutgiftserstatning, hjemmearbeidserstatning og menerstatning med lovens høyeste erstatning etter utvalgets forslag til nye bestemmelser om disse postene.

Skadevolderen eller dennes representant skal gi den skadelidte særskilt melding om rett til oppgjør av erstatning i fase 2 det året den skadelidte fyller 19 år, se nærmere punkt 4.

Når det gjelder spørsmålet om oppgjørsform – dvs. om utgangspunktet skal være engangsutbetalinger eller terminvise utbetalinger – går utvalget inn for å videreføre dagens ordning med engangsutbetalinger som hovedregel, jf. utredningen punkt 6.6.3 og punkt 11.1 i proposisjonen.

Det er gitt en sammenfattet omtale og illustrasjon av forslaget i utredningen på side 236 og 237. Utvalgets overordnede evaluering av den fore-

slåtte tofasemodellen fremgår av utredningen punkt 6.5.5. I utredningen er det for øvrig også gjort rede for enkelte modeller som utvalget har vurdert, men forkastet, jf. punkt 6.4.2 om «medisinsk invaliditet»-modellen, «påslagsmodellen» og «funksjonsevne modellen».

3.2.2 Nærmere om tofasemodellen

Fase 1. Overgangserstatning

Overgangserstatningen tar sikte på å dekke tapte inntekter fra deltidsarbeid og sommerjobber mv. frem til og med det året den skadelidte fyller 21 år. Erstatningen foreslås standardisert og nærmere regulert ved tabeller fastsatt i forskrift. Utvalget har latt arbeidsmiljølovens regler om forbud mot barnarbeid trekke en ramme for hva som skal anses som relevant erverv, herunder ved å fastsette den nedre alderskategorien i tabellen til 13 år. Etter forslaget skal overgangserstatningen basere seg på medisinsk invaliditet. Om dette uttaler utvalget på side 205:

«Utvalget er bevisst på å unngå de foran beskrevne innvendingene mot medisinsk invaliditet som styringsfaktor, men anser problemet for å stå i en annen stilling hva gjelder «fase 1»-erstatningen (overgangserstatningen). For det første er ungdomsarbeid i form av sommerjobber mv. ofte mer fysisk preget enn teoretisk. Derfor er det rimelig å anta at det er en nærmere sammenheng mellom størrelsen på invaliditetsgrad og uførhetsgrad, enn det er ved utmåling av «voksenerstatning». For det andre er det vanligvis tale om begrensede beløp og med mindre spredning. Det må ses i sammenheng med at tapsperioden er avgrenset. Dette siste argumentet tilsier at det er mulig å gi en romslig standarderstatning uten at ordningen blir for kostbar.»

For en nærmere beskrivelse av empirien og tallmaterialet som ligger til grunn for utvalgets forslag til utmålingstabell og erstatningsnivå, vises det til utredningen punkt 6.5.2.2. og 6.5.2.3. Departementet vil her nøye seg med å gjengi hovedpunktene i utvalgets tilnærming ved utformingen av de foreslåtte reglene.

Utvalget har tatt utgangspunkt i hvordan gjennomsnittlig personinntekt for personer med slik

inntekt fordeler seg på de relevante alderskategoriene. Ut fra dette materialet har utvalget regnet ut hvor stor denne gjennomsnittsinntekten er i antall G. Deretter er det sett hen til forholdstallet mellom personer med og uten personinntekt i den enkelte alderskategori. Utvalget har lagt til grunn at erstatningsberegningen bør ta hensyn til sannsynligheten for at den skadelidte ville tilhøre gruppen med inntekt om skaden tenkes bort. Den foreslåtte modellen følger etter dette prinsippet om såkalt «proportionate liability» etter inspirasjon fra Principles of European Tort Law (PETL). Innfallsvinkelen er utdypet i utredningen på side 207.

Utvalget har utviklet en tabell med utgangspunkt i dette, men slik at det er foretatt en noe grovere sannsynlighetskategorisering. Ved denne grovtilpasningen i den enkelte alderskategori har utvalget gjennomgående rundet prosentsetsen oppover. Dette har ledet til følgende tabell hvor sannsynligheten for at den skadelidte tilhører gruppen med inntekt, er reflektert i midtre kolonne og gjennomsnittsinntekten for gruppen med inntekt er reflektert i høyre kolonne:

Tabell 6.4 Skjønnsmessig tilpasning basert på empiri og juridisk skjønn

Alder på skadetiden	Skjønnsmessig tilpasning basert på både empiri og juridisk skjønn	
13	50 %	0,1 G
14	50 %	0,1 G
15	75 %	0,1 G
16	75 %	0,2 G
17	100 %	0,4 G
18	100 %	0,7 G
19	100 %	1,3 G
20	100 %	1,8 G
21	100 %	2,1 G
22	100 %	2,4 G

Utvalget har på grunnlag av dette utformet følgende tabell for fastsettelse av overgangserstatning hvor det konkrete erstatningsbeløpet er tilpasset den skadelidtes alder på konstateringstidspunktet og underlagt en gjennomsnittsbasert diskontering, jf. utredningen side 208:

Tabell 6.5 Standardisert overgangserstatning. Aldersjustert (råttall)

Alder på konstateringstidspunktet	Erstatning verdsatt på konstateringstidspunktet (G)
0	2,9
1	3,0
2	3,1
3	3,2
4	3,3
5	3,5
6	3,6
7	3,7
8	3,8
9	4,0
10	4,1
11	4,3
12	4,4
13	4,6
14	4,7
15	4,8
16	4,9
17	4,9
18	4,7

Etter forslaget skal det ytes full overgangserstatning etter denne tabellen ved medisinsk invaliditet på 40 prosent eller mer. Ved invaliditetsgrader fra 10 til og med 39 prosent skal det ytes en gradert erstatning, mens det ved lavere invaliditetsgrader enn 10 prosent ikke ytes erstatning i det hele tatt. Dette foreslås uttrykt ved følgende tabell inntatt i forskrift:

Tabell 6.6 Gradert overgangserstatning

Mindre enn 10 % medisinsk invaliditet	Ingen overgangserstatning
10–14 %	30 % av full overgangserstatning
15–19 %	40 % av full overgangserstatning
20–24 %	50 % av full overgangserstatning
25–29 %	60 % av full overgangserstatning
30–34 %	70 % av full overgangserstatning
35–39 %	80 % av full overgangserstatning

Om dette heter det i utredningen på side 209 og 210:

«En vanlig fremgangsmåte i slike sammenhenger er å redusere erstatningen forholdsmessig ved lavere medisinsk invaliditet enn 100 %, sml. for eksempel dagens ordning i skl. § 3-2 a. Utvalget er imidlertid av den oppfatning at en korrigerende må tilpasses den virkeligheten regelen fungerer i, hvilket tilsier at man her ikke kan følge en lineær nedgradering. Skadelidte med høyere medisinsk invaliditet – men lavere enn 100 % – har sjelden en restarbeidsevne svarende til den matematiske differansen. Et eksempel: Hvis skadelidte er 80 % medisinsk invalid, er det begrensede muligheter for å omsette de resterende 20 % til restervervsevne. I slike tilfeller vil den gjenværende arbeidsevnen sjelden være *praktisk utnyttbar* (utenom for eksempel hos foreldre). Det er Utvalgets oppfatning at den matematiske differansen mellom en lavere og 100 % medisinsk invaliditet gir en enda svakere indikasjon på restervervsevne når det gjelder deltids- og sommerjobber i ungdomsårene enn når det gjelder fremtidig erverv. Dette har dels sammenheng med arbeidsmarkedet, og dels at det for skadelidte i ungdomsårene normalt er tale om fysisk preget arbeid.

[...]

Som et utgangspunkt har Utvalget ansett en terskel på 40 % som passende for en slik justeringsregel. Har skadelidte en varig medisinsk invaliditet på 40 % eller høyere, skal det ytes full overgangserstatning. Er den medisinske invali-

diteten lavere enn 40 %, reduseres erstatningen forholdsmessig.»

Om minstekravet til medisinsk invaliditet på ti prosent eller mer, heter det på side 210:

«I samsvar med Mandatet har Utvalget vurdert «om nedre grense for erstatning bør senkes». En slik senking aktualiseres ikke for «fase 2»-erstatningen. Det er fordi denne er basert på en vanlig ervervsevnevurdering etter lovutkastets § 3-2 (Inntektstapmodellen). Dette er annerledes for overgangserstatningen, som er basert på medisinsk invaliditet. Sommerjobber mv. har som nevnt ofte en fysisk karakter, og er nærmere forbundet med den medisinske funksjonsevnen. For denne gruppen av skadelidte kan selv en liten invaliditet resultere i ervervsbegrensninger – selv om denne sammenhengen ikke trenger være lik for alle personer. På den annen side relaterer overgangserstatning seg til begrensede erverv både tidsmessig og artsmessig. Deltidsjobber og sommerjobber i ungdomsårene er arbeid som utføres i kortere tidsrom og består ofte i enklere oppgaver. Derfor må det antas at mange av de mindre skadene ikke vil hindre deltids- eller sommerjobb i ungdomsårene. Dette tilsier at overgangserstatningen bør ha en minstegrense for medisinsk invaliditet, til forskjell fra hva som gjelder for ervervstapserstatning etter Inntektstapmodellen.

[...]

Utvalget anser at det store flertall av unge skadelidte med medisinsk invaliditet i intervallet 0–9 % vil ha mulighet til å skaffe seg deltids- eller sommerjobb, på lik linje med annen ungdom. For eksempel vil skadelidte som får mindre arr, tap av en tå eller tap av ytre falang på lillefinger/ringfinger, kunne fungere i vanlig arbeid. I den nærmere utformingen av regelen har Utvalget tatt det standpunktet at minstegrensen bør settes til 10 % medisinsk invaliditet. Grensen er noe høyere enn de øvrige minstekravsreglene i lovforslaget, men dette anses nødvendig ut fra formålet med overgangserstatningen.»

Utvalget har presisert at det ikke har funnet grunn til å forlate grunnvilkåret om årsakssammenheng. Dersom den skadelidte har realiserte plager fra før ansvarshendelsen, er det dermed kun merskadene forårsaket av ansvarshendelsen som skal kunne kreves erstattet, se nærmere punkt 11.2. For øvrig har utvalget lagt til grunn at

det vil gjelde et implisitt varighetskrav for å kunne kreve overgangserstatning, jf. særreguleringen av tidsbegrensede tap i utvalgets forslag til ny § 3-3 syvende ledd som er nærmere omtalt i utredningen punkt 6.5.2.8.3.

Fase 2. Fremtidstaperstatning

Utvalgets forslag til en tofasemodell innebærer at deler av saken blir liggende i bero frem til det året skadelidte fyller 21 år. Da utmåles en erstatning som skal dekke inntektstapet fra og med det året den skadelidte fyller 22 år. Denne erstatningen utmåles med basis i den skadelidtes *ervervsmessige* uførhet. Bakgrunnen for skjæringstidspunktet på 21 år er at skaden etter utvalgets syn da normalt vil ha stabilisert seg slik at man vil ha et bedre grunnlag for å vurdere og ta standpunkt til den skadelidtes ervervsevne. Om dette heter det i utredningen på side 213:

«De fleste personer er ferdige på videregående skole når de er 19 år, og ved 21-årsalderen er det et bedre grunnlag for å vurdere karrierevalg. Ved nådd 21-årsalder vil rettsanvenderen normalt ha *noe bedre forutsetninger* for å drøfte, og å ta standpunkt til, skadelidtes ervervsevne. Den må fastlegges ut fra en samlet vurdering, der skadelidtes praktiske og teoretiske funksjonsevne vurderes. Det legges ikke opp til en rent medisinsk bedømmelse, selv om leger, psykologer mv. kan være sentrale premissleverandører for vurderingen. Som Kjønsstad fremhever, «bør man bygge på en *kombinasjon* av medisinsk invaliditetsgradering og ervervsmessig uføregradering. En ervervsmessig vurdering må være *utgangspunktet*, men det bør også tas et visst hensyn til den medisinske invaliditetens størrelse». Videre bør det legges vekt på om skadelidte har fått redusert sine karrieremuligheter eller har måttet endre karrierevalget som følge av skaden. Rettsanvenderen står til sist overfor en juridisk vurdering, der det også må tas stilling til skadelidtes innretningsplikt (utnytte restarbeidsevnen). Som påpekt i juridisk teori, vil «[y]rkesvalget ... ofte bli bestemt av skaden, og yngre menneskers tilvenningsmuligheter kan gjøre inntektstapet mindre». Ved å avvente oppgjøret av fremtidstapet, vil man samtidig få bedre grunnlag for å vurdere hvordan skadelidte har kunnet tilpasse seg sitt handikap i arbeidslivet.»

Etter utvalgets forslag forutsetter retten til denne formen for erstatning at det foreligger en varig

skade, jf. særreguleringen av tidsbegrensede tap i utvalgets lovutkast § 3-3 syvende ledd, som er nærmere omtalt i utredningen punkt 6.5.2.8.3. Spørsmålet om det nærmere innholdet i et varighetskrav er drøftet i utredningen punkt 6.5.3.4.

Utvalget foreslår at det skal gjelde en tidsmessig ramme for oppgjøret av erstatningen i fase 2. Utgangspunktet er at oppgjøret skal skje det året den skadelidte fyller 21 år. Konstateres skaden det året den skadelidte fyller 17, 18 eller 19 år, forskyves imidlertid den ytre grensen for oppgjørstidspunktet til det året vedkommende fyller 24 år. Bakgrunnen for dette er at skaden i tilfeller hvor skadeåret ligger så nær opp til 21-årsgrensen, ofte ikke vil ha rukket å stabilisere seg innen det oppgjørstidspunktet som følger av hovedregelen.

Når ervervsevnen er fastsatt, foreslår utvalget at utmålingen av fremtidig inntektstap så langt som mulig skal samkjøres med den såkalte «inntektstapmodellen», dvs. utvalgets forslag til standardiserte regler om fremtidig inntektstaperstatning for voksne. Se utredningen kapittel 5 om dette. Utvalget legger da til grunn at erstatningsberegningen i barneverstatningstilfellene bør ta utgangspunkt i en årlig normalinntekt på 6 G. I utredningen heter det om dette på side 214:

«Barneverstatningen skal – med renter, men fratrukket skatt – resultere i et beløp som er lik erstatningen til en 22-åring med inntekt 6 G, når skadelidte blir 22 år. Dette gir 46,8 G, som utgjør ca. 3,5 millioner kroner i 2010 (når skattekompensasjonen beregnes til 30 %). Det presiseres at 22-årsalderen reflekterer et gjennomsnitt for når norske borgere begynner å skaffe seg inntekt (samtidig som det tas hensyn til at skadelidte ikke trenger å ta studielån og kostnadene ved det). 22-årsalderen er med andre ord kun beregningsteknisk bestemt.

Erstatningsbeløpets størrelse må ses på bakgrunn av at trygdedekningen for denne gruppen skadelidte utgjør kun 48,5 %. Skadelidte i denne kategorien vil få minstetrygd, likevel slik at de omfattes av ordningen for unge uføre. Etter de opplysninger som foreligger per april om det bebudede lovforslaget vedrørende uførestønad (oppfølging av NOU 2007: 4), vil skadelidte i denne gruppen ved full uførhet motta 2,91 G i trygd. Denne summen utgjør 48,5 % av 6 G. Dermed må skadevolder dekke de resterende 51,5 % av et årstap stipulert til 6 G. Nærmere om problematikken knyttet til trygdefradrag ved inntektstaperstatning i punkt 5.3.2 foran.»

Utvalget foreslår et unntak fra hovedregelen om oppgjørstidspunkt for tilfeller der det er åpenbart at den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør. I disse tilfellene skal erstatningen kunne fastsettes på et tidligere tidspunkt enn det året vedkommende fyller 21 år. Om dette heter det i utredningen på side 215:

«Det bør være grunnlag for tidligere oppgjør – som da skjer i fase 1 – hvor bortfallet av ervervsevnen er åpenbart. Vanligvis vil dette gjelde saker hvor det er klart at skadelidte har totalt bortfalt arbeidsevne. Som eksempel nevnes tilfeller hvor skadelidte er påført en alvorlig hjerneskade under fødselen, og det er åpenbart at skadelidte aldri vil komme i arbeid. Her er det ingen grunn til å avvente oppgjøret til fase 2, fordi det på faktaplanet er grunnlag for oppgjør allerede i fase 1. Dette vil også fremme de hensynene som skal ivaretas ved en standardiseringsordning. I slike tilfeller oppstår det et diskonteringsproblem, ved at skadelidte får utbetalt erstatning for fremtidig inntektstap før dette oppstår. Problemet kan langt på vei løses gjennom matematiske beregninger, se punkt 6.6.1.

[...]

Utvalget har drøftet om unntaksregelen også bør gjelde situasjoner hvor det tidlig kan fastsettes en gradert ervervsuførhet. Hvis man forutsetter at det angis en bestemt uførhetsgrad, og den er åpenbar, er det ønskelig å kunne gjøre opp saken uten å måtte vente til skadelidte blir [21] år. I de fleste sakene utenom fødselsskadesakene med alvorlige hjerneskader, er det imidlertid ikke åpenbart hva som er, eller vil bli, skadelidtes medisinske situasjon – og oftest langt vanskeligere å fastsette en bestemt uførhetsgrad. En regel som åpner for dette vil hjelpe i et begrenset antall tilfeller, men medføre ulemper i flertallet av saker (herunder særskilte tvister om fremskyndede fastsettelse av ervervsuførheten). Utvalget foreslår derfor å la unntaksregelen bare omfatte tilfeller hvor det er åpenbart at skadelidte er 100 % varig ervervsufør. Unntaksbestemmelsen er imidlertid ikke avgrenset til fødselsskadesakene, selv om denne gruppen fanger inn det store volumet av unntakstilfeller.»

Utvalget foreslår at skadevolderen etter omstendighetene også utenfor situasjoner som er omfattet av denne unntaksregelen, skal kunne frigjøre seg fra forpliktelsen ved å betale på et tidligere

tidspunkt enn fase 2. Dette skal kunne skje på to måter: gjensidig avtale eller ensidig utløsningsadgang for skadevolderen mot at saken gjøres opp basert på 100 prosent varig ervervsuførhet, jf. utredningen side 216:

«For det første kan frigjøringen skje ved gjensidig avtale mellom skadevolder og skadelidte. Partene har i utgangspunktet avtalefrihet. De har derfor mulighet for å komme til en løsning hvor det for eksempel legges til grunn en såkalt «omforent ervervsuførhet». Fra et praktisk ståsted kan dette være nærliggende i en forhandling, og hvor de medisinske spesialisterklæringene peker i ulike retninger. Utvalget presiserer at de rettighetene som lovutkastets § 3-3 anviser, forutsettes å legge føringer for partenes avtalebaserte løsning. Det siktes særlig til Utvalgets vektlegging av å sikre og styrke barns erstatningsrettslige vern, hvilket ligger til grunn for tofase-modellen som er lovforslagets normalordning. Utvalget vil også tilføye at den avtalefriheten partene har, verken er i en særstilling for så vidt gjelder posten barneverstatning eller representerer noe nytt i forhold til gjeldende rett. Ved ensidige oppgjør fra skadevolder er det derimot ikke samme fleksibilitet. Her er «utkjøpsmuligheten» betinget av de vilkårene som er bygget inn i release-adgangen. Dette skal utdypes i fortsettelsen.

Ved rettergang har skadelidte og skadevolder fri rådighet over saken, disposisjonsprinsippet, jf. tvl. § 11-2 første ledd. Det vises for øvrig til de generelle merknadene om avtalefrihet og preskriptivitet i punkt 4.6.

For det andre får man spørsmål om ensidig utløsningsadgang for skadevolder. Problemstillingen er om debitor bør kunne kreve å løse ut betalingsforpliktelsen på et tidligere tidspunkt. Utvalget har vurdert en slik releaseadgang. Utvalget har vurdert å gi skadevolder en slik rett, betinget av at saken gjøres opp basert på full ervervsuførhet – for å sikre at skadelidte barn ikke underkompenseres fordi skadevolder vil bli raskt ferdig med saken. En annen ordning kunne motvirke de bærende hensyn bak tofase-modellen. På den annen side kan Utvalget vanskelig se at skadelidte har noen (beskyttelsesverdig) interesse i å nekte skadevolder å gjøre opp saken under denne forutsetning.»

Utvalget har etter dette kommet frem til følgende tabell for utmåling av erstatningen i fase 2, hvor de konkrete erstatningsbeløpene aldersjusteres

(neddiskonteres) etter barnets alder på oppgjørstidspunktet (se utredningen side 453):

Alder på oppgjørstidspunktet	Erstatning verdsatt på oppgjørstidspunktet (G)
0	26,9
1	27,6
2	28,3
3	29,0
4	29,7
5	30,5
6	31,3
7	32,1
8	32,9
9	33,7
10	34,6
11	35,5
12	36,4
13	37,3
14	38,3
15	39,2
16	40,2
17	41,3
18	42,3
19	43,4
20	44,5
21	45,6
22	46,8

3.2.3 Nærmere om «valgfrihetsmodellen»

Utvalget foreslår at skadelidte som har en varig medisinsk invaliditet på til og med 25 prosent, i stedet for å få erstatningen fastsatt etter tofasemodellen skal kunne velge å få fastsatt en engangserstatning etter en modell basert på medisinsk invaliditet (omtalt som «valgfrihetsmodellen» eller «invaliditetsmodellen»). Erstatning etter denne modellen foreslås standardisert og nærmere regulert ved tabell fastsatt i forskrift. Det oppstilles et minstekrav på fem prosent varig medisinsk invaliditet. Erstatning etter valgfrihetsmodellen skal være forbeholdt skadelidte som er yngre enn 16 år på konstateringstidspunktet.

Utvalget har med denne alternative oppgjørsmodellen ønsket å legge til rette for at skadelidte med de mindre og mer moderate skadene skal

kunne få et tidlig oppgjør selv om det er usikkerhet forbundet med om og i hvilken utstrekning dette vil resultere i inntektstap en gang i fremtiden. Om de bærende hensynene bak valgfrihetsmodellen heter det i utredningen på side 218:

«Den supplerende invaliditetsmodellen er begrunnet i flere hensyn. For det første kan valgadgangen bidra til å dempe noen av tofasemodellens svakheter. Antallet saker med lang ventetid kan bli redusert fordi skadelidte tar oppgjør etter invaliditetsmodellen. Dette kan være relevant i en del saker hvor skadelidte har et ønske om å bli ferdig med saken på et tidlig tidspunkt. Skadelidte kan for eksempel anse en fremskyndet oppgjørsprosess som rehabiliteringsmessig og/eller økonomisk gunstigere enn å vente og gjøre opp i fase 2 – selv om forutsetningene da ofte er bedre etter tofasemodellen med tanke på å nå et riktig oppgjørresultat. At skadelidte gjør seg tanker om hvilken modell som gir høyest erstatning, er en naturlig konsekvens av et slikt system. Hvilken modell som gir høyest erstatning, og som derfor lønner seg for skadelidte, kan være vanskelig å avdekke, og vil ofte ha preg av å være en risikobetraktning.

Det kan hevdes at det er rimelig å innrømme skadelidte en valgmulighet. Den gir en viss «motvekt» til den valgmuligheten skadevolder er gitt ved release-adgangen, se punkt 6.5.3.6 foran. Det er imidlertid tale om et symmetrihensyn med begrenset vekt, idet release-adgangen forutsetter at skadevolder/selskapet betaler maksimal erstatning (basert på 100 % uførhet).»

Basert på et utgangspunkt om at den ervervsmessige uførheten normalt ligger høyere enn den medisinske invaliditeten, foreslår utvalget at valgfrihetsmodellen skal korrigeres med et skjønnsmessig påslag. Ut fra dette har utvalget laget en egen tabell for fastsettelse av erstatning etter valgfrihetsmodellen med utgangspunkt i grunnkomponentene overgangserstatning og fremtidig inntektstap, jf. utredningen side 219:

«Den ene er *overgangserstatningen*, som med dette blir innbakt i tabellen. For å beregne denne er det tatt utgangspunkt i erstatningen til en 16-åring, hvilket gir 4,9 G. Dette beløpet skal etter den graderte tabellen deles på to (fordi den medisinske invaliditetsgraden her er 25 %, maksimalt), hvilket gir 2,45 G. Den andre komponenten er *ervervstaperstatning for fremti-*

den. Utvalget har tatt utgangspunkt i modellen for fase 2, som for en skadelidte på 16 år gir 37,9 G. [Utvalget har her brukt en rent matematisk tabell uten særskilt inflasjonsjustering, jf. punkt 3.2.4 nedenfor.] Deretter er dette beløpet multiplisert med 0,25 (fordi modellen gjelder skadelidte med inntil 25 % medisinsk invaliditet), hvilket gir 9,5 G. Forholdstallet mellom full 25 % ervervserstatning og overgangserstatning beregnet ut fra 25 % er dermed $2,45/9,5 = 0,26$. Man kan dermed ta utgangspunkt i at ervervserstatningen skal ha et påslag på 26 prosentpoeng for å dekke inn overgangserstatningen. I tillegg skal det legges inn et «opsjonspåslag» for å gi skadelidte et incitament til å gjøre opp skaden tidlig, noe som innebærer en fordel for skadevolder. I påslaget inkluderes også en moderat inflasjonsjustering begrunnet i at denne erstatningen for tap i fremtidig erverv utbetales lenge før det aktuelle årstapet påløper. Nærmere om det prinsipielle bak dette argumentet kommer i punkt 6.6.2 nedenfor. Utvalget beregner skjønnsmessig disse komponentene til å kunne begrunne et samlet påslag på 14 prosentpoeng. Dermed må ervervserstatningen samlet sett gis et påslag på 40 prosentpoeng for å dekke inn overgangserstatning pluss et høvelig opsjonspåslag. Dette utgjør for 16-åringen med 25 % invaliditet $9,5 \times 1,4 = 13,3$ G.»

Utvalget er videre av den oppfatning at en flat inflasjonsjustering for hele aldersgruppen 0–16 år kan gi en noe lav erstatning for de yngste skadelidte. Utvalget har derfor lagt inn en noe høyere inflasjonsjustering for de yngste skadelidte (degressivt påslag). Dette er nærmere beskrevet i utredningen på side 220.

På bakgrunn av ovennevnte har utvalget utarbeidet følgende tabell for erstatning etter valgfrihetsmodellen hvor de konkrete erstatningsbeløpene er underlagt en gjennomsnittsbasert diskontering, jf. utredningen side 220:

Tabell 6.7 Valgfrihetsmodell – aldersjustert

Alder på oppgjørstidspunktet	Engangserstatning (G)	Engangserstatning med degressivt påslag (G)
0	7,6	9,2
1	7,8	9,5
2	8,1	9,6
3	8,4	9,6
4	8,7	9,9

Tabell 6.7 Valgfrihetsmodell – aldersjustert

Alder på oppgjørstidspunktet	Engangserstatning (G)	Engangserstatning med degressivt påslag (G)
5	9,0	10,3
6	9,3	10,4
7	9,7	10,4
8	10,1	10,7
9	10,4	11,1
10	10,7	11,5
11	11,1	11,5
12	11,5	11,5
13	11,9	11,9
14	12,4	
15	12,8	
16	13,3	

Denne tabellen angir erstatningen hvor skadelidte har en varig medisinsk invaliditet på 25 prosent. (En annen versjon av tabellen synes ved en inkurie å være inntatt i utvalgets forskriftsutkast og utredningen side 221.) I tilfeller hvor invaliditetsgraden er lavere, skal erstatningen reduseres forholdsmessig etter følgende tabell:

Tabell 6.9 Gradert engangserstatning. Valgfrihetsmodell

Medisinsk invaliditet	Engangserstatning (G)
24–21 %	80 % av engangserstatningen
20–16 %	60 % av engangserstatningen
15–11 %	40 % av engangserstatningen
10–6 %	20 % av engangserstatningen
Mindre enn 5 %	Ingen erstatning

Dersom den skadelidte velger oppgjør etter valgfrihetsmodellen, skal merutgiftserstatning, hjemmearbeidserstatning og menerstatning etter utvalgets forslag til nye bestemmelser om disse postene gjøres opp samtidig.

Utvalget har gått inn for å fastsette en tidsmessig grense for når den skadelidte må fremme et krav om oppgjør etter valgfrihetsmodellen. Etter forslaget må kravet fremsettes innen fem år fra konstateringstidspunktet og med det året skade-

lidte fyller 16 år som absolutt grense. (Departementet antar at den noe avvikende beskrivelsen av regelen i utredningens alminnelige merknader, jf. side 221, er å anse som en inkurie.)

3.2.4 Nærmere om enkelte beregnings-tekniske spørsmål

I utredningen punkt 6.6 behandles enkelte særlige beregningstekniske spørsmål i tilknytning til barneverstatningsreglene, herunder spørsmålet om aldersjustering (neddiskontering) av erstatningen hvor den utbetales før det aktuelle tapet oppstår, og spørsmål om inflasjonsjustering.

Når det gjelder spørsmålet om aldersjustering, konkluderer utvalget med at det bør foretas en neddiskontering av erstatningen som reflekterer likviditetsfordelen ved å få utbetalt erstatningen før tapet oppstår. I utredningen heter det om dette på side 230:

«Selv om realskaden er påført fra og med konstateringstidspunktet, oppstår det økonomiske tapet først senere. De fleste barn får sitt første fremtidige inntektstapsår fra 18/20-årsalderen. Jo tidligere skadelidte får utbetalt erstatningen, dess større blir likviditetsfordelen ved å kunne disponere den (for eksempel ved å sette beløpet inn i en bank eller et annet sted der det gir avkastning). Et eksempel: Skadelidte A får utbetalt erstatningen da han eller hun er 1 år, og kan dermed få en rentefordel gjennom 18–20 år. Skadelidte B får på sin side erstatningen utbetalt når han eller hun er 16 år, og dermed mulighet for å få avkastning gjennom 4 år (før det første tapsåret inntreffer).

Mot denne bakgrunn har Utvalget vurdert om erstatningen bør justeres ut fra oppgjørstidspunktet, som i praksis er nært forbundet med skadelidtes alder. Avhengig av den til enhver tid gjeldende investeringsrenten, kan fordelene med å få utbetalt hele erstatningen på oppgjørstidspunktet utgjøre relativt store beløp. Eksemplet foran viser dette. Kjønsstad påpeker at erstatningen i slike tilfeller kan bli mer enn dobbelt så stor.

Det finnes hensyn som taler mot å legge opp til en neddiskontering etter barnets alder. For det første krever dette kompliserte beregninger med utgangspunkt i et tenkt fremtidig tidspunkt, for eksempel 16/18-årsalderen. Komplikasjonen er lite forenlig med den retts-tekniske forenklingen som Utvalget går inn for, og kan motvirke de hensynene en standardisert erstatning tar sikte på å fremme, jf. kapit-

tel 3. For det andre kan fordelene med å få erstatningsbeløpet før tapet inntre generelt oppstå ved erstatningsrettslige oppgjør, uten at det nødvendigvis trekkes noen konsekvenser av det. Eksempelvis kan det i et tingskadeoppgjør bli gitt erstatning for en fremtidig reparasjon uten at diskontering blir gjort til et tema. For det tredje kan man anføre et mer rettferdsorientert argument: Skadelidte som rammes i meget ung alder har fått en uvanlig uheldig skjebne, og likviditetsfordelen kan ses som en kompensasjon (av ikke-økonomisk karakter). Denne ulikheten i dekningsformål bryter neppe med rettferdsforestillinger, og antas snarere å bidra til å gi barneerstatningsregelen en forsterket legitimitet.

Utvalget har i samsvar med Mandatet vurdert de kryssende hensyn, og går inn for en regel hvor man neddiskonterer etter barnets alder. Det må i denne sammenheng skilles mellom de ulike fasene i modellen.

For den delen av barneerstatningen som utmåles før skadelidte reelt sett ville bli påført et inntektstap, møter man imidlertid diskonteringsproblemet. Dette gjelder de tilfellene der det er grunnlag for å gjøre opp saken tidlig (etter unntaksregelen), fordi skadelidte åpenbart er uten ervervsevne. Her bør det tas hensyn til at skadelidte får utbetalt erstatningen på et tidligere tidspunkt enn de reelle tapsårene oppstår. Utvalget foreslår at dette gjøres gjennom en (manuell) neddiskontering, med utgangspunkt i at skadelidte ville fått sitt første reelle tapsår da han eller hun er 22 år (første år med inntekt).»

Etter utvalgets forslag vil neddiskonteringen ta utgangspunkt i en kapitaliseringsrentefot på fem prosent. Rentefoten er nærmere omtalt i utredningen punkt 4.5.

Når det gjelder spørsmålet om inflasjonsjustering, tar utvalget utgangspunkt i Høyesteretts synspunkt om at dette er inkludert i valget av kapitaliseringsrentefot. Ut fra en betraktning om at inflasjonen gjennomgående tærer særlig hardt på kapitalen i barneerstatningstilfellene, går utvalget for barneerstatningen likevel inn for å bygge inn en moderat inflasjonsjustering på én prosent i tillegg til det som er hensyntatt ved kapitaliseringsrenten, jf. utredningen side 231:

«Det kan imidlertid være grunn til å påpeke en viktig forskjell mellom barneerstatning og «voksenerstatning»: Mens inflasjonen devaluerer hele det fremtidige erstatningsbeløpet når

det gjelder barneerstatning, vil inflasjonen kun devaluere den uoppbrukte delen av erstatningsbeløpet når det gjelder «voksenerstatning». Derfor tærer inflasjonen hardere på barneerstatningen. Denne betraktningen taler for en viss oppjustering av den neddiskonterte summen som er basert på rent matematisk beregning ut fra den kapitaliseringsrente Utvalget har lagt til grunn. En viss kompensasjon for inflasjonen vil slik ikke bryte med det generelle systemet Utvalget foreslår for andre diskonteringsproblemer.

Selv om det matematisk-økonomiske perspektivet gir et naturlig utgangspunkt og referansepunkt, kan det ikke være enerådende for Utvalgets tilnærming. Man står overfor en sammensatt avveining av rettspolitisk karakter, der en rekke normative faktorer spiller inn i vurderingen. Her kommer det også inn at utbetalinger før et ordinært fase 2-oppgjør har preg av en selvvalgt avslutning av saken fra skadevolders side. Det er viktig at en utbetaling som kommer i stand på skadevolders initiativ oppleves som et fullgodt alternativ for skadelidte. Dette kan gi grunnlag for et visst påslag i erstatningen sammenliknet med en rent matematisk beregning basert på den valgte kapitaliseringsfaktor, et «opsjonspåslag». Et slikt opsjonspåslag er basert på at det er lagt inn en moderat inflasjonsjustering basert på 1,0 % for barneerstatningen for å kompensere for inflasjon i ventetid mellom erstatningsutbetaling og påløpende tap. Denne inflasjonsjusteringen er altså bygget inn i tillegg til det alminnelige utgangspunkt om en kapitaliseringsrente på 5 %.»

3.3 Høringsinstansenes syn

Barneombudet, Landsorganisasjonen i Norge, Norsk Sykepleierforbund, Statens pensjonskasse og Unio støtter utvalgets forslag. Den Norske Advokatforening, Finansnæringens Fellesorganisasjon, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Personskadeforbundet LTN støtter forslaget i hovedsak, men har enkelte innvendinger. Om grunnstrukturen i den foreslåtte barneerstatningsmodellen uttaler Den norske Advokatforening:

«Etter Advokatforeningens syn innebærer i all hovedsak den foreslåtte standardiseringsmodellen et rimelig kompromiss mellom prinsippet om full erstatning og forutberegnelige regler som en standardisering vil måtte inne-

bære. Det kan innvendes at oppgjørene vil trekke ut i tid med den «tofase»-modell utvalget har foreslått, men det er vanskelig å se at det foreligger gode alternativ til den modellen utvalget foreslår hvis det først skal bygges på et prinsipp om erstatning utmålt etter ervervs-messig uførhet. En heldig virkning av denne «tofase»-modellen er for øvrig at skadelidte vil få utbetalt hoveddelen av erstatningen først når tapet faktisk begynner å løpe, hvilket kan bidra til en mer hensiktsmessig disponering av erstatningsbeløpet.»

Den Norske Advokatforening og Personskadeforbundet LTN tar til orde for at reglene om barneerstatning utvides til å omfatte skadelidte som er til og med 21 år på konstateringstidspunktet. *Den norske Advokatforening* uttaler:

«Advokatforeningen mener at anvendelsesområdet for barneerstatningen bør utvides fra skadelidte med skader som er konstatert før fylte 19 år slik utvalget foreslår, til skadelidte som er 21 år på konstateringstidspunktet, men med mulighet for visse skadelidte til å kreve erstatning etter reglene for voksne slik utvalget foreslår i § 3-3 (5).

Begrunnelsen for denne utvidelsen er at det også for gruppen 19–21 år ofte vil være svært vanskelig å gjøre seg opp en begrunnet mening om inntekt uten skaden. Det vises for så vidt til utvalgets begrunnelse for å knytte oppgjøret av den fremtidige inntektstaperstatningen til 21 år på s. 213. En naturlig konsekvens av de problemene utvalget her peker på er at hele ordningen med barneerstatning utvides til 21 år.

Konsekvensen av utvalgets forslag om å knytte anvendelsesområdet for barneerstatningen til skader konstatert før 19 år vil være at unge skadelidte som tar utdanning risikerer å få utmålt en erstatning basert på 5 G hvis utvalgets modell for inntektstaperstatning til voksne vedtas. En slik forskjellsbehandling mellom barn og unge skadelidte uten utdanning vil kunne undergrave standardiseringens legitimitet. Det vil også kunne føre til at unntaksregelen i inntektstaperstatningen for voksne i § 3-2 (5) kan komme til å bli påberopt relativt hyppig av denne gruppen skadelidte.

I den grad Advokatforeningens forslag om en individuell utmåling av inntektstaperstatningen for voksne, subsidiært en nettotapsmodell, vedtas, vil urimeligheten i noen grad kunne avhjelpes gjennom et konkret skjønn,

men slik det er pekt på vil anslagene over inntekt uten skaden uansett måtte bli svært skjønnsmessige for så vidt gjelder unge skadelidte.

Advokatforeningen er samlet sett således av den oppfatning at en utvidelse av barneerstatningen til 21 år er den løsningen som er best i tråd med lovutvalgets mandat, samtidig som muligheten skadelidte vil ha til å kreve erstatning utmålt etter reglene for voksne, slik utvalget foreslår, vil motvirke urimelige utslag av utvidelsen. En slik utvidelse vil videre innebære et redusert behov for standardisering av inntektstapet til voksne, og uansett redusere påberopelsen av unntaksregelen for utmålingen av inntektstapet for voksne.»

Personskadeforbundet LTN har videre enkelte innvendinger knyttet til tofasemodellen. Denne høringsinstansen mener at minstegrensen for overgangserstatning på ti prosent medisinsk invaliditet er for høy og bør senkes til et krav om fem prosent medisinsk invaliditet. *Personskadeforbundet LTN* har også enkelte synspunkter på den foreslåtte reguleringen av oppgjørstidspunkt for fase 2-erstatningen. Om dette heter det i høringsuttalelsen:

«Ordlyden skulle tilsi at oppgjørstidspunktet for fase 2-erstatningen må være det året skadelidte fyller 21 år, jf. uttrykket «utmåles dette året». Forbundet mener at en slik forståelse ville innebære en for streng regel som ville legge unødig tidspress på skadelidte. I flere tilfeller vil ikke skadelidtes uføregrad være på det rene det året vedkommende fyller 21 år. Det kan ta tid før skaden stabiliserer seg og før skadelidte har gjennomgått hensiktsmessige rehabiliterings- og attføringstiltak som gjør at uførehetsgraden bringes på det rene.

Basert på ovennevnte er det betryggende at Utvalget i NOU s. 495 uttaler at bestemmelsen i § 3-3 tredje ledd første punktum kun er ment å gi partene en oppfordring til å gjøre opp erstatningen etter fase 2 det året skadelidte fyller 21 år. Videre uttales det at det ikke knyttes særskilte sanksjoner til at erstatningen gjøres opp på et senere tidspunkt, og at bestemmelsen i så måte har preg av en «bør» regel. Forbundet mener det er nødvendig at bestemmelsen skal forstås på denne måten, slik at man får et fleksibelt system og uten at det legges utilbørlig tidspress på partene. Intensjonen bak regelen bør etter Utvalgets syn komme klarere frem enn den gjør i den foreslåtte ordlyden.

Forbundet mener det vil være å foretrekke at regelen formuleres som en «bør»-regel, slik at det ikke hersker noen tvil om at det kun oppfordres til å foreta erstatningsoppgjøret ved fylte 21 år. Forbundet foreslår at bestemmelsen i § 3-3 tredje ledd første punktum formuleres som følger:

«Inntektstap etter det året skadelidte fyller 21 erstattes etter § 3-2 og bør utmåles dette året»

[...]

Utvalget foreslår videre to «release-adganger», dvs. at skadevolder gis to adganger til å frigjøre seg fra forpliktelsen ved å betale erstatningen for fremtidstapet på et tidligere tidspunkt enn å avvente til fase 2 (hvor unntaksregelen om åpenbare tilfeller ikke kommer til anvendelse). For det første innebærer forslaget at frigjøringen kan skje ved gjensidig avtale mellom skadevolder og skadelidte.

For det annet gis skadevolder en ensidig uløsningsadgang under den betingelse av at saken gjøres opp basert på 100 % ervervsuførhet. Forbundet har ingen motforestillinger mot disse «releaseadgangene». Det førstnevnte tilfellet kan begrunnes ut fra at det må gjelde en avtalefrihet for partene. Forbundet mener imidlertid at avtalefriheten burde kommet eksplisitt til uttrykk i lovteksten, slik at det ikke hersker tvil om at reglene er fravikelige ved avtale. Det kan ikke forventes at skadelidte kjenner til den ulovfestede avtalefriheten. Idet den andre «release-adgangen» innebærer oppgjør basert på full ervervsuførhet, vil ikke skadelidte ha noen interesse av å nekte skadevolder i å foreta et oppgjør.»

Personskadeforbundet LTN har også innvendinger mot den foreslåtte fristen for skadelidtes rett til å kreve oppgjør etter valgfrihetsmodellen, jf. utvalgets forslag til ny § 3-3 sjette ledd i skadeserstatningsloven:

«Forbundet har imidlertid innvendinger til Utvalgets forslag om at det gjelder en tidsmessig grense for skadelidtes valg av oppgjørsmodell: Skadelidte må velge oppgjør etter valgfrihetsmodellen innen skadelidte fyller 16 år, og senest 5 år fra konstateringstidspunktet.

For det første mener Forbundet at det ikke foreligger tungtveiende argumenter som tilsier at skadelidte som er i alderen 16–20 år på konstateringstidspunktet ikke skal kunne velge oppgjør etter valgfrihetsmodellen. Også skade-

lidte i denne aldersgruppen har behov for denne valgmuligheten.

For det annet er Forbundet uenig i at det settes en frist på 5 år fra konstateringstidspunktet. Forbundet antar at valgfrihetsmodellen vil være å foretrekke for skadelidte med moderate skader i en tidlig fase etter konstateringstidspunktet. Forbundet mener imidlertid at det ikke bør settes noen tidsfrist slik at samtlige skadelidte må velge denne modellen i en tidlig fase. For enkelte skadelidte vil det ta lang tid å få utredet den varige medisinske invaliditeten. Dette skyldes at det kan ta flere år før skadene har stabilisert seg og at enkelte medisinske spesialister har meget lang ventetid. For enkelte skade-/sykdomstilfeller er det også nødvendig med utredning av flere spesialister.

Forbundet kan ikke se tungtveiende hensyn som taler for fastsettelse av en slik 5 års grense. Fristen vil snarere legge et tidspress på skadelidte, og evt. presse frem et forhastet oppgjør. Forbundet mener, i motsetning til Utvalget, at det er rimelig at skadelidte kan vente frem til fase 2-oppgjøret for å se an hvilken modell som gir best uttelling. Det kan være først på dette tidspunkt skadelidte har nødvendige forutsetninger for å vurdere sin varige uførhet og medisinsk invaliditet, og således først da kan velge hvilken oppgjørsmodell som er gunstigst.»

Endelig gir Personskadeforbundet LTN uttrykk for at den foreslåtte kapitaliseringsrenten på fem prosent ved neddiskontering etter barnets alder er for høy.

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon har i sin høringsuttalelse gitt uttrykk for at organisasjonen støtter Personskadeforbundet LTNs kommentarer til de enkelte lovforslag.

Finansnæringens Fellesorganisasjon gir uttrykk for skepsis til den foreslåtte retten til å kreve inntektstaperstatning etter medisinsk invaliditet (valgfrihetsmodellen):

«Kritikken mot dagens barneerstatning er todelt, hvorav den ene delen er at medisinsk invaliditetsgrad settes som utmålingskriterium for inntektstaperstatningen. For FNO fremstår det derfor som lite hensiktsmessig å videreføre medisinsk invaliditetsgrad som utmålingskriterium for denne erstatningsposten. Dette vil omfatte nær 90 % av alle saker med utbetaling av menerstatning.

Fordelen for forsikringsnæringen med lovforslaget er at det overveldende flertall av

saker kan avsluttes før skadelidte blir voksen. Dette vil gjøre skadeavsetningene enklere. Dessuten vil bevissspørsmål, for eksempel rundt årsakssammenhengen, kunne bli enklere med oppgjør nærmere skadetidspunktet.

Ulempen er at det er nettopp ved lavere invaliditeter at sammenhengen mellom inntektsevne og medisinsk invaliditetsgrad gjerne svikter. En lav medisinsk invaliditetsgrad vil

regelmessig ikke påvirke ervervsevnen. Dette er fordi et barn som pådrar seg en lettere skade regelmessig vil tilpasse seg og velge yrke tilpasset sin helsesituasjon.

Denne bestemmelsen vil følgelig kunne medføre betydelige overkompensasjoner, særlig hvis terskelen reduseres fra dagens 15 % til 5 % medisinsk invaliditet.

To eksempler kan synliggjøre dette:

Gutt, 10 år, blind på ett øye. 20 % med.inv. Intet inntektstap.

Erstatning etter dagens lov		Erstatning etter lovkastet		
			Etter uførhet	Etter med.inv.
Barneerstatning	kr 656.976	Overgangserstatning	kr 168.350	kr 168.350
		Inntektstapserstatning	kr 0	kr 527.223
		Ménerstatning	kr 164.244	kr 164.244
Til sammen	kr 656.976		kr 332.594	kr 859 817

* G pr 1.10.2012.

Gutt, 10 år, mistet to ledd på langfinger. 6 % med.inv. Intet inntektstap.

Erstatning etter dagens lov		Erstatning etter lovkastet		
			Etter uførhet	Etter med.inv.
Barneerstatning	kr 0	Overgangserstatning	kr 0	kr 0
		Inntektstapserstatning	kr 0	kr 175.741
		Ménerstatning	kr 82.122	kr 82.122
Til sammen	kr 0		kr 82.122	kr 257.863

* G pr 1.10.2012.

Eksempelene viser at både utkastet og dagens lovgivning gir betydelig erstatning for ikke-reelle tap dersom skadelidte faktisk ikke blir ervervsufør som følge av skaden.

Det er etter dette også stor sannsynlighet for at skadelidte barn i gruppen 5–25 % med.inv. kommer til å benytte seg av muligheten til å kreve erstatning etter medisinsk invaliditet jf § 3-3, 6. ledd.»

Borgarting lagmannsrett, Norsk pasientskadeerstatning og Pasientskadenemnda går imot utvalgets forslag til nye regler om barneerstatning.

Norsk pasientskadeerstatning tar til orde for endringer i gjeldende § 3-2 a, men synes gjennomgående å anse utvalgets forslag som lite formålstjenlig. Denne høringsinstansen støtter en utvidelse av den standardiserte ordningen til å gjelde personer som er yngre enn 19 år på konstaterings-tidspunktet, og en generell heving av erstatningsnivået. Det tas imidlertid til orde for å

beholde medisinsk invaliditet som basis for erstatningsutmålingen. I høringsuttalelsen heter det om dette:

«NPE mener at en fortsatt ordning der utmålingen er basert på medisinsk invaliditet, vanskelig kan føre til mange tilfeller med urimelige resultater. Dels kan dette langt på vei løses gjennom en økning av erstatningsnivået fra dagens 40 G, dels bør man kunne løse disse enkeltsakene med en form for påslag i erstatningen, særlig for de skadelidte med medisinsk invaliditet under 80 prosent. Skadelidte med medisinsk invaliditet i området 80–100 prosent bør kunne tilkjennes full barneerstatning foreslått satt til 55 G (kr 4 516 710), alternativt 60 G (kr 4 927 320). NPE forutsetter i en slik sammenheng at bestemmelsen med dette anviser en standardisert erstatning med tre dekningsformål- erstatning for lidt og fremtidig inntektstap, menerstatning samt tapt hjemme-

arbeidsevne. Erstatningsfastsetting basert på medisinsk invaliditet som i dag, gir fortsatt enkle regler og hurtige og forutsigbare oppgjør både for skadelidte og skadevolder. Der som man samtidig hever erstatningsnivået markert, vil trolig mye av den kritikken som er reist mot dagens skl § 3-2 a dempes.

NPE erkjenner at det fortsatt kan finnes enkeltsaker hvor det oppstår manglende samsvare mellom medisinsk invaliditetsgrad og ervervsuførhet. Vi mener likevel dette vil utgjøre et fåtall saker. For alle skadelidte med medisinsk invaliditet under 100 prosent kan en grovmasket ordning med påslag i erstatningen etter følgende modell praktiseres:

Medisinsk invaliditet	Erstatning
80 – 100 %	Full barneerstatning – 55 G (evt 60 G)
60 – 79 %	80 % av full barneerstatning
40 – 59 %	60 % av full barneerstatning
5 – 39 %	Forholdsmessig prosent av full barneerstatning
Mindre enn 5 %	Ingen barneerstatning

Etter denne modellen gir man skadelidte barn i den aktuelle invaliditetsgruppen et skjønnsmessig og prosentmessig påslag. Dette fordi det erkjennes at ervervsuførheten i enkelte saker vil kunne være høyere enn den medisinske invaliditetsgraden. I motsetning til «valgfrihetsmodellen» (jf. pkt. 6.5.4) som er foreslått for en avgrenset gruppe (inntil 25 prosent varig medisinsk invaliditet), mener NPE det bør utarbeides en lignende modell som ovenfor vist der alle skadelidte barn inkluderes, uavhengig av medisinsk invaliditetsgrad. Modellen må likevel ikke forveksles med «påslagsmodellen», jf. pkt. 6.4.2.2. Ved å legge til grunn et romslig erstatningsnivå som utgangspunkt for bestemmelsen, vil man unngå urimelige resultater. NPE mener at en fortsatt enkel og standardisert oppgjørsregel er viktigere å gjennomføre enn å lage spesielløsninger for de få tilfeller der skadelidte etter en slik modell vil få mindre enn «full» erstatning.»

Norsk pasientskadeerstatning går videre imot å skille utmålingen av inntektstap og menerstatning og anser for øvrig forslaget for å være for komplisert og tidkrevende. Det knyttes også enkelte kommentarer til erstatningsnivået. Om disse forholdene heter det i høringsuttalelsen:

«NPE deler ikke Utvalgets syn når det foreslår å skille utmåling av erstatning for tapt livsutfoldelse og fremtidig inntektstap. Hva gjelder sistnevnte foreslås det videre en ordning basert på en tofasemodell der oppgjøret skjer i to trinn. Utvalget har i forlengelsen av dette i tillegg foreslått flere ulike unntak og individuelle løsninger. Etter NPEs syn innebærer de ulike forslag og modeller lite forutberegnelighet for både skadelidte og skadevolder. Slik NPE ser det fremstår de foreslåtte løsningene kompliserte og innebærer en til dels ressurskrevende saksbehandling sammenlignet med praktiseringen av dagens lovbestemmelse. Sammenholdt med mer komplekse og mindre forutsigbare erstatningsoppgjør, i mange tilfeller også betydelig lengre saksbehandlingstid, møter de foreslåtte løsningene etter NPEs syn ikke det mandatet som er gitt Utvalget.

Selv om NPE har tatt til orde for at man bør heve erstatningsnivået for skadelidte barn, finner vi likevel grunn til å påpeke at de forslag som foreligger innebærer en til dels betydelig heving av erstatningsnivået. Som en konsekvens av blant annet reduksjon av invaliditetsgrensen til 5 prosent medisinsk invaliditet, og utvidelsen av aldersgrensen fra 16 til 19 år, vil videre antallet saker etter den foreslåtte ordning øke. NPE har forståelse for enkelte av de synspunkter og innvendinger Utvalget har til dagens ordning, men slik forslaget fra Utvalget fremstår, kan NPE likevel ikke anbefale dette.

[...]

Dersom man likevel skulle gå inn for å separere utmåling av erstatning for tapt livsutfoldelse og fremtidig inntektstap, har NPE enkelte tilleggskommentarer til den modellen Utvalget har foreslått. Det første trinnet, «fase 1», tar sikte på å gi skadelidte en overgangserstatning frem til skadelidte fyller 19 år og er ment å dekke tapte inntekter fra deltidsarbeid, sommerjobber mv. NPE deler Utvalgets synspunkt om at dette er å anse som en beskyttelsesverdig interesse. NPE mener likevel at det foreslåtte erstatningsnivå, jf. blant annet tabell 6.5, fremstår romslig og at ordningen totalt sett vil bli kostbar sammenlignet med dagens ordning.

«Fase 2» relaterer seg til det tidspunktet skadelidte er blitt 19 år, og hvor fremtidstapet gjøres opp. Grunnpilaren i den foreslåtte modellen er å utskyte denne delen av oppgjøret fordi man da normalt får bedre forutsetninger for å vurdere ervervsevnen. NPE er av den oppfatning at modellen er forbundet med flere

utfordringer. NPE ser det som utfordrende og lite ønskelig for så vel skadelidte som skadevolder, med en uavklart situasjon over flere år. Det kan nevnes at i saker der barn er skadet i forbindelse med fødselen, vil NPE i mange tilfeller gjøre opp saken mens barnet er under fem år gammelt. Det vil da gå mange år frem til oppgjør i «fase 2» kan skje.

Videre vil de vurderingene som må foretas under erstatningsfastsettingen i «fase 2» etter NPEs syn være komplekse og lite forutsigbare. De vurderinger og undersøkelser som skal foretas vil videre kunne innebære øket ressursbruk, og vil trolig kreve flere sakkyndige vurderinger fra ulike hold og profesjoner. Disse forholdene vil igjen kunne lede til uenighet om ervervsevnen og et økt antall tvister.

NPE kan ikke se dette forslaget og de foreslåtte løsningene som et vellykket forsøk på standardisering, men mer som en konkret og individuell vurdering av den enkelte skadelidtes yrkes- og ervervsevne. NPE ser klare fordeler med tidlige og avsluttede erstatningsoppgjør, slik at partene kan legge saken bak seg. Skadelidte vil oppleve sin økonomiske situasjon avklart for fremtiden, hvilket er ensbetydende med større forutberegnelighet, samtidig som erstatningssystemet avlastes. Når det gjelder selve erstatningsnivået, vil Utvalgets utgangspunkt med et nivå på 6 G øke erstatningsnivået i betydelig grad, og i mange tilfeller føre til overkompensasjon. Det fremgår i kapittel 5, pkt. 5.4, at 55 prosent av befolkningen i dag tjener under 5 G. Det er derfor vanskelig å forstå begrunnelsen for hvorfor det skal settes et nivå på 6 G for barn som grunnlag for erstatningsfastsettelsen i voksen alder. Samtidig vil skadelidte som er helt arbeidsuføre ikke få kostnader ved studielån eller utgifter forbundet med det å være i arbeid.»

Når det gjelder spørsmålet om et eventuelt varighetskrav, tar Norsk pasientskadeerstatning til orde for å videreføre den praksisen som følger av Rt. 2003 side 841 (Menerstatning) og Rt. 2003 side 1358 (Psykolog) også i relasjon til barneverstatning. I situasjoner hvor barn mister arbeidsevnen for en kortere periode enn ti år, gjøres det på denne bakgrunn gjeldende at man bør anvende regelen om individuell utmåling etter utvalgets forslag til ny § 3-1 fjerde ledd, jf. andre ledd.

Pasientskadenemnda mener det er lite å tjene på utvalgets forslag, og fremholder at det er for komplisert og ressurskrevende. Pasientskade-

nemnda tar i stedet til orde for å beholde strukturen i skadeserstatningsloven § 3-2 a, men med enkelte endringer:

«6.2.2 Anbefaling – alternativt forslag

Pasientskadenemnda anbefaler å beholde strukturen i § 3-2 a med følgende endringer:

- Øke aldersgrensen opp til 18 år på skadetidspunktet (imøtegåelse av kritikk 1 under)
- Vurdere å innføre et unntak dersom ervervsuførhet antas å være vesentlig ulik det medisinske menet, ved å skille menvurdering og antatt ervervsuførhet på oppgjørstidspunktet (imøtegåelse av kritikk 2 + 3 under). For eksempel dersom en hodeskade sannsynligvis vil gi større ervervmessig uførhet enn det medisinske menet skulle tilsi.
- Vurdere å øke erstatningsnivået, slik at det blir høyere inntektstap (Hjemmearbeidserstatning er da inkludert i § 3-2 a, jf dagens praksis.)

Anbefalingen er utarbeidet under hensyn til den kritikken som fremkommer fra Utvalget i NOU'en – se under, punkt 6.3.

6.3 Ytterligere merknader

Kritikk av dagens § 3-2 a som fremkommer av Utvalget:

Kritikk 1: Det er uoversiktlig pga tre regelsett: 3–2A, yrkesskade barn + § 3-3 barn utsatt for personlige krenkelser

Vår kommentar: Er det særlig mange saker som gjelder yrkesskade på barn?

Kritikk 2: Korrelasjonsproblemet:

Medisinsk invaliditet som basis for utmålingen kan føre til overkompensasjon (Eks fra NOU – Bråtane 100 % medisinsk invalid, 100 % i jobb)

Vår kommentar: Hvis man med stort medisinske men likevel har ervervsevne, kan det også tenkes å være en risiko for at man blir tidlig ufør, med potensielle gjenopptakssaker. I et langt livsløp kan det bli mange tidspunkter for saksbehandling av inntektstapet:

1. Skaden og det første oppgjøret.
2. Trinn 2 ved 21 år.
3. Gjenopptak for skadelidte som klarte ikke å jobbe så mye som antatt i trinn 2

Pasientskadenemnda stiller spørsmål ved om det da er verdt å skille ut inntektstapet i en egen fase 2.

Pasientskadenemnda mener det vil være en fordel om man isteden kan gjøre denne vurderingen på oppgjørstidspunktet (trinn I) – og kun forbeholdt spesielle tilfeller, for eksempel ved «vesentlig avvik mellom medisinsk invaliditet og antatt ervervsevne».

Kritikk 3: Korrelasjonsproblemet:

Medisinsk invaliditet som basis for utmålingen kan føre til underkompensasjon («hodeskader»)

Vår kommentar: Pasientskadenemnda mener det vil være en fordel om man isteden kan gjøre denne vurderingen på oppgjørstidspunktet (trinn I) – og kun forbeholdt spesielle tilfeller, for eksempel ved «vesentlig avvik mellom medisinsk invaliditet og antatt ervervsevne».

Se for øvrig vedlegg 2 (utregningseksempel).»

3.4 Departementets vurdering

Et flertall av høringsinstansene støtter i hovedtrekk utvalgets forslag til nye regler om barneerstatning, likevel slik at flere har merknader til enkelte punkter i forslaget. Departementet går inn for å følge opp utvalgets forslag med noen endringer og tilpasninger. I departementets forslag er barneerstatningsreglene inntatt i skadeserstatningsloven som § 3-2 a, ikke som ny § 3-3 slik det er foreslått av utvalget.

Departementet følger opp forslaget om å skille utmålingen av erstatning for inntektstap og menerstatning. Erstatningspostene knytter seg til dels ulike tidsperioder og har ulike kompensasjonsformål. Det bør derfor gis rom for nyanser i regelverket og rettsanvendelsen som tar opp i seg disse elementene. Departementet går også inn for å skille utmålingen av erstatning for inntektstap i tradisjonell forstand (utarbeidstap) og utmålingen av erstatning for hjemmearbeidstap. Det har ikke fremkommet synspunkter i høringen som etter departementets syn gir grunn til å fravike utvalgets forslag til strukturelle endringer på disse punktene. Innvendingene fra *Norsk pasientskadeerstatning* og *Pasientskadenemnda* synes først og fremst begrunnet i retts tekniske og ressursmessige hensyn. Departementet kan ikke se at disse hensynene gjør seg gjeldende

med en slik styrke at de gir grunn til å fravike de prinsipielle overveielser som ligger til grunn for å skille disse erstatningspostene. Ut fra departementets forslag vil konsekvensen av et skille bli at erstatning for hjemmearbeidstap utmåles etter egne standardiserte regler, jf. punkt 5 nedenfor, og at menerstatning utmåles etter den alminnelige regelen i skadeserstatningsloven § 3-2. (Utmålingen skjer her etter gjeldende praksis langt på vei etter et standardisert mønster.) Hovedreglene i forslaget til en ny barneerstatningsordning vil etter dette knytte seg til utmåling av erstatning for inntektstap i tradisjonell forstand (utarbeidstap).

Departementet følger opp utvalgets forslag til ny utmålingsmodell for inntektstaperstatning. Den foreslåtte tofasemodellen med et utskutt oppgjør for det vesentlige fremtidstapet (fase 2) og en tapsutmåling som i hovedsak baserer seg på ervervsmessig uførhet, støttes av et flertall av høringsinstansene. Departementet viser til utvalgets vurderinger på dette punktet og slutter seg til disse, jf. særlig utredningen punkt 6.5.3.1 gjengitt ovenfor under punkt 3.2.2.

Departementet har merket seg innvendingene fra *Norsk pasientskadeerstatning* og *Pasientskadenemnda*, som tar til orde for å beholde en ordning basert på medisinsk invaliditet. Disse høringsinstansene gir blant annet uttrykk for at det er vanskelig å vurdere den skadelidtes ervervsmessige uførhet, og at en regel som baseres på ervervsmessig uførhet, vil kunne virke tvisteskapende og innebære økt ressursbruk. De er også kritiske til en utskyting av deler av oppgjøret ettersom skadevolderen og den skadelidte da vil kunne måtte leve med en uavklart situasjon over flere år. Departementet er enig i at dette er hensyn som taler mot den foreslåtte ordningen. De nevnte hensynene er også til dels drøftet i utredningen under punkt 6.5.5. Departementet mener likevel at de nevnte hensynene ikke kan tillegges avgjørende vekt. Forankringen i medisinsk invaliditet og manglende samsvar mellom denne størrelsen og den skadelidtes ervervsmessige uførhet utgjør et av de sentrale ankepunktene mot dagens ordning. Det vises til utredningen punkt 6.3.1 for en nærmere omtale av hvordan dette «korrelasjonsproblemet» kan føre til betydelig over- eller underkompensasjon i det enkelte tilfellet. Hensynet til å unngå slike uheldige utslag taler med styrke for å gå over til en ordning som i hovedsak er basert på ervervsmessig uførhet. Etter departementets syn må hensynet til å oppnå materielt riktige resultater på dette punktet veie tyngre enn retts tekniske hensyn. Med ervervsmessig uførhet som utgangspunkt, er det – som også *Den norske Advok*

katforening peker på – vanskelig å se for seg hensiktsmessige alternativer til utvalgets modell med utskutt oppgjør av den vesentlige delen av inntektstapet (fase 2). Til dette kommer at omfanget av de eventuelle negative konsekvensene av tofase-modellen begrenses av unntaksreglene om fremskutt oppgjør, den skadelidtes adgang til å i stedet kreve erstatning basert på medisinsk invaliditet etter den såkalte valgfrihetsmodellen og adgangen til fremskutt oppgjør etter gjensidig avtale.

Når det gjelder adgangen til fremskutt oppgjør og erstatning etter «valgfrihetsmodellen», går departementet ikke inn for å følge opp utvalgets forslag om å gjøre oppgjør etter disse bestemmelsene betinget av samtidig oppgjør av postene hjemmearbeidstaperstatning, merutgiftserstatning og menerstatning. Det vises her til at departementets forslag – til forskjell fra utvalgets – ikke innebærer en fullstendig standardisering av samtlige tapsposter, se punkt 2.3. Følgelig kan det ikke utelukkes at det etter omstendighetene kan være grunner til å avvende utmålingen av enkelte øvrige poster. Dette bør etter departementets syn ikke være til hinder for oppgjør av inntektstaperstatningen etter reglene om fremskutt oppgjør eller etter «valgfrihetsmodellen».

Det har ikke fremkommet synspunkter i høringen som etter departementets syn gir grunnlag for å fravike det foreslåtte erstatningsnivået. Til *Norsk pasientskadeerstatnings* synspunkt om at det er vanskelig å forstå begrunnelsen for å ta utgangspunkt i et inntektsnivå på 6 G, viser departementet til utredningen side 138 hvor det fremgår at 6 G ut fra gjennomgått statistisk materiale anses å gi et representativt uttrykk for gjennomsnittslønnen til norske lønnstakere. At en utmåling etter gjennomsnittsbetrakninger i noen tilfeller vil medføre en viss overkompensasjon (og i andre tilfeller en viss underkompensasjon), ligger i standardiseringens natur. De nærmere premissene for det foreslåtte erstatningsnivået fremgår ellers av beskrivelsen av utvalgets forslag i proposisjonen punkt 3.2.2. På bakgrunn av Høyesteretts dom inntatt i Rt. 2014 side 1203 går departementet likevel inn for enkelte justeringer i de beregningstekniske forutsetningene som ligger til grunn for utvalgets forslag. Utvalget har generelt tatt utgangspunkt i en kapitaliseringsrentefot på fem prosent ved neddiskonteringen av

standarderstatningen og et skatteulempepåslag på 25 prosent, men slik at skatteulempepåslaget er hevet til 30 prosent for skadelidte under 25 år, jf. utredningen punkt 4.4. I Rt. 2014 side 1203 kom Høyesterett til at den alminnelige kapitaliseringsrentefoten burde settes ned til fire prosent samtidig som tillegget for skatteulempe som hovedregel burde settes til 20 prosent. Departementet mener på bakgrunn av dette at neddiskonteringen av standarderstatningen bør ta utgangspunkt i en kapitaliseringsrentefot på fire prosent samtidig som det særlige skatteulempepåslaget for unge skadelidte reduseres forholdsmessig i tråd med reduksjonen i det alminnelige skatteulempepåslaget, dvs. fra 30 til 24 prosent. Dette vil reelt sett medføre en viss økning i erstatningsnivået sammenlignet med utvalgets forslag. Erstatningsnivået for overgangserstatning ved 100 prosent medisinsk invaliditet og erstatning som fastsettes for fase 2 ved 100 prosent ervervsmessig uførhet, vil da bli som følger:

Tabell 3.1 Overgangserstatning (aldersjustert)

Alder på skadevirkningstidspunktet	Erstatning (G)
0	3,3
1	3,4
2	3,5
3	3,6
4	3,7
5	3,9
6	4,0
7	4,1
8	4,2
9	4,3
10	4,4
11	4,6
12	4,7
13	4,8
14	4,9
15	4,9
16	5,0
17	4,9
18	4,7

Tabell 3.2 Erstatning som fastsettes for fase 2 (aldersjustert)

Alder på oppgjørstidspunktet	Erstatning (G)
0	34,3
1	35,0
2	35,6
3	36,3
4	37,0
5	37,7
6	38,4
7	39,1
8	39,9
9	40,6
10	41,4
11	42,2
12	43,0
13	43,8
14	44,6
15	45,4
16	46,3
17	47,2
18	48,0
19	49,0
20	49,9
21	50,8
22	51,8

Ytelser fra det offentlige er i samsvar med utvalgets forslag hensyntatt ved at fradrag for uføretrygd er innbakt i tabellene for inntektstaperstatning. (Utvalget har basert fradragene på løsnin-gene som ble foreslått i Prop. 130 L (2010–2011) Endringer i folketrygdloven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre), jf. endringslov 16. desember 2011 nr. 59 del 1, som trådte i kraft 1. januar 2015.) D e p a r t e m e n t e t finner imidlertid grunn til å fravike utvalgets forslag på ett punkt. I utvalgets forslag utgjør tabellene med innbakt uførefradrag også utmålingsgrunnlaget for skadelidte som har lavere uføregrad enn det som kreves for å motta uføretrygd. Det vises til folketrygdloven § 12-7 første ledd som stiller krav om at inntektsevnen er «varig nedsatt med minst halvparten». I § 12-7 annet ledd er terskelen senket til 40 prosent for personer som mottar arbeidsavklaringspenger når krav om uføretrygd settes frem. For å forhindre at skadelidte som ikke har krav på

uføretrygd, blir underkompensert, foreslår departementet at fremtidstaperstatningen for denne gruppen skal beregnes uten fradrag for uføretrygd. (Se til sammenligning utvalgets behandling av dette spørsmålet i relasjon til voksne skadelidte, jf. utredningen punkt 5.7.4.) Med utgangspunkt i skadelidtes uføregrad blir erstatningen som fastsettes for fase 2, da å beregne som en forholdsmessig andel av beløpet som fremkommer ved en anvendelse av følgende tabell:

Tabell 3.3 Erstatning som fastsettes for fase 2, uten fradrag for uføretrygd (aldersjustert)

Alder på oppgjørstidspunktet	Erstatning (G)
0	73,8
1	75,2
2	76,6
3	78,1
4	79,5
5	81,0
6	82,6
7	84,1
8	85,7
9	87,3
10	89,0
11	90,6
12	92,3
13	94,1
14	95,9
15	97,7
16	99,5
17	101,4
18	103,3
19	105,2
20	107,2
21	109,3
22	111,3

Problemstillingen knyttet til trygdefradrag og skadelidte med lave uføregrader aktualiseres ikke med samme styrke når det gjelder overgangserstatningen. Det vises til begrensningene i overgangserstatningens tidsmessige dekningsområde. Derimot gjør de nevnte synspunktene seg gjeldende i relasjon til den såkalte «valgfrihetsmodellen», jf. departementets lovforslag § 3-2 a sjette ledd. Denne modellen gjelder for tilfeller med

«varig medisinsk invaliditet til og med 25 prosent». Innenfor denne avgrensingen antas den ervervsmessige uførheten normalt å ligge under kravene for å motta uføretrygd. Departementet foreslår derfor at også utmålingen etter «valgfrihetsmodellen» baseres på beregninger som ikke inneholder fradrag for uføretrygd. Med det erstatningsnivået som følger av et slikt beregningsgrunnlag, endres imidlertid premissene for det såkalte «opsjonspåslaget», jf. utvalgets beregningsmodell gjengitt i proposisjonen punkt 3.2.3. Departementet foreslår derfor at påslaget på fremtidstapskomponenten begrenses til å dekke inn overgangserstatningen og en moderat inflasjonsjustering. Erstatningsnivået etter «valgfrihetsmodellen» vil da bli som følger ved 25 prosent varig medisinsk invaliditet:

Tabell 3.4 Valgfrihetsmodell (aldersjustert)

Alder på oppgjørstidspunktet	Erstatning (G)
0	16,6
1	17,1
2	17,6
3	18,1
4	18,6
5	19,2
6	19,7
7	20,3
8	20,9
9	21,5
10	22,1
11	22,7
12	23,4
13	24,1
14	24,8
15	25,5
16	26,2

Lovteknisk legger departementet opp til at de konkrete erstatningsbeløpene gjennomgående fremgår av tabeller inntatt i forskrift. Erstatningsnivået for fase 2 foreslås likevel reflektert i loven ettersom dette utgjør den klart største erstatningsposten.

I likhet med utvalget går departementet inn for at det er grunnbeløpet (G) med den verdien det har på oppgjørstidspunktet som skal legges til grunn. Det vises til proposisjonen punkt 8.1 for en nærmere omtale av dette.

Når ytelser fra det offentlige er hensyntatt ved fastleggningen av det standardiserte erstatningsnivået, oppstår det – som etter gjeldende lov – ikke noe spørsmål om særskilt fradrag for denne typen ytelser. Forslaget synes heller ikke å gi grunn til å gjøre nye vurderinger av spørsmålet om fradrag for eventuelle andre formuesoverføringer, eksempelvis forsikringsutbetalinger. Departementet går derfor inn for å videreføre den gjeldende reguleringen av fradragsspørsmålet, jf. skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje ledd sammenholdt med departementets lovforslag § 3-2 a åttende ledd. Etter dette skal det gjøres fradrag for forsikringsytelser i den utstrekning den erstatningsansvarlige har betalt premien, samtidig som de alminnelige fradragsreglene i skadeserstatningsloven § 3-1 tredje ledd ikke kommer til anvendelse. Når departementet her har gått inn for en noe annen løsning enn det som følger av utvalgets forslag, må dette ses i lys av at utvalgets fradragsregulering inngår som en integrert del av en samlet standardisering av erstatningsutmålingen ved personskader, mens departementets forslag er avgrenset til en særskilt oppfølging av forslaget til nye regler om barneverstatning. I utredningen drøftes ikke disse spørsmålene særskilt for barneverstatningens del, men utvalgets forslag til fradragsregulering fremgår her ved å sammenholde utvalgets lovutkast § 3-3 med § 3-1 femte ledd og § 3-2 tredje ledd.

I utredningen punkt 6.5.5 foretar utvalget en bredere drøftelse av tofasemodellen, herunder mulige konsekvenser av at det kan gå lang tid fra skaden skjer og frem til erstatningsoppgjøret for fase 2. Et viktig spørsmål i denne sammenhengen er om den skadelidte med dette påføres en urimeleg risiko for at den ansvarlige for kravet ikke lenger er søkegod på oppgjørstidspunktet. I tilfeller der kravet kan rettes mot et forsikringsselskap, antar departementet i likhet med utvalget at den skadelidte gjennomgående vil være tilfredsstillende sikret gjennom skadeforsikringsselskaperens garantiordning, jf. lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker, forsikringsselskaperens garantiordninger og offentlig administrasjon mv. av finansinstitusjoner kapittel 2A. Det vises til utvalgets vurderinger og omtale av garantiordningen i utredningen punkt 6.5.5.2. Problemstillingen synes videre lite aktuell ved krav mot det offentlige, herunder krav etter voldsoffererstatningsloven og pasientskadeloven. Situasjonen kan derimot være en annen hvor det er tale om krav mot private skadevoldere som ikke har forsikringsdekning, og hvor kravet heller ikke omfattes av ordninger som voldsoffererstatningsordning

gen og pasientskadeordningen. I disse tilfellene vil tofasemodellen etter omstendighetene kunne påføre den skadelidte en ikke ubetydelig risiko. Departementet antar i likhet med utvalget at de tilfellene det her er tale om, rent tallsmessig utgjør en marginal gruppe. Det er likevel viktig at også denne gruppen skadelidte gis et tilfredsstillende vern. Departementet foreslår derfor, etter mønster av skadeserstatningsloven § 3-9 annet punktum, en bestemmelse om at den erstatningsansvarlige kan pålegges å stille sikkerhet for den skadelidtes krav på oppgjør av erstatningen for fase 2. Bestemmelsen forutsettes ikke å være aktuell ved krav mot det offentlige, herunder krav etter voldsoffererstatningsloven og pasientskadeloven, eller hvor kravet kan rettes mot et forsikringsselskap, jf. synspunktene ovenfor.

Den Norske Advokatforening og Personskadeforbundet LTN har tatt til orde for å utvide anvendelsesområdet for reglene om barneerstatning til å omfatte skadelidte som er opp til og med 21 år. Det er pekt på at det også for gruppen 19 til 21 år ofte vil være vanskelig å gjøre seg opp en begrunnet mening om inntekt uten skaden, jf. utvalgets begrunnelse for å knytte oppgjøret av erstatningen for fase 2 til det året den skadelidte fyller 21 år. Departementet vil her peke på at det sentrale hensynet bak forslaget om å utskyte oppgjøret av erstatningen for fase 2 til det året den skadelidte fyller 21 år, er at skaden da normalt vil ha stabilisert seg i og med at det da har gått minst to år siden skadevirkningstidspunktet (som senest er dagen før skadelidte fyller 19 år). En eventuell utvidelse av barneerstatningsreglenes virkeområde til også å omfatte skadelidte fra 19 til 21 år, tilsier ut fra dette hensynet tilsvarende utskytelser av rammene for oppgjørstidspunktet. Departementet finner samlet sett ikke grunn til å gå inn for en slik løsning og foreslår å avgrense reglenes virkeområde i tråd med utvalgets forslag. Det grunnleggende utgangspunktet om at erstatning for personskader utmåles individuelt, tilsier en viss varsomhet ved utvidelse av de standardiserte reglenes virkeområde. Ut fra dette synes det naturlig å avvente spørsmålet om en eventuell ytterligere utvidelse til de foreslåtte reglene har fått virke i noe tid. Når departementet ikke følger opp utvalgets forslag til standardisering av inntektstap for voksne, bortfaller også grunnlaget for enkelte av Den Norske Advokatforenings innvendinger mot avgrensningen.

Departementets forslag bygger på en forutsetning om at det ikke vil være plass for å kreve særskilt dekning av eventuelt inntektstap, herunder hjemmearbeidstap, fra tiden før oppgjørstidspunk-

tet i tillegg til den standardiserte barneerstatningen. (I relasjon til erstatningen for fase 2 sier dette seg normalt selv idet man frem til oppgjøret langt på vei vil være innenfor dekningsområdet for overgangserstatningen.)

Den foreslåtte standardiseringen av inntektstaperstatning til barn forutsetter på samme måte som gjeldende § 3-2 a, at det er tale om et varig erstatningsmessig tap. Reglene vil være mindre egnet i tilfeller der det er på det rene at den skadelidte kun er påført et tidsbegrenset tap for en kortere periode, for eksempel fordi han eller hun blir frisk igjen eller uansett ville mistet ervervsevnen etter en viss tid uavhengig av ansvarshendelsen. (En nærmere omtale av ulike former for tidsbegrenset tap er inntatt i utredningen på side 63 til 65.) I likhet med utvalget foreslår departementet derfor at de standardiserte barneerstatningsreglene skal være forbeholdt tilfeller hvor det foreligger et varig erstatningsmessig tap. Når det gjelder den nærmere utformingen av varighetskravet, har departementet foreslått en noe annen lovteknisk løsning enn det som følger av utvalgets forslag. Etter utvalgets forslag fremgår ikke varighetskravet uttrykkelig av lovteksten, men indirekte gjennom en særbestemmelse som foreskriver at erstatning for et tidsbegrenset tap skal utmåles individuelt med utgangspunkt i de standardiserte reglene så langt de passer, jf. utvalgets lovforslag § 3-3 syvende ledd med videre henvisning til forslaget § 3-1 annet og fjerde ledd. Reguleringsmåten (herunder også den forutsatte «tilbakeregningsmetoden», jf. utredningen side 486) er integrert med utvalgets forslag til en samlet standardiseringsordning for utmåling av personskadeerstatning og passer ikke ved en deloppfølging av reglene om barneerstatning. Departementet foreslår derfor at varighetskravet – på samme måte som i gjeldende § 3-2 a – inntas som et uttrykkelig vilkår i lovteksten, jf. departementets lovforslag § 3-2 a første ledd.

Personskadeforbundet LTN har tatt til orde for at minstegrensen for å kunne kreve overgangserstatning bør senkes fra ti prosent til fem prosent medisinsk invaliditet. *Departementet* er ikke enig i dette og går inn for å følge opp utvalgets forslag til minstegrense. I likhet med utvalget legger departementet til grunn at det store flertall av unge skadelidte med medisinsk invaliditet i intervallet 0–9 prosent vil ha mulighet til å skaffe seg deltids- eller sommerjobb på lik linje med annen ungdom. Etter departementets syn bør den samme minstegrensen gjelde også for skadelidtes rett til å kreve erstatning etter «valgfrihetsmodellen», jf. departementets lovforslag § 3-2 a sjettede ledd. Det foreslås

derfor at minstegrensen for dette erstatningsalternativet settes til ti prosent medisinsk invaliditet og ikke til fem prosent slik utvalget har foreslått. Unge skadelidte med lavere invaliditetsgrader forutsettes å ofte ha gode muligheter til å tilpasse seg ervervsituasjonen med skaden slik at skaden ikke resulterer i tap. Det vises i denne sammenheng til synspunktene fra *Finansnæringens Fellesorganisasjon* om sviktende sammenheng mellom medisinsk invaliditet og inntektsevne ved de lavere invaliditetsgradene. En heving av minsterskelen fra fem til ti prosent medisinsk invaliditet vil til en viss grad være egnet til å avhjelpe noen av innvendingene denne høringsinstansen har hatt til dette erstatningsalternativet. I den grad skadelidte med lavere invaliditetsgrader enn ti prosent likevel skulle være påført varig ervervs-messig uførhet, vil de kunne kreve dette tapet erstattet etter tofasemodellen. Etter forslaget vil det ikke gjelde noe minstekrav til ervervs-messig uførhetsgrad for å kunne kreve erstatning i fase 2.

Personskadeforbundet LTN har hatt enkelte synspunkter på de foreslåtte tidsmessige begrensningene i retten til å velge en alternativ erstatningsutmåling etter valgfrihetsmodellen. Personskadeforbudet LTN gir uttrykk for at skadelidte bør kunne avvente valget av oppgjørsmo-dell helt frem til oppgjørstidspunktet for erstatningen for fase 2 for med dette å kunne vurdere hvilken modell som vil gi best uttelling. D e p a r t e m e n t e t er ikke enig i disse synspunktene. Formålet med den såkalte «valgfrihetsmodellen» er ikke å gi skadelidte en mulighet til å spekulere i ulike utmålingsalternativer, men å legge til rette for et raskere oppgjør av de mindre skadene hvor den skadelidte har et ønske om å bli ferdig med saken på et tidligere tidspunkt. Dette hensynet gjør seg gjeldende i mindre grad jo nærmere man kommer oppgjørstidspunktet for fase 2. Departementet går etter dette inn for å følge opp utvalgets forslag på dette punktet.

4 Varslingsplikt om skadelidtes rett til oppgjør av erstatning for fase 2

Det grunnleggende utgangspunktet etter gjeldende rett er at den skadelidte har hovedansvaret for å fremme krav, herunder overholde foreldelsesfrister.

Tofasemodellen reiser enkelte spørsmål om den praktiske gjennomføringen av oppgjøret i tilfeller der det går lang tid fra skadetiden til oppgjørstidspunktet for erstatningen for fase 2. Den skadelidte vil da kunne ha mistet eller mangle nødvendig informasjon for å få gjennomført det utskutte oppgjøret, for eksempel hvis den skadelidtes foreldre har gått bort, forsikringsporteføljer er overdratt eller selskaper er solgt eller omdannet.

Etter *utvalgets* lovforslag § 3-3 fjerde ledd pålegges skadevolderen eller dennes representant en plikt til å varsle den skadelidte om retten til oppgjør for fase 2 det året den skadelidte fyller 19 år. Det vises til utredningen punkt 6.5.3.7 for en nærmere omtale av dette. Utvalget har vurdert, men ikke funnet grunn til, å knytte generelle materielle eller prosessuelle sanksjoner til eventuelle brudd på varslingsplikten. Det foreslås imidlertid endringer i de særlige foreldelsesreglene i forsikringsavtaleloven §§ 8-6 og 18-6. Om dette heter det i utredningen på side 218:

«For effektivt å sikre at skadelidte varsles i praktisk viktige tilfeller, har Utvalget imidlertid foreslått en endring i de særlige foreldelsesreglene i forsikringsavtaleloven § 8-6 og § 18-6. Etter disse bestemmelsene foreldes krav på erstatning under forsikring senest 10 år etter at et forsikringstilfelle inntraff. Dersom et krav er meldt til forsikringsselskapet før det er foreldet, foreldes kravet tidligst seks måneder etter at sikrede eller skadelidte har fått skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt. Foreldelsesfristen forlenges ikke etter disse bestemmelsene dersom det er gått mer enn 10 år fra kravet ble meldt til selskapet. Utvalget har foreslått at 10-årsgrensen utvides til 30 år hva gjelder barns krav om erstatning etter § 3-3. Mange skadesaker gjøres opp under forsikrin-

ger. Når barn skades, vil imidlertid en grense på 10 år ikke være tilstrekkelig for å ivareta skadelidtes behov for å unngå at kravet foreldes før skaden er moden for oppgjør i fase 2. En grense på 30 år vil ivareta både skadelidtes og skadevolders interesser på en balansert måte.

[...]

Utvalget anbefaler at tilsvarende eller lignende løsninger kan vurderes i relasjon til pasientskadeerstatningsloven og voldsoffererstatningsloven, men Utvalget har ikke kunnet prioritere å gå nærmere inn på dette.»

Finansnæringens Fellesorganisasjon tar i høringen til orde for å begrense varslingsplikten i utvalgets forslag til ny § 3-3 fjerde ledd:

«Forslaget pålegger forsikringsselskapene å varsle skadelidte om retten til oppgjør det året skadelidte fyller 19 år. FNO støtter intensjonene bak forslaget, men ser at dette er en regel som vil være svært krevende og i mange tilfelle helt unødvendig. Veldig mange skader meldes for sikkerhets skyld og de fleste av disse ender med henleggelse fordi det ikke oppstår varig skade eller tap.

FNO foreslår at varslingsplikten begrenses til skadesaker som har påført skadelidte en medisinsk invaliditetsgrad på minst 5 %. Denne grensen harmonerer med grensen for menerstatning, retten til fremtidstaperstatning for voksne og nedre grense for barn til å kreve engangserstatning etter medisinsk invaliditet. Samtidig bør varslingsplikten ekskluderes der skadelidte har mottatt inntektstaperstatning etter medisinsk invaliditet etter § 3-3, 6. ledd.»

Departementet er enig med utvalget i at det foreligger særlige hensyn som taler for å pålegge skadevolderen eller dennes representant en varslingsplikt når utmålingstidspunktet for erstatningen for fase 2 nærmer seg. (Skadevolderens representant vil her typisk være et forsikringsselskap under en ansvarsforsikring eller det

offentlige ved Kontoret for voldsoffererstatning eller Norsk pasientskadeerstatning.) Departementet er videre enig med utvalget i at varslingsplikten bør knyttes til det året den skadelidte fyller 19 år. Departementets forslag avviker imidlertid noe fra utvalgets når det gjelder den nærmere utformingen av plikten. Reglene om en varslingsplikt er inntatt i § 3-2 a fjerde ledd i departementets lovforslag.

Etter departementets syn bør varslingsplikten begrenses til tilfeller hvor den skadelidte har kjent adresse. Departementet følger ikke opp utvalgets forslag til krav om varsel ved offentlig kunngjøring hvor den skadelidte ikke har kjent adresse. Det vises til at en slik løsning ville kunne reise betenkeligheter ut fra personvern hensyn. Det ville videre fremstå som lite rimelig å på denne måten la skadevolderen eller dennes representant bære risikoen for at den skadelidte ikke har kjent adresse, jf. det generelle utgangspunktet om at ansvaret for å fremme krav ligger hos den skadelidte.

Departementet går ikke inn for å følge opp forslaget fra *Finansnæringens Fellesorganisasjon* om at varslingsplikten bør begrenses til saker hvor den skadelidte er påført en medisinsk invaliditetsgrad på fem prosent eller mer. Det vises til at retten til erstatning for fase 2 er basert på ervervs-messig uførhet og ikke medisinsk invaliditet. Varslingsplikten vil dermed etter omstendighetene kunne tenkes å ha en funksjon også ved lavere invaliditetsgrader enn fem prosent. Det understrekes for øvrig at varslingsplikten kun knytter seg til utskutt oppgjør av erstatning for fase 2 etter hovedregelen i departementets lovforslag § 3-2 a tredje ledd, dvs. hvor den skadelidte ikke kan kreve oppgjør før det året vedkommende fyller 21 år. Varslingsplikten aktualiseres ikke i tilfeller der det foretas førtidig oppgjør etter unntaksbestemmelsene i lovforslaget § 3-2 a tredje ledd femte og sjette punktum, eventuelt etter særskilt avtale, eller hvor den skadelidte i stedet krever oppgjør etter modellen i lovforslaget § 3-2 a sjette ledd. Dette vil langt på vei gi seg selv når varslingsplikten foreslås knyttet til det året den skadelidte fyller 19 år.

Departementet er enig med utvalget i at det bør oppstilles et krav om at varselet – for å opp-

fylle plikten – må sendes skriftlig ved rekommandert brev. Det vises til at varslingsplikten også vil gjelde for private skadevoldere, noe som tilsier enkle og klart definerte formkrav som sikrer den nødvendige notoritet og forhindrer bevisvil. Har skadevolderen eller dennes representant sendt varsel ved rekommandert brev til en forsvarlig valgt adresse ut fra de undersøkelser som med rimelighet kan kreves, vil varslingsplikten gjennomgående måtte anses oppfylt. Til forskjell fra utvalgets lovforslag foreslår departementet for øvrig at kravet om rekommandert sending skal fremkomme uttrykkelig av lovteksten. Etter forslaget åpnes det ikke for elektronisk kommunikasjon som et alternativ til rekommandert sending.

Etter utvalgets forslag knyttes det, med unntak for krav mot forsikringselskaper, ikke materielle eller prosessuelle sanksjoner til eventuelle brudd på varslingsplikten. Etter departementets syn fremstår dette som en lite heldig løsning. Ansvarlige, herunder særlig private skadevoldere, vil kunne ha en økonomisk egeninteresse i å unnlate varsling og avvente eventuell foreldelse av kravet. Departementet mener på denne bakgrunn at det bør knyttes generelle sanksjoner til eventuelle brudd på varslingsplikten. En forlengelse av den subjektive foreldelsesfristen i foreldelsesloven § 9 første ledd fremstår da som et egnet virkemiddel. Dette vil gi den skadelidte økt beskyttelse mot foreldelse ved eventuelle brudd på varslingsplikten og samtidig redusere skadevolderens «gevinst» ved unnlatt varsling. (Når det gjelder den absolutte fristen i foreldelsesloven § 9 annet ledd, se unntaksbestemmelsen i bokstav a.) Departementet foreslår etter dette at det inntas en bestemmelse i foreldelsesloven § 9 første ledd som slår fast at den subjektive foreldelsesfristen for krav på erstatning for fase 2 utvides fra tre til seks år ved eventuelle brudd på varslingsplikten. Bestemmelsen vil da også gjelde for krav etter voldsoffererstatningsloven, jf. denne lovens § 3 annet ledd, pasientskadeloven, jf. denne lovens § 5, eller etter eventuell ansvarsforsikring, jf. forsikringsavtaleloven § 8-6 annet ledd og bilansvarslova § 19 fjerde ledd (implisitt). Om fristens utgangspunkt vises det til proposisjonen punkt 11.4.

5 Hjemmearbeidstap

En personskade kan medføre at den skadelidte ikke lenger vil kunne utføre arbeid i og i tilknytning til hjemmet. Gjeldende § 3-2 a i skadeserstatningsloven inneholder ingen uttrykkelig regulering av spørsmålet om erstatning for slikt hjemmearbeidstap, og det kan spørres om erstatning for denne tapsposten i dag konsumeres av standarderstatningen etter § 3-2 a. I utredningen peker utvalget på at dette synes uavklart, jf. utredningen side 235:

«Etter dagens ordning er det diskutert om hjemmearbeidserstatning kan kreves i tillegg til den standardiserte barneerstatningen i skl. § 3-2 a, eller om denne uttømmende dekker også denne formen for inntektstap, jf. skl. § 3-1 andre ledd andre punktum. Det kan innledningsvis konstateres at ordlyden ikke gir noe svar, verken i skl. § 3-1 andre ledd andre punktum eller skl. § 3-2 a. Det finnes ingen høyesterettsdom som uttrykkelig løser rettsspørsmålet. Ettersom hjemmearbeidstap anses som inntektstap, kan det hevdes at dette skal betraktes som fremtidig ervervstap etter skl. § 3-2 a. I så fall «konsumeres» hjemmearbeidserstatning av standarderstatningen. Presiseringsen i Martinsen (Rt. 1998 s. 1916), Rott (Rt. 1999 s. 1967) og Kåsa (Rt. 2000 s. 441) om at tapet skal henføres som inntektstap, gjør en slik slutning nærliggende. Løsningen vil også fremme standardiseringshensyn, fordi den normalt medfører raskere og mindre kompliserte oppgjør. Utvalget finner grunn til å nevne Høyesteretts sterke fremheving av standardiseringshensyn i Løff I (Rt. 2008 s. 1336) og Løff II (Rt. 2009 s. 425), hvilket tilsier at skl. § 3-2 a må forstås slik at den uttømmende kompenserer også tapt hjemmearbeidsevne.

Det finnes imidlertid mothensyn: Det er klare holdepunkter for at lovgivers vilje bare var å standardisere utmålingen av tradisjonelt inntektstap. I forarbeidene, NOU 1987: 4, er det bare tradisjonelt inntektstap («utearbeidstap») som drøftes i relasjon til lovuttrykket «framtidig erverv». Dette vises gjennom henvisningene til den rettspraksis som skal reflektere

erstatningsnivået i barneerstatningen, idet denne gjelder utmåling av tapt evne til å arbeide utenfor hjemmet. Ordet «erverv» i skl. § 3-2 a må gis samme meningsinnhold som da loven ble vedtatt. Ved at lovgiver ikke har hatt hjemmearbeidserstatning i tankene under lovens forberedelse og vedtakelse, er heller ikke standardsatsene utarbeidet for å kompensere for slikt tap. Dette er en så praktisk situasjon, at det er nærliggende at det ville vært nevnt om det var meningen. Og hvis hjemmearbeidstapet skulle anses uttømmende dekket av standarderstatningen, kan skadelidte bli underkompensert. En slik løsning kan motvirke gjenopprettelseshensynet så mye at det skaper en konkurranse – eller i verste fall konflikt – med prinsippet om full erstatning. Synspunktet støttes av at rettsinstituttet på dette punktet er kritisert i teorien. Se også Høyesteretts sidebemerkninger (obiter dicta) i Ølberg (Rt. 1993 s. 524). Førstvoterende uttaler at «det [kan] være grunn for lovgiveren til å vurdere om erstatningsnivået ved erstatning til barn etter nevnte bestemmelse [skl. § 3-2 a] er rimelig» (s. 1537). Sml. Jensen (Rt. 1997 s. 1044, s. 1050). Den rettslige situasjonen er uavklart per i dag.»

Utvalget foreslår at hjemmearbeidstaperstatning skal utmåles separat som en egen post under den nye ordningen, jf. utvalgets forslag til ny bestemmelse om hjemmearbeidstap i skadeserstatningsloven § 3-5. I utredningen heter det på side 235:

«Ettersom den nye regelen om hjemmearbeidserstatning også legger opp til en funksjonsvurdering, synes det naturlig å la denne egne regelen komme til anvendelse i barneskadene. En separering av også denne erstatningsposten er på linje med forslaget om å skille ut ménerstatningskomponenten. Utvalget bemerker at en slik separering av erstatningspostene generelt kan ha fordeler. For eksempel unngår man at dekningsnivået på den posten som er innbakt i standarderstatningen kommer i utakt med, eller avviker fra, den løsningen som ville

fulgt av den egne regelen om samme post (etter hvert som den utvikles i rettspraksis og nivået endrer seg), se blant annet Høyesteretts bemerkninger i *Jensen* (Rt. 1997 s. 1044) som sitert i avsnittet rett foran. Utvalget legger etter dette til grunn at hjemmearbeidserstatningen skal komme i tillegg til barneerstatningen. Det vises ellers til kapittel 8 om hjemmearbeidserstatning.»

Departementet går inn for en lovregulering som innebærer at hjemmearbeidstaperstatning skal utmåles som egen post, og som klargjør at dette skal kunne kreves i tillegg til erstatning for inntektstap i tradisjonell forstand (utearbeidstap), jf. lovforslaget § 3-2 a syvende ledd. En slik løsning samsvarer med prinsippet i skadeserstatningsloven § 3-1 annet ledd annet punktum og forhindrer underkompensasjon av unge skadelidte. En separat utmåling av hjemmearbeidstaperstatning bør etter departementets syn følge standardiserte regler. Hensynene som begrunner standardisert utmåling for skadelidte barn, gjør seg gjeldende også for denne tapsposten. Med utgangspunkt i utvalgets forslag til en generell standardisering av erstatning for fremtidig hjemmearbeidstap foreslår departementet derfor en forenklet standardiseringsmodell som er avgrenset til barneerstatningstilfellene.

Utvalget har foreslått en generell bestemmelse om hjemmearbeidstaperstatning for voksne og barn, jf. utredningen kapittel 8 og utvalgets lovforslag § 3-5, hvor utmåling av erstatning for fremtidig hjemmearbeidstap følger standardiserte regler. Utvalget har i tillegg foreslått en regel om erstatning for ikke uvesentlige begrensninger i evnen til å ta omsorg for barn. Utvalgets forslag til bestemmelse om standardisert erstatning for fremtidig hjemmearbeidstap tar utgangspunkt i en såkalt funksjonsevnemodell basert på den skadelidtes tap av evne til å utføre ulike typer hjemmearbeid. Funksjonsevnevurderingen gir grunnlag for å plassere personen i en gruppe ut fra om hjemmearbeidsevnen ikke er redusert, er lettere redusert eller sterkt redusert/bortfalt. Utvalget har delt seg i to like store fraksjoner når det gjelder spørsmålet om det bør stilles et tilleggsvilkår om at den skadelidte er påført varig medisinsk invaliditet på minst ti prosent, med mindre det er klar sannsynlighetsovervekt for at den skadelidte har et hjemmearbeidstap. Det vises for øvrig til utredningen punkt 8.6.3 og utvalgets lovforslag § 3-5.

Departementet har vurdert de ulike modellene for regulering av hjemmearbeidstaperstat-

ning som er presentert i utredningen, samt høringsinstansenes merknader til utvalgets forslag. Etter en samlet vurdering har departementet, som utvalget, kommet til at funksjonsevne modellen på en tilfredsstillende måte ivaretar de motstridende hensynene som gjør seg gjeldende. Det vises særlig til hensynet til effektiv og prosessdempende regulering på den ene siden og hensynet til et godt resultat i enkelttilfeller på den andre siden. Ved å dele de skadelidte inn i to funksjonsgrupper legger modellen til rette for en sjablongmessig utmåling. Ved at modellen bygger på tilpassede funksjonsbeskrivelser (arbeidsevne i hjemmet), antas den likevel å gi et tilfredsstillende samsvar med det tapet som skal dekkes (hjemmearbeidstapet). Departementet foreslår for øvrig en vesentlig forenklet standardiseringsmodell sammenlignet med utvalgets forslag. Dette må ses i lys av at de lovendringene som foreslås i proposisjonen er begrenset til å gjelde barneerstatning.

Ved gruppeplasseringen skal det foretas en konkret helhetsvurdering av den skadelidtes evne til å utføre hjemmearbeid. Vurderingen skal gjøres ut fra den skadelidtes funksjonsevne på oppgjørstidspunktet.

Det er selve evnetapet som skal erstattes. I vurderingen av om evnetapet er forringet, skal en objektiv normalmålestokk legges til grunn. Med dette menes at den skadelidte skal settes inn i den funksjonsevnegruppen som er treffende ut fra en normalbetragtning. Utfordringene ved å vurdere gruppeplassering ut fra individuelle forutsetninger gjør seg særlig gjeldende hos barn. Det er vanskelig å vite om barnet senere i livet for eksempel vil bo i en mindre leilighet eller i et stort hus med en stor tomt, som krever betydelig vedlikehold. Samtidig som det skal tas utgangspunkt i en objektiv normalmålestokk, vil man i noen grad måtte kreve at den skadelidte foretar visse tilpasninger ved sin utføring av hjemmearbeidet sammenlignet med hva som er «normalt», men uten å måtte forutsettes å utføre merarbeid. Den skadelidte må akseptere en viss – men begrenset – utvidelse av tidsbruken i hjemmet.

Departementet har vurdert om det er behov for å modifisere funksjonsevne modellen ved å oppstille et bestemt minstekrav til medisinsk invaliditet for å ha rett til hjemmearbeidstaperstatning. Etter departementets syn er det ikke behov for et slikt minstekrav. Departementet mener, som den ene fraksjonen i utvalget, at behovet for avgrensningskriterier allerede er ivare tatt gjennom funksjonsbeskrivelsene i modellen. Et krav om ti prosent medisinsk invaliditet, sammenholdt med en unntaksregel forbundet med et skjerpet beviskrav,

kan videre virke retts teknisk kompliserende samt etter omstendighetene ekskludere en for vid krets av skadelidte med erstatningsverdige interesser.

Departementet foreslår, i motsetning til utvalget, ikke en egen regel om erstatning for tap av evnen til å dra omsorg for barn. Det vil være kun en mindre gruppe av de personer som faller inn under departementets forslag til ny § 3-2 a, som allerede har barn. Samtidig fremstår det som lite ønskelig med en regel som legger opp til prognoser over barns fremtidige foreldreskap. Etter departementets oppfatning fremstår likevel en eventuell reduksjon i evnen til i fremtiden å kunne dra omsorg for barn som en prinsipielt beskyttelsesverdig interesse. Departementets har derfor tatt hensyn til dette ved fastsettelsen av det generelle erstatningsnivået for hjemmearbeidsstatningen.

Ved fastsettelsen av nivået for hjemmearbeidstaperstatning har departementet tatt utgangspunkt i utvalgets vurderinger, jf. utredningen punkt 8.6.4. Departementet har merket seg de interesse motsetningene som på dette punktet har vist seg i høringen. Ut fra en vurdering av de motstridende hensynene og det totale erstatningsnivået har departementet falt ned på at henholdsvis 4 G og 8 G for de to funksjonsgruppene fremstår som et passende erstatningsnivå. Hjemmearbeidstaperstatningen foreslås for øvrig ikke aldersjustert etter barnets alder på oppgjørstidspunktet.

Etter forslaget skal det i likhet med utvalgets forslag ikke gjøres fradrag for offentlige ytelser ved erstatningsfastsettelsen, jf. utvalgets vurderinger i utredningen punkt 8.6.6. Se for øvrig lovforslaget § 3-2 a åttende ledd.

6 Særlig om unge skadelidte med høye inntekter

Gjeldende § 3-2 a i skadeserstatningsloven inneholder en sikkerhetsventil for å unngå urimeligheter i tilfeller der den skadelidte hadde betydelige inntekter før skaden. Etter bestemmelsens fjerde ledd kan beløpene som følger av de standardiserte reglene, forhøyes i det omfang det finnes rimelig dersom den skadelidte de siste to årene før skaden hadde en gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer. I Ot.prp. nr. 81 (1986–1987) Om lov om endringer i skadeserstatningsloven er bestemmelsen forutsatt å ha et snevert virkeområde og først og fremst være aktuell for såkalte «barnestjerner» eller «vidunderbarn», jf. proposisjonen punkt 5.2.3.

I *utvalgets* forslag til nye barneerstatningsregler er forholdet til unge skadelidte med høye inntekter regulert på en noe annen måte. Unge skadelidte med en inntekt over 6 G kan her, i stedet for utmåling etter barneerstatningsreglene, kreve erstatning etter *utvalgets* forslag til regler om erstatning til voksne, jf. *utvalgets* lovforslag § 3-3 femte ledd. *Utvalget* uttaler på side 2012:

«Den ene gruppen gjelder unge voksne som faktisk har, eller står på terskelen til å få, vesentlig høyere inntekter enn det som kompenseres gjennom tabellverket (basert på gjennomsnittstall). Dette gjelder for eksempel unge skadelidte med fiskerifaglig utdanning, og som arbeider på for eksempel tråler i en alder av 17–18 år. Skulle man her bare få erstatet tapet ut fra tabellen, kunne det gi underkompensasjon.

Utdanningsstatistikken viser at det i aldersgruppen 16–18 år er ca. 10 000 lærlinger. Arbeidskraftundersøkelsen avdekker at det i aldersgruppen 16–19 år er 51 000 yrkesaktive (hvorav 9 000 er i deltidsstilling), og 151 000 (hvorav 25 000 i deltidsstilling) for aldersgruppen 20–24 år.

Variasjonene i inntekter for de høyere aldersgruppene – som modellen er utvidet til å gjelde – må hensyntas slik at modellen ikke gir systematiske skjevheter. *Utvalget* har derfor vurdert å videreføre en form for sikkerhetsventil, sml. dagens skl. § 3-2 a fjerde ledd (men

som her skal gjelde for perioden med påført tap). Dersom skadelidte kan bevise seg ut av tabellen, kunne man tenkt seg en unntaksregel om konkret og individuell utmåling.

Utvalget har imidlertid ikke gått inn for en slik løsning. I stedet foreslås det at unge voksne som faktisk er i fullt arbeid, kan velge å få erstatningen utmålt etter de alminnelige reglene i § 3-2 – med andre ord etter reglene om «voksenerstatning». Konsekvensen av dette valget er at skadelidte da helt velger seg ut av systemet for barneerstatning i § 3-3, slik at utmålingen av inntektstap i sin helhet følger reglene i § 3-2. Skadelidte kan da ikke kreve overgangserstatning etter § 3-3 andre ledd. *Utvalget* finner en slik løsning egnet til å ivareta de behovene som i dag møtes ved sikkerhetsventilen i skl. § 3-2 fjerde ledd. Løsningen gir også retts tekniske gevinster sammenliknet med å måtte ha særregler for utmålingen av både overgangserstatningen og fase 2-erstatningen. *Utvalget* har endelig tilstrebet en god avveining mellom behovet for spesialregulering og fleksibilitet på den ene siden, og hensynet til enkel modellutforming på den andre siden.»

I *utvalgets* lovforslag § 3-2 om standardisert inntektstaperstatning til voksne er det i femte ledd inntatt en sikkerhetsventil for det tilfellet at de standardiserte reglene medfører åpenbart urimelige resultater. *Utvalgets* forslag inneholder videre en helt generell sikkerhetsventil i lovforslaget § 3-9 som går ut på at erstatningen skal utmåles individuelt dersom de standardiserte reglene fører til et åpenbart urimelig økonomisk resultat. Forholdet mellom den spesielle sikkerhetsventilen i lovforslaget § 3-2 femte ledd og den generelle sikkerhetsventilen i lovforslaget § 3-9 er omtalt i utredningen på side 79.

Det følger av dette at *utvalgets* regulering på dette punktet er integrert med *utvalgets* forslag til nye regler om standardisert inntektstaperstatning til voksne. Reguleringsmåten er dermed ikke aktuell når departementet i denne proposisjonen kun følger opp den delen av *utvalgets* forslag som

gjelder barneerstatning. Slik d e p a r t e m e n t e t ser det, står valget da først og fremst mellom å beholde en sikkerhetsventil basert på skadelidtes faktiske inntekt før skaden etter mønster fra gjeldende § 3-2 a fjerde ledd, eller å innføre en åpnere og mer generell sikkerhetsventil for åpenbart urimelige tilfeller, jf. eksempelvis utvalgets lovforslag § 3-9. Sistnevnte løsning synes i noe større grad egnet til å virke tvisteskapende og gjøre regelverket mindre forutsigbart. Ut fra slike betraktninger har utvalgets forslag til ny § 3-9 også møtt en del motstand i høringen. Departementet går etter dette inn for å videreføre en sikkerhetsventil etter mønster fra gjeldende § 3-2 a fjerde ledd hvor unntaksadgangen knyttes til den skadelidtes faktiske inntekt forut for skaden, likevel slik at skjæringstidspunktet foreslås endret fra «skaden» til «skadevirkningstidspunktet». Det vises til lovforslaget § 3-2 a femte ledd. En slik regel har klare retts tekniske fordeler fremfor en bestemmelse som også åpner for å fravike de standardiserte reglene ut fra spekulasjoner om fremtiden basert på den skadelidtes evner. Man vil videre normalt ha et konkret holdepunkt for at inntekten, i hvert fall i noe tid fremover, i betydelig grad overstiger det gjennomsnittet som ligger

til grunn for den standardiserte erstatningen. Det vises for øvrig til departementets synspunkter i forbindelse med innføringen av gjeldende § 3-2 a fjerde ledd i Ot.prp. nr. 81 (1986–1987) Om lov om endringer i skadeserstatningsloven punkt 5.2.3.

Departementet har ut fra barneerstatningsreglens virkeområde og det statistiske materialet som ligger til grunn for den standardiserte overgangserstatningen, jf. utredningen punkt 6.5.2.2, vurdert hvilket inntektskrav som bør gjelde for å utløse sikkerhetsventilen. På bakgrunn av dette er det etter departementets syn naturlig å videreføre kravet i gjeldende § 3-2 a fjerde ledd som innebærer at den skadelidte «de siste to år» før det aktuelle skjæringstidspunktet må ha hatt en «gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer». Vilkårene er nærmere beskrevet i Ot.prp. nr. 81 (1986–1987) Om lov om endringer i skadeserstatningsloven punkt 5.2.3. Etter departementets forslag er unntakshjemmelen begrenset til erstatningsutmåling etter tofasemodellen, dvs. at den ikke kommer til anvendelse i tilfeller der den skadelidte i stedet velger å kreve erstatning etter den såkalte valgfrihetsmodellen (lovforslaget § 3-2 a sjettede ledd).

7 Skadeserstatningsloven § 3-3 om erstatning for visse personlige krenkelser m.m.

Gjeldende § 3-3 i skadeserstatningsloven slår fast at loven §§ 3-1 og 3-2 gjelder tilsvarende ved erstatning for «krenking eller mislig atferd som nevnt i straffeloven §§ 147, 168, 169, 192-199, 200 tredje ledd, 217-221, kap. 21, § 228, kap. 25 eller § 390a». Etter bestemmelsens annet punktum gjelder § 3-2 a ikke i disse tilfellene. Den praktiske betydningen av § 3-3 er at erstatning til unge skadelidte i de nevnte tilfellene skal utmåles individuelt og ikke etter de standardiserte reglene i § 3-2 a. Begrunnelsen for dette er at skadevirkningene av de aktuelle krenkelsene ofte vil ligge på det psykiske og sosiale planet, og at kravet om 15 prosent invaliditet etter § 3-2 a kan gi uheldige utslag i slike saker. Bestemmelsen har neppe selvstendig materiell betydning for voksne skadelidte.

Utvalget legger til grunn at skadeserstatningsloven § 3-3 vil bli overflødig med de nye reglene om barneverstatning som i hovedsak baserer utmålingen på ervervsmessig uførhet fremfor medisinsk invaliditet. Utvalget foreslår derfor at bestemmelsen oppheves. Om dette heter det i utredningen på side 410:

«For voksne personer som har vært utsatt for slik krenking eller mislig atferd som nevnt i § 3-3, er bestemmelsen overflødig i tillegg til de alminnelige utmålingsreglene. Det bærende lovgrunnlaget for paragrafen er at slike krenkelser normalt medfører lav medisinsk invaliditet, hvilket gir for svakt vern der retten til erstatning er basert nettopp på denne faktoren, som ved skl. § 3-2 a. Bakgrunnen for særregelen er at skadevirkningene ofte ligger på det psykiske og det sosiale planet etter seksuelle overgrep, og at «kravet om 15 % medisinsk invaliditet etter skl. § 3-2 a kan gi uheldige utslag i slike saker». Det vises for øvrig til redegjørelsen i kapittel 6 og særlig punkt 6.5.2.8.

Utvalgets foreslåtte «tofase»-modell har bevisst tatt avstand fra å bruke kun medisinsk invaliditet som hovedfundament, som følge av den svake/manglende korrelasjonen mellom medisinsk invaliditetsgrad og ervervsuførhet.

Forslaget til ny regel om barneverstatning retter i stedet oppmerksomhet mot skadelidtes ervervstap, i overensstemmelse med dekningsformålet. Den nye ordningen vil fange inn de varige skadene med lav medisinsk invaliditet, og som gir seg utslag i inntektstap. I forhold til denne typen tap vil det derfor ikke lenger være behov for en særregel som i dagens skl. § 3-3. Den modellen som er beskrevet i lovutkastet § 3-3 sjette ledd er basert på medisinsk invaliditet, men bestemmelsen er fakultativ. Den gir bare skadelidte en valgfrihet.

Overgangserstatningen i Utvalgets forslag til inntektstapserstatning til barn (§ 3-3 andre ledd) er basert fullt ut på medisinsk invaliditet. Ved at terskelen for slik erstatning er satt til 10 %, er det Utvalgets oppfatning at også skadelidte som har vært utsatt for slike krenkelser som det her er tale om, er tilfredsstillende ivaretatt. Inkludering av denne gruppen skadelidte i regelen om overgangserstatning har nettopp vært et av hensynene bak å sette minstegrensen til 10 % medisinsk invaliditet fremfor 15 % eller høyere. Det er Utvalgets oppfatning at også skadelidte i denne gruppen med medisinsk invaliditet i intervallet 0–9 %, vil ha sjanse til å ha inntekter av sommerjobb.

Når det gjelder barn med midlertidige skader, vil disse falle utenfor «hovedreglene» om barneverstatning. Hovedregelen om overgangserstatning stiller krav om varig medisinsk invaliditet, mens hovedregelen om erstatning for fremtidig inntektstap for barn stiller krav om varig ervervsuførhet. De ekskluderer dermed skadelidte med forbigående skader som eksempelvis kan behandles ved terapi gjennom 4–5 år, sml. Ménerstatning (Rt. 2003 s. 841). Mange av ofrene for krenkelser som angitt i gjerningsbeskrivelsene i strl. §§ 147, 168, 169, 192-199, 200 tredje ledd, 217-221, kap. 21, § 228, kap. 25 og § 390a blir nettopp påført skader som ikke oppfyller varighetskravet.

Skl. § 3-3 reiser ingen særskilte spørsmål i forhold til dekning av merutgifter, som foreslås

utmålt individuelt som etter dagens ordning (men med klarere angivelse av vurderingstemaer mv.).

Utvalget er av den oppfatning at vernet for skadelidte barn som utsettes for seksuelle overgrep mv. ikke må bli dårligere etter den nye ordningen. Utvalget har generelt fremhevet behovet for et sterkt vern av skadelidte barn, og hensynene er tungtveiende ved den typen krenkelses det her er tale om.

Ved det lovforslag Utvalget legger frem vil det likevel ikke være behov for særlige tilpassinger for denne gruppen skadelidte. For både skadelidte voksne og skadelidte barn foreslår Utvalget generelle regler om erstatning for midlertidige tap. Den gruppen av skadelidte barn som dagens § 3-3 omhandler vil på lik linje med alle andre skadelidte som pådrar seg skader som heles etter en stund, ha rett til erstatning basert på disse reglene.»

Som følge av forslaget om å oppheve § 3-3 foreslår utvalget at straffebudene som i dag er regnet opp i § 3-3, i stedet tas inn i skadeserstatningslovens bestemmelse om oppreisningserstatning, jf. henvisningen til § 3-3 i gjeldende § 3-5 første ledd bokstav a.

Det har ikke fremkommet synspunkter på forholdet til gjeldende § 3-3 i høringen. D e p a r t e m e n t e t slutter seg i hovedsak til utvalgets materielle vurderinger. Med nye regler om barne-

erstatning, hvor utmålingen av den vesentlige tapsposten baseres på ervervsmessig uførhet, er det liten grunn til å opprettholde unntaket i gjeldende § 3-3 annet punktum. (At departementet lovteknisk har valgt en noe annen reguleringsmåte enn utvalget når det gjelder tidsbegrenset tap, jf. proposisjonen punkt 3.4, endrer ikke de materielle premissene for vurderingen.) Departementet er i utgangspunktet også enig med utvalget i at bestemmelsen materielt sett synes overflødig dersom unntaket i annet punktum ikke lenger skal opprettholdes. På den annen side kan det ikke utelukkes at bestemmelsen kan ha en viss pedagogisk og praktisk funksjon ved håndteringen av erstatningskrav i forbindelse med praktisk viktige typer straffesaker. Departementet går derfor ikke inn for å oppheve § 3-3 i sin helhet, men foreslår i stedet å oppheve unntaket i bestemmelsens annet punktum og samtidig presisere i første punktum at de nye barneerstatningsreglene også skal gjelde ved krav om erstatning på grunnlag av lovovertredsene som er nevnt i § 3-3 første punktum. Bestemmelsen får dermed tilsvarende utforming som foreslått i forbindelse med innføringen av gjeldende § 3-2 a, jf. Ot.prp. nr. 81 (1986–1987) Om lov om endringer i skadeserstatningsloven. I departementets lovforslag er henvisningene til straffeloven for øvrig tilpasset de foreslåtte lovendringene i Prop. 64 L (2014–2015) om ikraftsetting av straffeloven 2005 (straffelovens ikraftsetningslov).

8 Skjæringstidspunkter

8.1 Oppgjørstidspunktet

I forslaget til en ny barneerstatningsordning utgjør «oppgjørstidspunktet» et viktig skjærings-tidspunkt i flere sammenhenger. For det første tar utmålingen etter tabellene om fremtidig inntekts-tap utgangspunkt i den skadelidtes alder på opp-gjørstidspunktet. (Når overgangserstatningen i stedet knyttes til den skadelidtes alder på «skade-virkningstidspunktet», skyldes det beregningstek-niske forhold knyttet til overgangserstatningens tidsperspektiv.) For det annet er det verdien av fol-ketrygdens grunnbeløp (G) på oppgjørstidspunk-tet som skal anvendes for erstatningsberegning-en. Endelig er oppgjørstidspunktet også av betydning for beregningen av eventuelle forsin-kelsesrenter, jf. proposisjonen punkt 8.3. I utval-gets forslag har oppgjørstidspunktet også en generell funksjon som skjæringstidspunkt for grensen mellom påført og fremtidig tap. Denne grensedragningen aktualiseres imidlertid ikke for reglene om barneerstatning, hvor det uansett ikke er rom for særskilt dekning av påført inntektstap i tillegg til den standardiserte erstatningen, jf. pro-posisjonen punkt 3.4.

I *utvalgets* lovforslag er «oppgjørstidspunktet» definert som «det tidspunktet partene kommer til enighet eller det treffes en avgjørelse som blir rettskraftig», jf. utvalgets lovforslag § 3-1 tredje ledd tredje punktum. På side 485 i utredningen heter det blant annet om denne definisjonen:

«Oppgjørstidspunktet er den dagen en dom avsies. For avtaler om erstatningsoppgjør legges det tidspunkt da avtale er inngått på bin-dende måte i henhold til alminnelige avtale-rettslige regler. Passusen om at partene har kommet til «enighet» refererer altså til inngått avtale. Det ligger i dette at skadevolder ikke ensidig kan bestemme oppgjørsdato ved å deponere erstatningsbetaling. Tillegget om at dommen senere blir rettskraftig er nødvendig for å klargjøre situasjonen hvor en dom blir anket. Da blir oppgjørstidspunktet forskjøvet til tidspunktet for avsigselse av dom i neste

instans, forutsatt at denne blir rettskraftig. Også dette er i tråd med gjeldende rett.»

Departementet slutter seg i hovedtrekk til utval-gets forslag til legaldefinisjon, men har merket seg at *Finansnæringens Fellesorganisasjon* og *Pasi-entskadenemnda* i høringen har tatt til orde for at definisjonen også bør omfatte faktisk utbetaling av erstatningen. Innspillene synes riktignok først og fremst å relatere seg til fastleggingen av grensen mellom påført og fremtidig tap. Dette er en gren-sedragning som ikke aktualiseres for barneerstat-ningsreglene. Samtidig har problemstillingen knyttet til eventuelle faktiske utbetalinger interesse for barneerstatningsreglene i en annen sammenheng. Man kan tenke seg tilfeller hvor erstatningskravets størrelse er omtvistet, men hvor den ansvarlige utbetaler en ubestridt del av kravet i påvente av en endelig avgjørelse i dom-stolssystemet. Dersom den ansvarlige ender med å få medhold, vil det gi dårlig sammenheng i regelverket om den ubestridte delen av erstatnin-gen likevel skulle oppjusteres ut fra grunnbelø-pets verdi på domstidspunktet. Det vises til at det her er den skadelidte som har hatt rentefordelen siden utbetalingstidspunktet. Tilsvarende syns-punkter gjør seg gjeldende i relasjon til anvendel-sen av tabellene om fremtidig inntektstap. På denne bakgrunn foreslår d e p a r t e m e n t e t at også faktisk utbetaling av erstatningen skal kunne legges til grunn som oppgjørstidspunkt dersom erstatningen er utbetalt forut for en eventuell avtale om erstatningsoppgjøret eller avgjørelse som blir rettskraftig. Det vil riktignok kunne opp-stå ulike mellomvarianter hvor den skadelidte har fått utbetalt den ubestridte delen av erstatningen, men senere får fastsatt en høyere erstatning ved dom. Her må retts tekniske hensyn veies mot hen-synet til et mest mulig riktig økonomisk resultat. Departementet har da falt ned på en løsning hvor oppgjørstidspunktet i slike situasjoner fastsettes til utbetalingstidspunktet dersom «det vesentlige» av erstatningen allerede er utbetalt. Vesentlig-hetskravet er nærmere omtalt i merknaden til departementets lovforslag § 3-2 a tiende ledd. Det understrekes at den foreslåtte legaldefinisjonen av

oppgjørstidspunktet på dette punktet er særskilt begrunnet i utformingen av den standardiserte barneverstatningsordningen. Den er dermed ikke ment å gripe inn i spørsmålet om hvilken betydning eventuelle faktiske utbetalinger skal tillegges utenfor barneverstatningstilfellene, herunder for skillet mellom påført og fremtidig tap.

Ved erstatningskrav etter tofasemodellen blir oppgjør av overgangserstatningen og oppgjør av erstatningen for fase 2 å vurdere som to separate oppgjør. Et eventuelt etteroppgjør etter skadeserstatningsloven § 3-8 blir også å vurdere separat i denne sammenhengen.

8.2 Skadevirkningstidspunktet

Etter gjeldende § 3-2 a i skadeserstatningsloven er det den skadelidtes alder på «skadetiden» som er avgjørende for om de standardiserte barneverstatningsreglene kommer til anvendelse. «Skadetiden» må her forstås som tidspunktet for den skadevoldende handling eller begivenhet, jf. Rt. 2008 side 1336 (Løff I).

I *utvalgets* forslag er «skadetiden» erstattet med «konstateringstidspunktet». «Konstateringstidspunktet» er etter mønster fra yrkesskade-forsikringsloven § 5 definert som ulykkestidspunktet eller det tidspunktet skadelidte enten a) døde av skaden eller sykdommen uten å ha søkt legehjelp, b) første gang søkte legehjelp for skaden eller sykdommen, eller c) første gang meldte krav til forsikringsgiveren på grunn av skaden eller sykdommen, jf. *utvalgets* forslag til ny § 3-1 åttende ledd i skadeserstatningsloven. *Utvalgets* løsning må ses i lys av at «konstateringstidspunktet» i *utvalgets* forslag har en generell funksjon som skjæringstidspunkt for fastlegging av rettslig relevante tidspunkter i en samlet ny erstatningsordning som også omfatter yrkesskader, jf. utredningen punkt 4.12.2. Når departementet i proposisjonen kun fremmer forslag om en delvis oppfølging av *utvalgets* forslag, og dette forslaget også er avgrenset mot yrkesskadeområdet, fremstår «konstateringstidspunktet» (slik dette er definert etter mønster fra yrkesskade-forsikringsloven) som et mindre egnet skjæringstidspunkt.

Et mulig alternativ til *utvalgets* forslag ville være å beholde «skadetiden» som skjæringstidspunkt. Dette er et innarbeidet begrep med et kjent innhold. Som antydnet i Rt. 2008 side 1336 (Løff I) kan imidlertid et skjæringstidspunkt som knytter seg til tidspunktet for den skadevoldende handling eller begivenhet kunne få uheldige utslag ved senskader, jf. også utredningen punkt 4.12.2. Det

kan ha gått så lang tid før skaden viser seg i form av symptomer at det synes lite forenlig med hensynene bak standardiseringen å la tidspunktet for den skadevoldende handling eller begivenhet være avgjørende for reglenes virkeområde. *Departementet* går etter dette i stedet inn for å knytte skjæringstidspunktet til det tidspunktet skadehandlingen får virkning for skadelidte – «skadevirkningstidspunktet». Det siktes da til tidspunktet hvor den skadelidte opplever de første symptomer i form av nedsatt helsetilstand. Ved eventuelle gradvise skade- og sykdomsutviklinger er det dermed de første symptomene, ikke tidspunktet for fullt utviklet skade eller sykdom, som forutsettes å være avgjørende.

8.3 Beregningen av forsinkelsesrenter

Etter gjeldende § 3-2 a i skadeserstatningsloven skjer erstatningsutmålingen med utgangspunkt i folketrygdens grunnbeløp (G) med den verdien det har på oppgjørstidspunktet. På denne bakgrunn er det lagt til grunn at det ikke kan kreves forsinkelsesrenter for tiden forut for oppgjørstidspunktet, jf. Rt. 1997 side 1044. *Utvalget* går inn for å videreføre denne rettstilstanden for de nye barneverstatningsreglene. I utredningen punkt 4.12.2.4 heter det om dette:

«Standardisering av personskadeerstatning for fremtidig tap innebærer at det fastsettes en nåverdi for tapet som gir grunnlag for et pengekrav på oppgjørstidspunktet. Nåverdien er knyttet til et visst antall G på oppgjørstidspunktet (utmålingstidspunktet). Når erstatningen for fremtidig tap beregnes slik, bør det påløpe renter fra oppgjørstidspunktet.

Dette kan enklest gjøre ved å fikserer et forfallstidspunkt som gir grunnlag for renter etter renteloven. Det bør da gå klart frem at forfall av erstatning for fremtidig tap etter renteloven ikke skal anses å skje ved påkrav. For erstatningskrav for fremtidig tap skal man da se det slik at forfall er «fastsatt i forveien» i rentelovens forstand. Dermed blir løsningen slik som antydnet i NOU 1994: 20 s. 66: «Fra utmålingstidspunktet ... til utbetalingstidspunktet løper morarente ...». Denne løsningen vil ikke føre til dramatiske endringer sammenliknet med dagens praksis. *Utvalget* tilsikter ikke med dette å gripe inn i de spesialreguleringer av rentespørsmålet som følger fal. § 8-4 og bal. § 6.

Etter dette mener Utvalget at forfall bør falle sammen med oppgjørsgjerdato. Av praktiske grunner vil Utvalget likevel foreslå at tidspunktet utskytes to uker fra oppgjørstidspunktet. En slik utskyting vil gi skadevolder tid til å foreta selve utbetalingen. Det vises til at tilsvarende synsmåter ligger bak oppfylingsfristen som følger av tvisteloven § 19-7 første ledd tredje punktum.

Utvalget har med dette legaldefinert forfallsdagen etter renteloven slik at forpliktelsen til å betale renter inntreer to uker etter oppgjørstidspunktet, jf. rentel. § 2. Når forfallstidspunktet slik er klart definert, er skadelidte sikret en rentekompensasjon hvis skadevolder av ulike grunner ikke betaler som forutsatt.

[...]

Ved å fastsette erstatningen til et gitt antall G på oppgjørstidspunktet som tar hensyn til avsavnet av erstatningssummen i tiden mellom skadekonstatering og oppgjør, kan skadelidte sikres en viss rentekompensasjon. Samtidig etableres det klare og enkle regler i tråd med formålet bak standardisering.

Etter dette foreslår Utvalget at det klargjøres i formell lov at erstatning for fremtidig tap og standardisert erstatning for påført tap (av den foran nevnte typen) skal ha forfallstidspunkt to uker etter oppgjørstidspunktet. Denne reguleringen av forfall og plikt til rentebetaling står tilbake for avtaleregulering eller regulering i domsslutning. Her som ellers, vil det være adgang til å avtale andre løsninger som en del av erstatningsoppgjøret. »

Det har ikke fremkommet synspunkter på dette spørsmålet i høringen. D e p a r t e m e n t e t slutter seg til utvalgets materielle vurderinger, men finner det noe unaturlig å på generelt grunnlag se det slik at erstatningskravet først kan anses forfalt to uker etter oppgjørstidspunktet. Blant annet vil barneerstatningen dels også kompensere for eventuelt påført tap, jf. utredningen side

86 og 44 og proposisjonen punkt 3.4. Departementet går på denne bakgrunn inn for en løsning som hovedsakelig svarer til utvalgets forslag materielt sett, men hvor det i stedet for en lovregulering av forfallstidspunktet tas inn en bestemmelse som slår fast at renter etter forsinkelsesrenteloven tidligst løper fra to uker etter oppgjørstidspunktet, jf. departementets lovforslag § 3-2 a ellefte ledd. Dette innebærer at forfallstidspunktet i prinsippet må vurderes ut fra de alminnelige reglene i forsinkelsesrenteloven, men altså slik at rentene uansett ikke begynner å løpe før to uker etter oppgjørstidspunktet. (I den utstrekning erstatning allerede er utbetalt, jf. departementets lovforslag § 3-2 a tiende ledd tredje punktum, følger det av de alminnelige vilkårene for forsinkelsesrente at rentespørsmålet ikke aktualiseres.) Med en slik regulering fremstår det etter departementets syn ikke nødvendig med en særskilt lovregulering av forholdet til eventuelle avtaler, jf. til sammenligning utvalgets lovforslag § 3-1 tredje ledd fjerde punktum.

Utvalget uttaler at det med sitt forslag ikke tar sikte på «å gripe inn i de spesialreguleringer av rentespørsmålet som følger av fal. § 8-4 og bal. § 6», jf. utredningen side 86. Det er for departementet noe uklart hva som ligger i dette, men departementet legger til grunn at den foreslåtte regelen også bør gjelde hvor kravet fremmes på grunnlag av en trafikksforsikring eller eventuell annen ansvarsforsikring. Dette foreslås presisert i bilansvarslova § 6 annet ledd. Tilsvarende presisering antas ikke å være nødvendig i forsikringsavtaleloven ettersom særreglene i denne loven § 8-4 ikke gjelder for skadelidtes direktekrav etter en ansvarsforsikring. Departementet foreslår på den annen side at en presisering som nevnt også inntas i pasientskadeloven § 13. Problemstillingen oppstår ikke på samme måte for voldsoffererstatningsloven ettersom krav etter denne loven anses å falle utenfor forsinkelsesrentelovens virkeområde, jf. Rt. 2013 side 484.

9 Skatteplikt

I utredningen punkt 6.6.4 redegjør *utvalget* for sine forutsetninger med hensyn til eventuell skatteplikt knyttet til tapspostene som er omfattet av barneverstatningsreglene. Om dette heter det:

«Erstatning for varig fremtidig skade utløser ikke skatteplikt. At skadelidte ikke må betale inntektsskatt, er forutsetningsvis lagt til grunn i en rekke høyesterettsdommer, juridisk teori samt langvarig og konsistent skatterettspraksis, sml. blant annet en uttalelse fra Finansdepartementet. Dette innebærer at erstatning etter lovutkastets andre ledd, som skal dekke varig tap i inntektsevne, er skattefri. Siden erstatning for varig fremtidig skade er skattefri, oppstår det ingen særskilte problemer for barneverstatningen. Utvalget viser for øvrig til de mer utførlige merknadene om skatteplikt under utredningen av erstatning etter de alminnelige reglene i lovutkastets § 3-2.

Utvalget har videre drøftet hvilken skatteplikt som utløses av overgangserstatningen – og dermed om, og i så fall hvordan, denne skattebyrden skal håndteres i en erstatningsrettslig sammenheng. Det må skilles mellom to situasjoner. Den ene omhandler påført tap, og den andre er fremtidig tap. Erstatning for fremtidig tap er skattefri, se rett foran. For skadelidte som ikke har inntekter på konstateringstidspunktet, vil overgangserstatningen utelukkende være erstatning for fremtidstap, og utløser dermed ikke skatteplikt. Dette vil typisk gjelde de yngre skadelidte barna. Spørsmålet er hvordan man skal vurdere de noe eldre barna som får redusert eller bortfalt inntekt (fra deltidsarbeid mv.). Her kan man tenke seg at overgangserstatningen blir å betrakte, i hvert fall dels, som en erstatning for påført tap – som i utgangspunktet er skattepliktig. Utvalget har ikke funnet noen kilder som klart løser spørsmålet om hvorvidt en overgangserstatning som foreslås vil utløse skatteplikt. For de fleste skadelidte barn vil også overgangserstatningen være en kompensasjon for fremtidig tap. Dette fremgår av lovens system med å utmåle en sum-erstatning også for tapsårene

fremover, basert på varig medisinsk invaliditet som styrende faktor. Dette underbygges av at overgangserstatningen er ment som en engangserstatning, utbetalt i en tidlig fase (fase 1) for alle tapsår frem til den avløses av Inntektstapmodellen (fase 2). Normalt kan bare ett eller noen få tapsår frem til utbetaling av den samlede overgangserstatningen anses som dekning av påført tap, mens resten av beløpet for overgangserstatningen må betraktes som dekning av fremtidstap. Ut fra en samlet vurdering av overgangserstatningens system og intensjon, er den å betrakte som erstatning for fremtidig tap i oppgjørets første fase. Utvalget har etter dette lagt til grunn at heller ikke overgangserstatningen utløser skatteplikt.

For tidsbegrenset fremtidig inntektstap er bildet sammensatt. I LigningsABC 2009–2010 er det oppstilt skattefritak for tidsavgrensede tap. Det uttales at «[s]ammenhengen mellom tap i erverv for et begrenset tidsrom og erstatning må ikke være for fjern». I LigningsABCen knyttes unntaket opp til et eksempel om forsinket skolegang. En skoleelev ble skadet. Skadelidte fikk erstatning fordi hun ville komme senere ut i arbeid. Ligningsnemnda i Oslo la til grunn at sammenhengen mellom erstatningen og eventuelt tapt arbeidsfortjeneste i fremtiden var for fjern. I Utv. 1971 s. 160 ble det skattefritak på engangserstatning for forsinket skolegang. Zimmer antar at skattefritaket kan begrunnes i at inntektstapet lå forholdsvis langt inn i fremtiden og at nåverdien innebar betydelig neddiskontering. Zimmer antar at løsningen vil bli en annen for en student eller en elev som skades kort tid før vedkommende skulle ut i arbeid. Aarbakke hevder at surrogatprinsippet skal anvendes når det er på rene at skaden vil bli leget, hvilket innebærer at erstatningen utløser skatteplikt. Ut fra Utvalgets forslag om å knytte overgangserstatningen opp mot varig medisinsk invaliditet, kan det hevdes at man da er utenfor denne situasjonen.

Siden det kan ha implikasjoner for utformingen av overgangserstatningen, har Utvalget drøftet betydningen av at overgangserstat-

ningen kan måtte anses som erstatning for påført inntektstap i skatterettslig forstand. I så fall er erstatningen skattepliktig, jf. skatteloven (1999) § 5-1 første ledd, jf. § 5-10 første ledd bokstav c om «ytelser som trer i stedet for arbeidsinntekt» (surrogatsynspunkt). Skattebyrden reduseres imidlertid av at det gjelder særskilte skatteregler for barn og ungdom, i form av et skattefritak. Det er for tiden på 40 800 kroner, og gjelder fra man er 13 år til man er 18 år. De beløpene Utvalget går inn for som sjablongerstatning vil et stykke på vei ligge innenfor dette taket, hvilket bidrar til å dempe skattebyrden.

Hovedregelen er hjemlet i sktl. § 2-14 første ledd. Frem til barnet fyller 17 år liknes det sammen med foreldrene, både hva gjelder inntekt og formue. Inntekt, herunder surrogat for inntekt, blir derfor tillagt og kommer på toppen av foreldrenes inntekt, med mindre beløpet er skattefritt. Alle kan tjene et beløp tilsvarende personfradraget (klassefradraget) uten å betale skatt, det vil si ca. 41 000 (40 800) kroner (2009), jf. sktl. § 15-4. Beløpet justeres med jevne mellomrom, men ikke årlig.

Fra utgangspunktet om felleslikning er det unntak, jf. sktl. § 2-14 fjerde ledd. Bestemmelsen anviser at barn som i inntektsåret er 13 år eller eldre, skal liknes separat for arbeidsinntekt (inkl. «surrogater») – og dermed også for inntektstaperstatning etter sktl. § 5-10 bokstav c, jf. § 2-14 tredje ledd. Dette unntaket om arbeidsinntekt har interesse ut fra barneverstatningens formål.

Etter sktl. § 5-15 første ledd bokstav o er inntil 10 000 kroner skattefritt for barn som ved inntektsårets utgang er 12 år eller yngre. Dette er en regel med virkning fra 2009. I tillegg gjelder adgangen til å tjene inntil 1000 kroner skattefritt fra hver enkelt arbeidsgiver, jf. sktl. § 5-15 første ledd bokstav i, jf. ligningsloven 1980 § 6-16 bokstav a med utfyllende forskrift 30. desember 1983 nr. 1974 § 1.

Utvalget har også vurdert forholdet til reglene om formuesskatt og skatt på avkastning av erstatning. Frem til det året barnet fyller 21 år, skal det ikke betales formuesskatt av engangserstatning etter skadeserstatningsloven kapittel 3, jf. sktl. § 4-22 første ledd og LigningsABC 2009–2010. Skattefritaket gjelder bare ved minst 50 % varig ervervsuførhet. Skattefritaket gjelder ikke avkastningen, som er skattepliktig, se kapittel 5.»

Utvalgets vurdering har vært forelagt Finansdepartementet, som har gitt uttrykk for sin vurdering i brev 1. desember 2014. Finansdepartementet foreslår her en særskilt lovbestemmelse som unntar overgangserstatning til barn fra skatteplikt. Om dette heter det:

«Reglene og ligningspraksis for beskatning av ulike erstatninger ved personskade er i hovedsak ikke endret siden NOU'en ble avgitt i 2011.

Det ble imidlertid fra og med inntektsåret 2012 innført skattefrihet for formue for visse personskadeerstatninger til barn under 21 år, jf. skatteloven § 4-22. I tillegg ble det fra samme tidspunkt gjort endringer i reglene om sambeskatning av foreldre og barn slik at barn som har mottatt engangserstatning eller annen ytelse som omfattes av fritaket for formuesskatt i § 4-22, kan lignes særskilt for formue og avkastning av ytelsen, jf. skatteloven § 2-14 femte ledd.

[...]

I NOU'en er det, under punkt 6.6.4 Skatteplikt, gitt en oppsummering av spørsmål om skatteplikt for erstatninger for personskader. Utvalget har særlig fokusert på spørsmålet om skatteplikt for den standardiserte overgangserstatningen lovutkastet § 3-3 første og annet ledd.

Engangserstatning for fremtidig tap av hele eller deler av ervervsevnen, er etter gjeldende rett ikke skattepliktig. Når det gjelder erstatning for tapt ervervsinntekt frem til tidspunktet for erstatningsutmålingen og/eller et avgrenset fremtidig tidsrom, er denne i utgangspunktet skattepliktig. Dersom sammenhengen er fjern, vil likevel erstatningen for tap i fremtidig erverv ikke være skattepliktig. Som eksempel er det i Lignings ABC 2013/14 på side 1115 (og i tidligere utgaver) nevnt at det betales erstatning for tap i fremtidig inntekt som følge av forlenget skolegang.

Etter gjeldende erstatningsregler blir erstatningsposter som inngår i den foreslåtte overgangserstatningen, ikke utmålt som en standardisert erstatning, men etter vanlige erstatningsrettslige prinsipper. Skadelidte vil da måtte sannsynliggjøre sitt tap for å kunne tilkjennes erstatning. Det vil i slike tilfeller foreligge en vurdering av hvilke tap som skadelidte er påført, noe som vil gjøre det enklere for ligningsmyndighetene å ta stilling til spørsmålet om skatteplikt på hele eller deler av erstatningen for slike erstatningsposter.

Det er i NOU'en antydnet erstatningssummer for full standardisert overgangserstatning på fra i underkant av 3 G til i underkant av 5 G. For standardisert overgangserstatning vil man med bakgrunn i erstatningsutmålingen ikke ha konkrete holdepunkter for å avklare spørsmål om eventuell skatteplikt på hele eller deler av overgangserstatningen, dvs. om erstatningen faktisk gjelder lidt inntektstap som er skattepliktig eller tap i fremtidig erverv som er skattefrit. Ligningsmyndighetene vil i tilfelle måtte innhente informasjon for å kunne gjøre en vurdering av eventuell skatteplikt på hele eller deler av overgangserstatningen.

Erstatning for tapt arbeidsinntekt skal skattemessig behandles som arbeidsinntekt. Skattefritaket for arbeidsinntekter for barn som er 12 år eller yngre i skatteloven § 5-15 første ledd bokstav o og frikortordningen vil derfor gjelde for slik erstatning. Skadelidte vil også kunne lynes særskilt for avkastningen av erstatningen. Disse ordningene vil imidlertid bare gi en begrenset lempning av beskatningen.

Vi har merket oss at erstatningsoppgjøret, etter utkastet § 3-14, skal fastsettes som en engangssum, med mindre særlige forhold tilsier at det bør fastsettes terminbeløp. Den foreslåtte overgangserstatningen vil dermed i utgangspunktet bli tatt til inntekt i det inn-

tektsåret erstatningen utbetales, jf. skatteloven § 14-3, siden erstatning for tapt arbeidsinntekt, i likhet med arbeidsinntekt, periodiseres etter kontantprinsippet. Dette vil kunne innebære en ikke ubetydelig skattepliktig inntekt dersom store deler av erstatningen anses skattepliktig. Hadde inntekten blitt fordelt over det antall år som det betales erstatning for, ville det samlede skattebeløpet i mange tilfeller blitt vesentlig lavere.

Finansdepartementet er kommet til at det bør foreslås å innføre en egen unntaksbestemmelse som fritar standardisert overgangserstatning til barn for skatteplikt. Dette for å unngå urimelige utslag av periodiseringen av slik standardisert erstatning og de relativt kompliserte vurderinger hos ligningsmyndighetene som må foretas for å avgjøre spørsmålet om eventuell skatteplikt.»

Finansdepartementet foreslår etter dette at det inntas en bestemmelse i skatteloven § 5-15 første ledd som ny bokstav p om at overgangserstatning etter barneverstatningsreglene ikke skal regnes som inntekt og være unntatt fra skatteplikt. Jus- og beredskapsdepartementet slutter seg til Finansdepartementets vurderinger. Finansdepartementets forslag til endringer i skatteloven er fulgt opp i lovforslaget del IV.

10 Skadelidte som ikke har varig opphold i Norge – «besøkende skadelidte»

Det standardiserte erstatningsnivået etter gjeldende § 3-2 a i skadeserstatningsloven er fastlagt ut fra norske forhold når det gjelder inntektsnivå og ytelser fra det offentlige. Samtidig vil reglene kunne være aktuelle også for skadelidte som ikke har varig opphold i Norge, såkalte «besøkende skadelidte». Som eksempel nevnes statsborgere fra andre land som blir skadet under ferieopphold eller annen reisevirksomhet i Norge. Regler om internasjonal privatrett vil ofte lede til at erstatningen i slike tilfeller utmåles etter norsk rett, jf. prinsippet om «lex loci delicti».

Dette vil være tilfellet også for de foreslåtte nye reglene om barneerstatning. I utredningen peker *utvalget* på enkelte særlige problemstillinger knyttet til skadelidte som ikke har varig opphold i Norge, jf. utredningen punkt 4.10.1:

«Personer som skades under et korttidsopphold i Norge, vil ikke på ordinær måte være tilknyttet det norske trygdesystemet, jf. tilknytningsvilkårene i folketrygdlovens kapittel 2 og særlig kravet om å være «bosatt i Norge» jf. ftrl. § 2-1. Siden denne gruppen av skadelidte ikke mottar norske trygdeytelser på vanlig måte, kommer den i en særstilling i relasjon til utmålingsspørsmålene i denne utredningen. Særlig hvor utmålingen er standardisert med et innbakt fradrag for trygd, blir det av ulike grunner nødvendig å tilpasse reglene til den aktuelle gruppen. For å kunne referere til denne gruppen av skadelidte, skal personer innenfor gruppen i det følgende benevnes som «besøkende skadelidte».

For besøkende skadelidte vil, som for alminnelige norske skadelidte, utmålingens overordnede siktemål være å sikre full erstatning. Full kompensasjon for personskade for personer uten varig opphold i Norge vil kunne være en annen sum enn den som må legges til grunn for personer som skal fortsette å bo i Norge. Her får det særlig betydning at besøkende vil motta andre – og kanskje lavere – ytelser fra det offentlige i sitt hjemland enn

ytelsene fra den norske folketrygden mv. Videre kan inntektsnivå og levekostnader være nokså forskjellige fra det som gjelder under norske forhold. Dette gjør at erstatningsutmålingen bør tilpasses denne gruppen, og dette må gjøres uten at EØS-rettens regler om diskriminering på grunn av nasjonalitet trås for nært. Det vises til det generelle forbudet mot diskriminering på grunn av nasjonalitet, jf. TEUF art. 18, jf. også EØS avtalens art. 4.»

Utvalget utdyper forholdet til EØS-retten i tilknytning til forslaget om standardisert inntektstaperstatning til voksne, jf. utredningen punkt 5.6.6.1 hvor det blant annet heter:

«Spørsmålet om den standardiserte erstatning skal gjelde alle skadelidte i Norge reiser imidlertid EØS-rettslige problemstillinger. Som kjent, vil regler som forskjellsbehandler EU-borgere på bakgrunn av nasjonalitet kunne rammes av EU-rettens diskrimineringsforbud jf. TEUF art. 18 jf. EØS-avtalens art. 4. Diskriminering på bakgrunn av nasjonalitet har i henhold til EU-domstolens praksis vært ansett forbudt av hensyn til fri bevegelighet av kapital, varer, personer og tjenester. En diskriminerende erstatningsordning vil etter omstendighetene kunne stride mot reglene om fri bevegelighet av personer. En diskriminerende erstatningsordning vil også være problematisk med tanke på fri bevegelighet av forsikringstjenester og kravet om like konkurransevilkår i forsikringsbransjen.

Spørsmålet om diskriminering kan eksempelvis være aktuelt dersom en turist fra EØS-området kommer fra et land med samme lønnsnivå men med lavere trygdedekning enn vi har i Norge. Dersom vedkommende på bakgrunn av manglende medlemskap i norsk folketrygd får en lavere erstatning enn en nordmann ville ha fått gjennom standarderstatningen, vil EF-reglene utfordres. [...] Hvis en gunstig erstatningsordning forbeholdes nordmenn, blir det

lett spørsmål om forskjellsbehandlingen strider mot diskrimineringsforbudet i TEUF art. 18. Det er grunn til å tro at spillerommet for slik forskjellsbehandling ikke er stort. Rettspraksis fra EU-domstolen tyder på at ikke-diskrimineringsreglene har stor gjennomslagskraft. EØS-avtalens art. 4 må tolkes i lys av dette.»

Ut fra disse utgangspunktene legger utvalget til grunn at det på enkelte punkter kan være behov for særskilte tilpasninger i regelverket. I utredningen punkt 5.6.6.2 heter det om dette:

«Utvalget oppfatter de refererte EØS-rettslige rammene slik at det er lite spillerom for med åpne øyne å lage regler som behandler norske statsborgere (som i alminnelighet har varig opphold i landet) og besøkende skadelidte forskjellig. Målsettingen må være at begge grupper så langt mulig får full erstatning. Ut fra de rammer EØS-retten legger, har Utvalget søkt å utarbeide en standardiseringsordning som i høyest mulig grad sikrer den skadelidte full erstatning uansett hvilket land vedkommende kommer fra og hvilke inntekter som oppbæres i hjemlandet. Denne overordnede målsettingen krever at erstatningsutmålingen tilpasses eksisterende ulikheter mellom skadelidte fra ulike nasjoner. På dette punktet har det særlig betydning hvilken trygdedekning den enkelte skadelidte mottar. Med målsettingen om full erstatning for øye, er det mest hensiktsmessig at besøkende skadelidte får utmålt en erstatning som tar hensyn til inntektsforhold og trygderettigheter i deres respektive hjemland. Samtidig må besøkende skadelidte på samme måte som norske borgere nyte godt av det gulv som er satt for erstatningen og de vilkårene som der gjelder.

Av respekt for de EØS-rettslige skrankene vil Utvalget derfor legge opp til et system der besøkende skadelidte i størst mulig grad får sin erstatningsutmåling bestemt av de samme reglene som skadelidte med varig opphold i landet. Den omstendighet at reglene i første rekke er konstruert for personer bosatt i Norge, med norske rammevilkår, gjør at regelverket må tilpasses på enkelte punkt.»

Etter utvalgets forslag skal de eventuelle tilpasningene i erstatningsutmålingen foretas gjennom en anvendelse av sikkerhetsventilen for inntektstaperstatning i utvalgets lovforslag § 3-2 femte ledd eller den generelle sikkerhetsventilen i dette lovforslaget § 3-9. Tilpasningene vil da skje innenfor

rammene av de alminnelige unntaksreglene som også kan påberopes hvor skadelidte har varig opphold i Norge. Om denne løsningens forhold til EØS-retten heter det i utredningen punkt 5.6.6.2:

«Dersom erstatningssaker med besøkende skadelidte løses etter de alminnelige reglene, herunder den generelle unntaksregelen, er løsningen neppe problematisk i relasjon til EØS-rettslige diskrimineringsregler. Så lenge argumentasjonen i slike saker er knyttet opp til rent økonomiske betraktninger om skadelidtes inntektsevne, vil Utvalget anta at regelverket ikke kommer i strid med diskrimineringsforbudet i TEUF art. 18 (jf. EØS-avtalen art. 4) med tilhørende praksis. For det første vil systemet være likt for alle uansett nasjonalitet, jf. at alle kan påberope seg en unntaksregel dersom den standardiserte erstatning gir et åpenbart urimelig resultat. I den grad en utenlandsk statsborger får erstatning etter unntakshjemmelen, er dette begrunnet i skadelidtes inntektsforhold (herunder sosialforsikringsdekning), ikke i vedkommendes nasjonalitet. For det annet forfølger reglene en målsetting om å gi alle skadelidte noe nær full erstatning. Regelen om full erstatning er lik for alle og kan neppe innebære noen indirekte diskriminering. Formålet om å lage regler som sikrer full erstatning må anses som legitimt også fra en EØS-rettslig synsvinkel.»

Utvalget foreslår at reguleringen skal gjelde tilsvarende for skadelidte som ikke er EØS-borgere.

I høringen er det kun *Statens pensjonskasse* som har uttalt seg om spørsmålet. Denne høringsinstansen uttaler at den stiller seg positiv til at «erstatningen differensieres ut fra inntekts- og kostnadsnivået i skadelidtes hjemland, med forbehold om at dette bør utredes nærmere i forhold til EØS-rettens diskrimineringsforbud».

De p a r t e m e n t e t er enig med utvalget i at erstatningen som det klare utgangspunkt bør fastsettes etter de samme reglene uavhengig av om den skadelidte har varig opphold i Norge eller ikke. Som fremhevet av utvalget tilsier imidlertid det forhold at reglene er konstruert ut fra norske rammevilkår, at det åpnes for å foreta tilpasninger i tilfeller der premisene for reglene klart svikter, eksempelvis hvor den skadelidte kommer fra et land med markert lavere inntektsnivå enn i Norge eller et land med samme inntektsnivå som i Norge, men hvor trygdedekningen er vesentlig lavere. Reglenes overordnede formål er – så langt som mulig innenfor rammene av et standardisert

system – å sikre den skadelidte full erstatning for sitt økonomiske tap, verken mer eller mindre. En tilpasningsadgang ut fra målsettingen om å tilstrebe materiell likebehandling på dette punktet fremstår etter departementets syn som legitimt også ut fra en EØS-rettslig synsvinkel.

Departementet foreslår en annen lovteknisk løsning enn utvalget. Dette må ses i sammenheng med at departementets lovforslag ikke innbefatter tilsvarende alminnelige sikkerhetsventiler som § 3-2 femte ledd og § 3-9 i utvalgets lovforslag, jf. proposisjonen punkt 6. Departementet foreslår derfor i stedet en særskilt lovbestemmelse i lovforslaget § 3-2 a niende ledd som gir domstolene adgang til å tilpasse erstatningsbeløpene hvis den skadelidte ikke er medlem av folketrygden og en anvendelse av de standardiserte reglene medfører

et åpenbart urimelig resultat. Vurderingstemaet for denne urimelighetsvurderingen vil være det økonomiske resultatet som følger av de standardiserte reglene, når premissene for disse reglene sammenholdes med forholdene i den skadelidtes oppholdsland. Bestemmelsen er ikke ment å for øvrig åpne for å fravike de standardiserte reglene i større utstrekning enn det som gjelder hvor skadelidte er medlem i folketrygden. Med en slik avgrensning antar departementet at den foreslåtte reguleringen står i vesentlig samme EØS-rettslige stilling som utvalgets forslag selv om den har en noe annen lovteknisk utforming. Domstolene vil også måtte forholde seg til de EØS-rettslige skrankene ved anvendelsen av bestemmelsen i det enkelte tilfellet. Bestemmelsen vil for øvrig gjelde også for skadelidte som ikke er EØS-borgere.

11 Enkelte særlige spørsmål

11.1 Terminerstatning

Etter gjeldende § 3-2 a i skadeserstatningsloven fastsettes erstatningen som hovedregel til en engangssum. Erstatningen kan likevel helt eller delvis fastsettes til terminbeløp dersom det foreligger «særlige grunner», jf. § 3-2 a annet ledd annet punktum, jf. § 3-9. Etter *utvalgets* forslag videreføres denne ordningen, jf. utredningen punkt 6.6.3.2. Til forskjell fra gjeldende rett foreslår utvalget imidlertid ikke en standardisering av terminbeløpet. Etter gjeldende § 3-2 a annet ledd annet punktum skal den årlige terminerstatningen utgjøre 3,5 G ved 100 prosent medisinsk uførhet. Utvalgets forslag er begrunnet i at terminerstatning etter gjeldende rett er skattepliktig, og at erstatningen derfor må tilpasses den skadelidtes skattesituasjon. Problemstillingen er omhandlet i utredningen i tilknytning til forslaget om standardisert inntektstaperstatning til voksne, jf. punkt 5.8.6 hvor det blant annet heter:

«Et problem i denne forbindelse er imidlertid at terminerstatning etter gjeldende rett skal beskattes. Erstatningen måtte dermed få et tillegg for skyldig skatt til det offentlige, slik utmålingen gjøres ved påført tap, se punkt 5.1.2 foran. Dette skjer i dag slik at erstatningen tilpasses skadelidtes individuelle skattesituasjon. Her kan det eksempelvis ha betydning om skadelidte har forsørgeransvar, er gift eller har stor gjeld på bolig. Slike individuelle faktorer kan imidlertid vanskelig tas i betraktning ved standardisert erstatning. Det vil derfor falle vanskelig å gi et standardisert påslag i erstatningen som skal dekke skatten på terminerstatningen. Her ligger det en åpenbar fare for at skadelidte får for mye eller for lite.»

Etter utvalgets forslag blir en eventuell terminerstatning da å fastsette individuelt, men slik at terminbeløpet settes til et antall G for å gjøre erstatningen verdibestendig. Utvalget fremhever at terminerstatning kun vil være aktuelt i sjeldne tilfeller, og at løsningen dermed ikke undergraver standardiseringsordningen.

Departementet går inn for å følge opp utvalgets forslag på dette punktet. Den foreslåtte tofasemodellen, med et utskutt oppgjør av det vesentlige fremtidstapet, innebærer at synspunktene foran gjør seg gjeldende også ved utmåling av barneverstatning. Departementet foreslår en regel om terminerstatning i lovforslaget § 3-2 a tolvte ledd som i motsetning til gjeldende lov bygger på at terminbeløpet skal fastsettes individuelt. Departementet foreslår at det sies uttrykkelig i lovteksten at det ved fastsettelsen av terminbeløpet skal tas hensyn til den skadelidtes skattesituasjon. For øvrig skal erstatningen utmåles etter reglene i § 3-2 a. Departementet foreslår i likhet med utvalget at terminene skal fastsettes til et antall G.

11.2 Avgrensning mot skadelidtes inngangsinvaliditet

I enkelte tilfeller vil den skadelidte ha realiserte plager allerede fra før den aktuelle ansvarshendelsen, ofte referert til som «inngangsinvaliditet» eller «grunnskade». Det oppstår da spørsmål om og eventuelt hvordan dette skal hensyntas ved erstatningsutmålingen etter de standardiserte reglene. I utredningen punkt 6.5.2.6 legger *utvalget* til grunn at det i disse tilfellene kun er *merskadene* som følge av ansvarshendelsen som skal kunne kreves erstattet. Utvalget viser til at det ikke har funnet grunn til å forlate grunnvilkåret om årsakssammenheng. Departementet er enig i dette og slutter seg til utvalgets vurderinger.

Når det gjelder den nærmere håndteringen av denne typen spørsmål, opereres det etter gjeldende rett med tre mulige prinsipper. I Rt. 2006 side 871 er disse gjengitt som følger:

«Med *bruttoprinsippet* menes at erstatningen fastsettes ut fra den samlede medisinske invaliditet, uten at det blir gjort noe fradrag for den forutgående invaliditeten, også beskrevet som inngangsinvaliditeten eller grunnskaden.

Etter *differanseprinsippet* fastsettes erstatningen ut fra differansen mellom den medisinske invaliditeten etter skaden og den invaliditet som grunnskaden isolert sett hadde utgjort.

Når *separasjonsprinsippet* anvendes, ser man bort fra grunnskaden og vurderer isolert hvilken medisinsk invaliditet den etterfølgende skadevoldende handling har påført skadelidte. Erstatningen beregnes ut fra denne invaliditeten.»

Betydningen av eventuell inngangsinvaliditet ble drøftet nærmere ved innføringen av gjeldende § 3-2 a i skadeserstatningsloven, jf. Ot.prp. nr. 81 (1986–1987) punkt 5.2.3, og har vært gjenstand for etterfølgende presiseringer i rettspraksis, jf. særlig Rt. 1997 side 771 og Rt. 2006 side 871. De gjeldende utgangspunktene i relasjon til inntektstaperstatning etter skadeserstatningsloven § 3-2 a kan etter dette noe forenklet skisseres som følger: Det anvendes et differanseprinsipp hvor inntektstaperstatning allerede er ytt fullt ut på grunnlag av den forutgående skaden. Hvor grunnskaden ikke har bakgrunn i en ansvarsbetingende hendelse, benyttes som hovedregel et separasjonsprinsipp. Det anvendes likevel et bruttoprinsipp i den utstrekning grunnskaden har medført at den nye skaden har fått større konsekvenser enn den ellers ville ha fått. Etter departementets syn stiller ikke forslaget til nye regler om barneerstatning seg i noe annet forhold til spørsmålet om inngangsinvaliditet enn de nåværende reglene. Det legges til grunn at domstolene er egnet til å ivareta de nærmere nyanseringsbehov som eventuelt måtte oppstå som følge av den nye utmålingsmodellen.

11.3 Beviskrav og bevisbyrde for den skadelidtes negative helseutvikling

Tofasemodellen innebærer at erstatningssaken etter omstendighetene «fryses» i lengre tid før endelig oppgjør finner sted. Det kan spørres om dette vil bidra til å komplisere vurderingen av kravet til årsakssammenheng mellom ansvarshendelsen og skaden i og med at det oftere kan oppstå spørsmål om betydningen av eventuelle mellomkommende omstendigheter. *Utvalgets* forslag til en samlet standardiseringsordning inneholder en generell beviskravsregel som innebærer at erstatning for fremtidig tap ikke kan begrenses som følge av en negativ helseutvikling for den skade-

lidte, med mindre den skadelidte «åpenbart» har eller vil få en unormal negativ helseutvikling som ikke skyldes ansvarshendelsen, jf. utvalgets lovforslag § 3-1 fjerde ledd. Det følger av bestemmelsen at skadevolderen skal ha bevisbyrden for en slik påstand. **D e p a r t e m e n t e t** har vurdert en slik regel, men ikke funnet det naturlig å foreslå en særskilt lovregulering av denne typen bevissspørsmål for barneerstatningstilfellene. Forslaget om et skjerpet beviskrav har også møtt motstand i høringen. Etter departementets forslag må slike bevissspørsmål løses etter alminnelige ulovfestede prinsipper. Utgangspunktet vil også her være at skadevolderen har bevisbyrden for eventuelle alternative årsaksfaktorer til den aktuelle skaden, jf. synspunktene i Rt. 1999 side 1473 (Stokke) med presiseringer i Rt. 2010 side 1457, noe som etter departementets syn innebærer en tilfredsstillende avveining av partenes interesser også etter tofasemodellen.

11.4 Forholdet til foreldelsesloven

Etter gjeldende rett foreldes krav på skadeserstatning som hovedregel tre år etter «den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige», jf. foreldelsesloven § 9 første ledd. Dersom det er tale om mindreårige skadelidte, skal kunnskapskravet vurderes i relasjon til den som kan handle på den mindreåriges vegne, jf. Kjørven m.fl.: *Foreldelse av fordringer* (2011) side 227. En streng ordlydsfortolkning av denne bestemmelsen anvendt på tofasemodellen kunne innebære at kravet på erstatning for fase 2 etter omstendighetene var foreldet allerede før den skadelidte fikk rett til å kreve oppfyllelse. Tilleggsfristbestemmelsen i foreldelsesloven § 10 nr. 2 passer ikke særlig godt på et slikt tilfelle, jf. også tidsbegrensningen i § 10 nr. 4. Departementet foreslår på denne bakgrunn at det inntas en bestemmelse i foreldelsesloven § 9 første ledd som klargjør at treårsfristen i disse tilfellene tidligst begynner å løpe fra den dagen den skadelidte fikk rett til å kreve oppfyllelse. (Dette fristutgangspunktet vil også gjelde hvor fristen utvides fra tre til seks år som følge av eventuelle brudd på varslingsplikten i skadeserstatningsloven § 3-2 a fjerde ledd, jf. proposisjonen punkt 4.) Den absolutte foreldelsesfristen i § 9 annet ledd første punktum reiser ikke særlige problemstillinger i denne sammenhengen, jf. § 9 annet ledd bokstav a.

11.5 Forholdet til avtaler

Utvalgets lovforslag inneholder en generell lovbestemmelse om forholdet til eventuelle forhåndsavtaler om erstatningsutmålingen. Bestemmelsen innebærer at slike avtaler til den skadelidtes ugunst skal anses ugyldige, jf. utredningen punkt 4.6 og utvalgets lovforslag § 3-1 sjette ledd. Reguleringen må her ses i lys av at utvalgets lovforslag innebærer en samlet standardisering av erstatningsutmålingen for personskader som også omfatter yrkesskadetilfellene. Innenfor den avgrensningen som ligger til grunn for departementets forslag, fremstår eventuelle forhåndsavtaler om erstatningsutmålingen som mindre aktuelt. Departementet går derfor ikke inn for en tilsvarende bestemmelse i forslaget til nye regler om barneverstatning.

Etter at skaden har skjedd, er utgangspunktet etter gjeldende rett at partene har rom for å fra-

vike utmålingsreglene ved avtale. Departementet er enig med utvalget i at denne rettsstilstanden bør videreføres. Det vises til synspunktene i utredningen punkt 4.6 hvor det blant annet heter:

«I praksis vil det være behov for å kunne treffe avtaler om utmålingsfaktorer det knytter seg usikkerhet til. Eksempelvis kan det i enkeltsaker være usikkert om vilkårene for årsakssammenheng er oppfylt. Her kan det tenkes at partene kan bli enige om en viss erstatning forutsatt at erstatningen utmåles på en bestemt måte, som ikke nødvendigvis er i samsvar med utmålingsreglene. Dette kan etter omstendighetene være et tjenlig kompromiss som gjør det mulig for partene å bli ferdige med saken og legge den bak seg. Av denne grunn må det være rom for at partene ved avtale kan fravike utmålingsreglene. Slik må rettsstilstanden anses å være i dag, og Utvalget ser det som nødvendig å videreføre en slik avtalefrihet.»

12 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget til nye regler i skadeserstatningsloven om standardisert inntektstaperstatning til barn vil få økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige og for private.

Forslaget innebærer en styrking av det erstatningsrettslige vernet for unge skadelidte. Nivået for den standardiserte inntektstaperstatningen heves samtidig som eventuell menerstatning skal utmåles separat etter skadeserstatningsloven § 3-2. Dette innebærer høyere erstatningsutbetalinger for både offentlige og private ansvarssubjekter, herunder tilfeller hvor det offentlige er ansvarlig etter reglene i voldsoffererstatningsloven og pasientskadeloven, eller hvor kravet rettes mot et ansvarlig forsikringsselskap.

Betydningen av forslaget kan illustreres med et eksempel hvor den skadelidte er 15 år på skadevirkningstidspunktet og blir 100 prosent medisinsk invalid og 100 prosent ervervsufør. Etter gjeldende regler ville den skadelidte fått en samlet inntektstap- og menerstatning på 40 G. Gitt G-verdien pr. 1. mai 2014 utgjør dette kr 3 534 800. Etter lovforslagets regler vil den skadelidte ved utmåling etter tofasemodellen – og utmåling av erstatning for fase 2 det året han eller hun fyller 21 år – få en inntektstaperstatning på 55,7 G (4,9 G i overgangserstatning og 50,8 G i erstatning for fase 2) som med G-verdien pr. 1. mai 2014 utgjør kr 4 922 209. Til dette kommer erstatning for hjemmearbeidstap på 8 G, dvs. kr 706 960 gitt nevnte G-verdi. Det er imidlertid usikkert hvor langt det sistnevnte rettslig sett innebærer en forhøyelse av erstatningsnivået idét det etter gjeldende rett kan synes noe uavklart om hjemmearbeidstap kan kreves erstattet i tillegg til den standardiserte barneerstatningen. I praksis synes slike tap langt på vei å være inkludert i den standardiserte barneerstatningen, slik at dette i realiteten vil medføre en forhøyelse. Et ytterligere forhold som bidrar til å forhøye det samlede erstatningsnivået, er at de foreslåtte barneerstatningsreglene ikke omfatter eventuell menerstatning. Menerstatning vil dermed kunne kreves i tillegg etter den alminnelige bestemmelsen i skadeserstatningsloven § 3-2.

Det er samtidig et vesentlig poeng at de foreslåtte reglene – i motsetning til gjeldende regler –

aldersjusterer (neddiskonterer) erstatningen etter barnets alder på oppgjørstidspunktet. Dette innebærer at differansen mellom erstatningsnivået etter de nye reglene og gjeldende regler reduseres jo yngre den skadelidte er på oppgjørstidspunktet. Dette kan illustreres med en tenkt fødselsskade hvor den skadelidte er 0 år på skadevirkningstidspunktet og blir 100 prosent medisinsk invalid og 100 prosent ervervsufør. Etter gjeldende regler ville den skadelidte også i dette tilfellet fått en samlet inntektstap- og menerstatning på 40 G. Gitt G-verdien pr. 1. mai 2014 utgjør dette kr 3 534 800. Etter lovforslagets regler ville den skadelidte ved utmåling etter tofasemodellen – og førtidig utmåling av erstatning for fase 2 det året den skadelidte fyller 0 år – fått en inntektstaperstatning på 37,6 G som med G-verdien pr. 1. mai 2014 utgjør kr 3 322 712. Til dette kommer erstatning for eventuelt hjemmearbeidstap på opp mot 8 G, dvs. kr 706 960 gitt nevnte G-verdi. Samtidig ville menerstatning kunne kreves i tillegg til standarderstatningen etter de nye reglene.

Etter forslaget vil de standardiserte barneerstatningsreglenes virkeområde utvides sammenlignet med gjeldende rett. Alderstaket heves fra 16 til 19 år samtidig som unntaket for tilfeller som omfattes av skadeserstatningsloven § 3-3, oppheves. Flere skadelidte som tidligere var underlagt individuell erstatningsutmåling, vil dermed bli omfattet av regler om standardisert utmåling. Om forslaget generelt vil endre erstatningsnivået for denne gruppen skadelidte, synes imidlertid tvilsomt gitt premissene som ligger til grunn for utformingen av de standardiserte reglene.

Den samlede økningen i erstatningsutbetalinger som følge av forslaget vil avhenge av en rekke variabler. Som sentrale faktorer nevnes det samlede antall skadeoppgjør som vil bli omfattet av reglene, hvor mange av disse oppgjørene som ellers ville vært underlagt individuell erstatningsutmåling, graden av medisinsk invaliditet/reduksjon i ervervsevne i det enkelte skadetilfellet og den skadelidtes alder på oppgjørstidspunktet. De kravene som rettes mot det offentlige, vil stort sett være krav etter pasientskadeordningen og voldsoffererstatningsordningen. Ved krav rettet

mot private antas den overveiende mengden utbetalinger å skje på grunnlag av trafikksforsikringer etter bilansvarslova. (Forslaget omfatter ikke erstatningskrav etter lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring.)

Eventuell menerstatning foreslås ikke standardisert og blir å utmåle etter den alminnelige regelen i skadeserstatningsloven § 3-2. Menerstatning utgjør dermed et særlig usikkerhetsmoment i denne sammenheng. Departementet antar at menerstatning vil være aktuelt i størsteparten av sakene omfattet av de nye barneerstatningsreglene.

Økningen i utbetalinger fra det offentlige, herunder menerstatning, kan grovt anslås til rundt 87–92 millioner kr årlig fordelt med ca. 5,5 millioner kr på voldsoffererstatningsordningen, rundt 75–80 millioner kr på pasientskadeordningen og ca. 6,5 millioner kr på øvrige krav. Det offentliges merutgifter som følge av økte utbetalinger under pasientskadeordningen dekkes gjennom økte tilskudd som den offentlige helsetjenesten årlig skal betale inn til Norsk pasientskadeerstatning. Forslaget antas å medføre noe økt saksbehandling ved skadeoppgjørene for unge skadelidte. Etter tofasemodellen vil det normalt skje to oppgjør etter to ulike vurderingskriterier (overgangserstatning og erstatning for fase 2). Saken vil dermed kunne versere over lang tid, jf. her også den ansvarliges varslingsplikt etter lovforslaget 3-2 a fjerde ledd. Det er videre grunn til å tro at tofasemodellen vil medføre en viss økning i bruken av sakkyndige vurderinger. Det vises til at overgangserstatning utmåles etter en modell basert på medisinsk invaliditet, mens erstatning for fase 2 skal utmåles etter en modell basert på ervervs-

messig uførhet. Dette vil kunne bli aktuelt både for det offentlige, jf. særlig voldsoffererstatningsordningen og pasientskadeordningen, og for private aktører, herunder særlig forsikringsselskaper med ansvarsforsikringer. Departementet antar imidlertid at disse forholdene langt på vei veies opp ved enklere utmåling som følge av at virkeområdet for de standardiserte barneerstatningsreglene utvides, jf. hevingen av alderstaket fra 16 til 19 år og opphevingen av unntaket i skadeserstatningsloven § 3-3 siste punktum. Til dette kommer at omfanget av ovennevnte konsekvenser for saksbehandlingen også begrenses i den utstrekning den skadelidte i stedet krever erstatning etter lovforslaget § 3-2 a sjette ledd («valgfrihetsmodellen»). Erstatningen utmåles etter denne bestemmelsen som en engangserstatning basert på medisinsk invaliditet. Ulemper i form av lang saksavviklingstid begrenses også i den utstrekning det foretas førtidig oppgjør etter unntaksreglene i lovforslaget § 3-2 a tredje ledd femte og sjette punktum eller gjensidig avtale.

Det er usikkert om de foreslåtte reglene samlet sett vil påvirke belastningen av domstolene. På den ene siden krever ervervsevnevurderingen ved utmåling av erstatning for fase 2 større grad av konkret skjønnsutøvelse enn vurderingen av medisinsk invaliditet etter gjeldende regler. Samtidig antas utvidelsen av de standardiserte barneerstatningsreglenes virkeområde å innebære en tvistedependende effekt for den gruppen skadelidte som tidligere var underlagt en individuell erstatningsutmåling. Disse forholdene gjør seg også gjeldende for spørsmålet om forslagens samlede betydning for bruk av advokattjenester.

13 Merknader til de enkelte paragrafene

13.1 Endringene i skadeserstatningsloven

Til § 3-1

Ordlyden i *fjerde ledd* er justert i samsvar med endringene i § 3-2 a.

Til § 3-2

Det foreslås å oppheve *annet ledd*. Dette innebærer at menerstatning skal utmåles etter § 3-2 også for skadelidte som omfattes av § 3-2 a. Det vises til proposisjonen punkt 3.4.

Til § 3-2 a

Bestemmelsen inneholder regler om standardisert inntektstaperstatning til barn og bygger langt på vei på utvalgets lovforslag § 3-3.

Første ledd angir virkeområdet for de standardiserte barneerstatningsreglene. Reglene gjelder i tilfeller der den skadelidte ikke har fylt 19 år på «skadevirkningstidspunktet». Med dette menes tidspunktet hvor den skadelidte opplever de første symptomer i form av nedsatt helsetilstand. Det vises til proposisjonen punkt 8.2.

Av første ledd fremgår det videre at barneerstatningsreglenes dekningsformål er å erstatte den skadelidtes varige inntektstap, herunder eventuelt hjemmearbeidstap. Med «varig» menes i utgangspunktet livsvarig, dvs. at skaden tegner til å være årsak til stabil uførhet gjennom yrkeskarrieren. Ved usikkerhet om hvorvidt det erstatningsmessige tapet vil bli livsvarig, eller ved eventuelle prognoser om forkortet levetid hos skadelidte, vil det kunne være naturlig å fastsette erstatningen terminvis, jf. skadeserstatningsloven § 3-9 og departementets lovforslag § 3-2 a tolvte ledd. Er det på det rene at det kun foreligger et tidsbegrenset tap for en kortere periode, forutsettes erstatningen derimot utmålt etter de alminnelige reglene i skadeserstatningsloven § 3-1. Til forskjell fra gjeldende § 3-2 a omfattes ikke menerstatning av den standardiserte barneerstatningen. Eventuell menerstatning skal etter lovforslaget

utmåles etter den alminnelige regelen i skadeserstatningsloven § 3-2. Innenfor barneerstatningens dekningsformål vil det ikke være rom for å kreve særskilt dekning av eventuelt tap fra tiden før oppgjørstidspunktet i tillegg til den standardiserte barneerstatningen.

Annet ledd regulerer overgangserstatningen. Denne erstatningen utgjør første del av tofasemodellen og skal erstatte barns inntektstap frem til og med det året de fyller 21 år. Perioden knytter seg her til hele år og ikke den dagen skadelidte fyller 21 år. Bestemmelsen bygger på at de konkrete erstatningsbeløpene fastsettes i forskrift som et gitt antall G basert på den skadelidtes medisinske invaliditet, med utgangspunkt i erstatningsnivået som fremgår av tabell 3.2 gjengitt i proposisjonen punkt 3.4 sammenholdt med tredje tabell gjengitt i proposisjonen punkt 3.2.2 (gradering ved lavere invaliditetsgrader). Begrepet «medisinsk invaliditet» tilsvarer her begrepet «medisinsk uførhet» i gjeldende § 3-2 a. Av bestemmelsens annet punktum fremgår det at retten til overgangserstatning er betinget av at den skadelidte er påført en medisinsk invaliditet på ti prosent eller mer. Det vises til proposisjonen punkt 3.2.2 og 3.4 for en nærmere omtale.

Tredje ledd regulerer tofasemodellens andre del. Denne erstatningen skal dekke inntektstapet fra og med det året den skadelidte fyller 22 år og starter der overgangserstatningen slutter. Etter bestemmelsens *første punktum* skal erstatningen som hovedregel utmåles det året den skadelidte fyller 21 år, og den skal da utgjøre 50,8 G ved 100 prosent ervervsmessig uførhet. Dersom utmålingen likevel først skjer et senere år, skal erstatningen utgjøre 51,8 G ved 100 prosent ervervsmessig uførhet, jf. *annet punktum*. Når erstatningsbeløpet er noe høyere i det sistnevnte tilfellet, skyldes det at det aktuelle inntektstapet først oppstår fra og med det året den skadelidte fyller 22 år, og at erstatningsbeløpet som følger av hovedregelen, er aldersjustert for likviditetsfordelen ved å få utbetalt erstatning ett år før tapsperioden starter.

Hovedregelen om at oppgjør skal skje det året den skadelidte fyller 21 år, er ment som en oppfordring til partene om å gjøre opp den siste delen av

inntektstaperstatningen på dette tidspunktet, men uten at det er knyttet særskilte sanksjoner til et eventuelt senere oppgjør. I så måte har regelen karakter av å være en «bør-regel». Dette må ses i lys av behovet for fleksibilitet. Realskaden må ha stabilisert seg, og den skadelidte bør få tid på seg til å gjennomgå eventuelle tiltak i forhold til arbeidslivet. Departementet følger ikke opp utvalgets forslag til spesialregler om et utskutt oppgjørstidspunkt for tilfeller der skadevirkningstidspunktet er «det året skadelidte fyller 17, 18 eller 19 år», jf. utvalgets lovforslag § 3-3 tredje punktum. Et eventuelt behov for å forskyve oppgjørstidspunktet i disse tilfellene anses tilstrekkelig ivaretatt gjennom hovedregelens karakter av å være en «bør-regel». At erstatningen etter omstendighetene vil kunne bli utmålt på et senere tidspunkt, fremgår også forutsetningsvis av annet punktum.

Selv om hovedregelen om oppgjørstidspunkt langt på vei er å anse som en «bør-regel», har den rettslig betydning på ett sentralt punkt: Ingen av partene kan før det året den skadelidte fyller 21 år, ensidig kreve oppgjør av erstatning for fase 2 utenom i de tilfellene hvor dette er særskilt hjemlet. Slik særskilt hjemmel finnes i femte og sjette punktum.

Etter tredje ledd *tredje punktum* reduseres erstatningen forholdsmessig ved lavere uføregrader enn 100 prosent. Til forskjell fra overgangserstatningen, som er basert på den skadelidtes medisinske invaliditet, er erstatningen for fase 2 etter tredje ledd basert på den skadelidtes *erhvervsmessige uførhet*. Det siktes med dette til en alminnelig vurdering av den skadelidtes generelle arbeidsevne, jf. vurderingstemaet i skadeserstatningsloven § 3-1 annet ledd første punktum, som slår fast at det skal ses hen «til skadelidtes muligheter for å skaffe seg inntekt ved arbeid som med rimelighet kan ventes av ham på bakgrunn av hans evner, utdanning, praksis, alder og muligheter for omskolering». Den *erhvervsmessige uførhetsgraden* fastsettes da ut fra en konkret differansebetragtning basert på den skadelidtes inntekt med og uten skaden. Fastsettelsen av *uførhetsgraden* reiser enkelte særlige spørsmål ved utmåling av barneverstatning ettersom disse reglene bygger på et fiksert årlig inntektsnivå på 6 G uten skaden, jf. proposisjonen punkt 3.4, jf. punkt 3.2.2. Utvalget illustrerer dette i punkt 6.5.4.3 i utredningen med et eksempel om en skadelidte som på oppgjørstidspunktet jobber i halv stilling med en inntekt tilsvarende 5 G. I et slikt tilfelle kan det spørres om den *erhvervsmessige uførhetsgraden* skal fastsettes til 17 prosent (forholdsmessig differanse mellom 6 G og 5 G) eller til 50

prosent (reduksjonen i stillingsprosent). I likhet med utvalget legger departementet til grunn at fastsettelsen må ta utgangspunkt i den førstnevnte innfallsvinkelen. Dette samsvarer med det alminnelige utgangspunktet om at den *erhvervsmessige uførhetsgraden* fastsettes ut fra differansen mellom den skadelidtes inntekt med og uten skaden. For øvrig vises det til utredningen punkt 5.7.3 for en omtale av beslektede problemstillinger.

Ettersom erstatningsbeløpene som følger av første til tredje punktum, inneholder fradrag for uføretrygd, er det et behov for særregulering for skadelidte med så lave uføregrader at de ikke oppfyller vilkårene for å motta uføretrygd, jf. folkestrygdloven § 12-7. En særregulering for denne gruppen skadelidte, der erstatningen beregnes uten fradrag for trygd, forutsettes fastsatt i forskrift, jf. forskriftshjemmelen i *fjerde punktum*. Det vises for øvrig til proposisjonen punkt 3.4.

Det følger av *femte punktum* at erstatningen kan fastsettes tidligere enn det som følger av første punktum, dersom det er «åpenbart at den skadelidte er 100 prosent varig *ervervsufør*». Det er liten grunn til å avvende oppgjøret hvis det er på det rene at den skadelidtes *erhvervsevne* er totalt bortfalt, eksempelvis som følge av hjerneskade påført under fødsel. Begrepet «åpenbart» innebærer at det her gjelder et skjerpet beviskrav. Om varighetskravet vises til merknaden til første ledd første punktum. Bestemmelsen kommer kun til anvendelse ved 100 prosent *uførhet* og ikke ved eventuell gradert *uførhet*. (Ved gradert *uførhet* ville det uansett gjennomgående hefte usikkerhet ved den eksakte *uføregraden*.)

Videre følger det av *sjette punktum* at skadevolderen eller dennes representant når som helst kan innfri betalingsforpliktelsen ved å gjøre opp inntektstapet som om den skadelidte er 100 prosent varig *ufør*. Med skadevolderens «representant» siktes det til subjekter som trer i skadevolderens sted, typisk et forsikringsselskap ved en ansvarsforsikring eller det offentlige ved Kontoret for voldsoffererstatning eller Norsk pasientskadeerstatning.

Når erstatningen etter tredje ledd skal dekke inntektstap som oppstår fra og med det året den skadelidte fyller 22 år, vil den skadelidte oppnå en likviditetsfordel i den utstrekning erstatningen utbetales på et tidligere tidspunkt. Dette er hensyntatt for erstatningsbeløpet etter hovedregelen om utmåling det året den skadelidte fyller 21 år, jf. foran. Etter omstendighetene kan erstatningen imidlertid også bli utbetalt på et langt tidligere tidspunkt, enten i medhold av unntaksreglene i femte og sjette punktum, eller etter gjensidig

avtale. *Syvende punktum* innebærer at det ved et slikt fremskutt oppgjør skal tas hensyn til likviditetsfordelen ved at erstatningen aldersjusteres (neddiskonteres) ut fra den skadelidtes alder på oppgjørstidspunktet. Den konkrete aldersjusteringen foreslås regulert i forskrift. Det vises for øvrig til proposisjonen punkt 3.4 og 3.2.4.

Etter tredje ledd *åttende punktum* kan den erstatningsansvarlige pålegges å stille sikkerhet for den skadelidtes krav på erstatning etter tredje ledd. Bakgrunnen er at det kan gå lang tid fra skaden skjer og frem til oppjøret av erstatningen for fase 2, og at den skadelidte i enkelte tilfeller ellers kan løpe en urimelig risiko for at den ansvarlige for kravet ikke lenger er søkegod på oppgjørstidspunktet. Bestemmelsen forutsettes ikke å være aktuell ved krav mot det offentlige, herunder krav etter voldsoffererstatningsloven og pasientskadeloven, eller når kravet kan rettes mot et forsikringsselskap, jf. drøftelsen i proposisjonen punkt 3.4. Ved en eventuell tvist om sikkerhetsstillelse, herunder sikkerhetsstillelsens omfang, må domstolene ta stilling til kravet. Ettersom det på dette stadiet normalt vil hefte en usikkerhet ved erstatningskravets endelige størrelse, vil det måtte utvises et visst skjøn med hensyn til hvilke krav til sikkerhetsstillelse som med rimelighet kan stilles i det enkelte tilfellet. Hvis erstatningsoppgjøret ender med at erstatningen helt eller delvis blir fastsatt til et terminbeløp, vil spørsmålet om eventuell videre sikkerhetsstillelse reguleres av skadeserstatningsloven § 3-9 annet punktum.

Fjerde ledd pålegger skadevolderen eller dennes representant en varslingsplikt overfor den skadelidte for å sikre at denne får oppgjør av erstatning som nevnt i tredje ledd (fase 2). Når det gjelder begrepet «representant», vises det til merknaden til tredje ledd sjetten punktum foran. Varslingsplikten gjelder det året den skadelidte fyller 19 år. Den skadelidte skal da gis særskilt melding om rett til oppgjør av erstatning for fase 2. Meldingen skal tydelig informere og minne den skadelidte på retten til å kreve oppgjør etter skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje ledd. Annet punktum oppstiller et krav om at meldingen – for å oppfylle plikten – må sendes skriftlig ved rekommandert brev. Varslingsplikten er begrenset til tilfeller hvor den skadelidte har kjent adresse. Med dette menes at skadevolderen eller dennes representant enten har tilgjengelig kontaktinformasjon, eller at kontaktinformasjonen lar seg oppdrive ved slike undersøkelser som med rimelighet kan kreves i det enkelte tilfellet. Som typiske eksempler nevnes søk i opplysningstjenester som Gule sider og lignende, eventuelt Folkeregisteret hvis den

ansvarlige har tilgang til slik informasjon. Varslingsplikten er nærmere behandlet i punkt 4 i proposisjonen.

Femte ledd inneholder en sikkerhetsventil som tar sikte på å forhindre urimelige resultater i tilfeller der den skadelidte hadde betydelige inntekter før skadevirkningstidspunktet. (Se merknaden til første ledd om begrepet «skadevirkningstidspunktet».) Dersom den skadelidte de siste to årene før skadevirkningstidspunktet hadde en gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer, kan beløpene etter annet og tredje ledd (tofasemodellen) forhøyes i det omfang det finnes rimelig. Utmålingen skal da fortsatt skje med utgangspunkt i de standardiserte reglene, men slik at det kan gis et tillegg i erstatningen for å avbøte de urimelige utslagene. Om og i hvilken utstrekning det skal gis et slikt tillegg, vil være opp til domstolene å vurdere ut fra forholdene i den enkelte sak. Bestemmelsen kommer i prinsippet til anvendelse både for overgangserstatningen etter annet ledd og erstatningen for fase 2 etter tredje ledd, men den antas å være mest aktuell for overgangserstatningens dekningsområde. Det vises for øvrig til proposisjonen punkt 6.

Sjette ledd omhandler den såkalte «valgfrihetsmodellen». Som et alternativ til erstatning etter annet og tredje ledd er skadelidte med en medisinsk invaliditet til og med 25 prosent gitt en adgang til i stedet å kreve engangserstatning etter en modell basert på medisinsk invaliditet. Det oppstilles da et krav om minst ti prosent medisinsk invaliditet, jf. annet punktum. De konkrete erstatningsbeløpene forutsettes her fastsatt i forskrift som et gitt antall G basert på den skadelidtes medisinske invaliditet, med utgangspunkt i erstatningsnivået som fremgår av tabell 3.4 gjengitt i proposisjonen punkt 3.4 sammenholdt med tabell 6.9 gjengitt i proposisjonen punkt 3.2.3 (gradering ved lavere invaliditetsgrader), og justert i tråd med et krav om minst ti prosent medisinsk invaliditet. Dersom den skadelidte velger å kreve erstatning etter alternativet i sjette ledd, utmåles en engangserstatning som kommer i stedet for erstatning etter annet og tredje ledd. Det følger av tredje punktum at kravet må fremsettes skriftlig innen fem år fra skadevirkningstidspunktet, og med det året den skadelidte fyller 16 år som absolutt grense. Fristen er ikke ment å få betydning for om kravet skal anses foreldet etter reglene i foreldelsesloven. Når kravet skal fremsettes «skriftlig», er dette ikke ment å være til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon. For øvrig vises det til proposisjonen punkt 3.4.

Syvende ledd regulerer erstatning for hjemmearbeidstap. Se punkt 5 i proposisjonen. Bestemmelsen innebærer at den skadelidte på nærmere vilkår kan kreve slik erstatning i tillegg til erstatning etter annet og tredje ledd eller i tillegg til erstatning etter sjette ledd. Hjemmearbeidstaperstatningen utbetales som en standardisert engangserstatning etter en gruppeinndeling som regulert i bokstav a og bokstav b.

Bokstav a gir rett til erstatning ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre gjøremål i eller i tilknytning til hjemmet. Med tyngre gjøremål forstås i denne sammenhengen for eksempel tyngre vedlikehold av bolig (herunder fritidsbolig), snømåking, dekkskift og tyngre hagearbeid, samt tyngre rengjøring som (periodisk) vask av tak og vegger og vask av vinduer ved hjelp av stige mv. Den skadelidte må ha mistet evnen til å utføre en *vesentlig* del av tyngre hjemmearbeid for å kvalifisere for rett til erstatning. Begrepet forutsetter at det foretas en samlet vurdering av evnen til hjemmearbeid innen vedkommende gruppe. Som en retningslinje for vurderingen antas det at vesentlighetskravet vil være oppfylt dersom den skadelidte ikke har evne til å utføre rundt en tredel av de tyngre gjøremålene. Det er imidlertid den skadelidtes samlede funksjonsevne i og i tilknytning til hjemmet (helhetsbildet) som er avgjørende, og ikke prosent- eller brøkdelsberegninger basert på antall oppdelte gjøremål. For en skadelidte som omfattes av bokstav a, ytes en samlet hjemmearbeidserstatning på 4 G.

Bokstav b gir rett til erstatning ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del også av lettere husarbeid. Med lettere husarbeid forstås i denne sammenheng eksempelvis matlaging, løpende renhold, rydding, innkjøp og andre lettere huslige gjøremål. Bestemmelsen må ses i sammenheng med funksjonsbeskrivelsen i bokstav a, jf. ordet «også». I dette ligger at den skadelidte må ha tapt hele eller en vesentlig del av evnen til tyngre hjemmearbeid og i tillegg ha tapt en vesentlig del av evnen til å utføre lettere gjøremål. Et evnetap på rundt en tredel vil også her kunne tjene som retningslinje for vesentlighetskravet, jf. omtalen i forrige avsnitt. For en skadelidte som omfattes av bokstav b, ytes en samlet hjemmearbeidserstatning på 8 G.

Felles for bokstav a og bokstav b er at det gjelder et krav om årsakssammenheng mellom den ansvarsbetingende hendelsen og reduksjonen eller bortfallet av funksjonsevnen. Særlige spørsmål kan oppstå der den skadelidte har en skade fra før og dermed en «inngangsinvaliditet» når det

gjelder å utføre arbeid i hjemmet. I slike tilfeller er det kun *merskaden* som gir grunnlag for erstatning, og de angitte gruppene i bokstav a og b må leses ut fra dette. Det vises til utredningen side 287 der det uttales at dersom «grunnskaden medfører at skadelidte taper evnen til å utføre også lettere hjemmearbeid, gis det erstatning ved å ta utgangspunkt i gruppe 2 (merskaden), med fratrukk av erstatning for gruppe 1 (grunnskaden)». En nærmere omtale av ulike typetilfeller er inntatt i utredningen punkt 8.6.7.7.

Åttende ledd slår fast at det ved fastsetting av erstatning etter § 3-2 a skal gjøres fradrag for forsikringsytelser i den utstrekning den erstatningsansvarlige har betalt premien. Bestemmelsen viderefører fradragreguleringen i gjeldende § 3-2 a tredje ledd. Det vises her til proposisjonen punkt 3.4.

Niende ledd retter seg mot tilfeller der den skadelidte ikke har varig opphold i Norge, såkalte «besøkende skadelidte». Ettersom de standardiserte erstatningsreglene er konstruert ut fra norske rammevilkår, vil premissene for reglene i slike tilfeller kunne svikte når det ses hen til rammevilkårene i den skadelidtes oppholdsland. Som eksempel nevnes tilfeller der den skadelidte kommer fra et land med markert lavere inntektsnivå enn i Norge eller et land med samme inntektsnivå som i Norge, men hvor tryggedekningen er vesentlig lavere. I niende ledd er domstolene derfor gitt en adgang til å tilpasse erstatningsbeløpene hvis den skadelidte ikke er medlem av folketrygden og en anvendelse av de standardiserte reglene vil føre til et åpenbart urimelig resultat. Vurderingstemaet for denne urimelighetsvurderingen vil være det økonomiske resultatet som følger av de standardiserte reglene, når premissene for disse reglene sammenholdes med forholdene i den skadelidtes oppholdsland. Bestemmelsen er ikke ment å for øvrig åpne for å fravike de standardiserte reglene i større utstrekning enn det som gjelder når den skadelidte er medlem i folketrygden. Det vises ellers til proposisjonen punkt 10.

Tiende ledd første punktum presiserer at det med «G» siktes til grunnbeløpet i folketrygden med den verdien det har på oppgjørstidspunktet. «Oppgjørstidspunktet» er i *annet punktum* definert som det tidspunktet partene kommer til enighet eller det treffes avgjørelse som blir rettskraftig. *Tredje punktum* inneholder en særregel for det tilfellet at erstatningen i «det vesentlige» allerede er utbetalt forut for en eventuell avtale om erstatningsoppjøret eller avgjørelse som blir rettskraftig. I så fall er det utbetalingstidspunktet som skal legges til grunn. Vesentlighetskravet for-

utsettes normalt oppfylt ved utbetaling av 3/4 av erstatningen eller mer ut fra en sammenligning av det antall G som ligger til grunn for utbetalingen, og det antall G som er lagt til grunn i den senere avtalen eller avgjørelsen. Dersom vesentlighetskravet ikke er oppfylt, må man falle tilbake på hovedregelen etter annet punktum. Det vises for øvrig til proposisjonen punkt 8.1.

Ellevte ledd inneholder en særregel om beregning av forsinkelsesrenter ved barneerstatning. Bestemmelsen innebærer at renter etter forsinkelsesrenteloven tidligst begynner å løpe fra to uker etter oppgjørstidspunktet. «Oppgjørstidspunktet» er definert i § 3-2 a tiende ledd, jf. merknaden til denne bestemmelsen foran. Det vises til proposisjonen punkt 8.3 for en nærmere omtale.

I *tolvte ledd* slås det fast at retten ved en eventuell terminvis erstatningsutmåling, jf. skadeserstatningsloven § 3-9, skal fastsette terminbeløpet til et antall G, og at det ved fastsettelsen av terminbeløpene skal tas hensyn til den skadelidtes skatetsituasjon. Det vises til proposisjonen punkt 11.1.

Til § 3-3

Det foreslås å oppheve *annet punktum* samtidig som det presiseres at § 3-2 a også skal gjelde ved krav om erstatning på grunnlag av lovovertredsene nevnt i § 3-3 første punktum. Det vises til proposisjonen punkt 7. Henvisningene til straffeloven er tilpasset de foreslåtte lovendringene i Prop. 64 L Om ikraftsetting av straffeloven 2005 (straffelovens ikraftsettingslov). Ved graderte lovbrudd er det her kun vist til grunddeliktet, med det ligger som en forutsetning at også grovere overtredelser anses omfattet av henvisningene.

13.2 Endringen i bilansvarslova

Til § 6

I *annet ledd annet punktum* er det tatt inn en henvisning til skadeserstatningsloven § 3-2 a ellevte ledd for å klargjøre at denne særregelen om renteberegning også kommer til anvendelse i tilfeller der krav fremmes etter bilansvarslova.

13.3 Endringene i foreldelsesloven

Til § 9

I *første ledd annet punktum* foreslås en særregel om fristutgangspunktet for den alminnelige forel-

delsesfristen etter første ledd første punktum ved krav etter skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje ledd. Fristen løper her tidligst fra den dagen da den skadelidte fikk rett til å kreve oppfyllelse. Bestemmelsen må ses i lys av at erstatning etter § 3-2 a tredje ledd som hovedregel først kan kreves det året den skadelidte fyller 21 år. Det vises til proposisjonen punkt 11.4.

Første ledd *tredje punktum* utgjør en sanksjon ved eventuelle brudd på varslingsplikten etter skadeserstatningsloven § 3-2 a fjerde ledd. Den alminnelige foreldelsesfristen etter første punktum utvides da fra tre til seks år. Det vises til proposisjonen punkt 4.

13.4 Endringen i skatteloven

Til § 5-15

Første ledd ny bokstav p presiserer at standardisert inntektstaperstatning til barn etter skadeserstatningsloven § 3-2 a annet ledd (overgangserstatning) ikke skal regnes som inntekt og være unntatt fra skatteplikt. Det vises til proposisjonen punkt 9.

13.5 Endringene i voldsoffererstatningsloven

Til § 4

Ordlyden i *annet ledd* foreslås justert i samsvar med de foreslåtte endringene i skadeserstatningsloven § 3-2 a.

Til § 5

Det foreslås å oppheve *annet ledd*. Dette innebærer at menerstatning utmåles etter bestemmelsens første ledd også for skadelidte som omfattes av skadeserstatningsloven § 3-2 a, jf. den tilsvarende endringen i skadeserstatningsloven § 3-2.

13.6 Endringen i pasientskadeloven

Til § 13

I *annet ledd* er det tatt inn en henvisning til skadeserstatningsloven § 3-2 a ellevte ledd for å klargjøre at denne særregelen om renteberegning også kommer til anvendelse hvor krav fremmes etter pasientskadeloven.

13.7 Til ikrafttredelses- og overgangsreglene

Det foreslås at loven skal gjelde fra den tid Kongen bestemmer.

Det foreslås videre en overgangsbestemmelse som innebærer at loven kun skal gjelde i tilfeller der den ansvarsbetingende hendelsen finner sted etter lovens ikrafttredelse. Har hendelsen funnet

sted før ikrafttredelsen av loven, skal erstatningen fastsettes etter de reglene som gjelder nå.

Justis- og beredskapsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i skadeserstatningsloven mv. (standardisert inntektstaperstatning til barn).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i skadeserstatningsloven mv. (standardisert inntektstaperstatning til barn) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i skadeserstatningsloven mv. (standardisert inntektstaperstatning til barn)

I

I lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning gjøres følgende endringer:

§ 3-1 fjerde ledd skal lyde:

Har skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke fylt 19 år, utmåles erstatningen for varig tap i erverv etter § 3-2 a.

§ 3-2 annet ledd oppheves.

§ 3-2 a skal lyde:

§ 3-2 a *Inntektstaperstatning til barn*

1. Har den skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke fylt 19 år, ytes erstatning for varig tap i erverv, herunder tap i verdien av arbeid i heimen, etter paragrafen her.

2. Inntektstap frem til og med det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes med et antall G etter forskrift gitt av Kongen. Det gis ikke erstatning etter første punktum ved lavere medisinsk invaliditet enn ti prosent.

3. Inntektstap etter det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes med 50,8 G og utmåles dette året. Dersom utmålingen likevel først skjer et senere år, fastsettes erstatningen til 51,8 G. Er den skadelidtes ervervsuførhet lavere enn 100 prosent, reduseres erstatningen etter første og annet punktum forholdsmessig. Har den skadelidte en uføregrad som ikke oppfyller kravet for å motta uføretrygd etter folketrygdloven § 12-7, fastsettes erstatningen likevel til en forholdsmessig andel av et antall G etter regler gitt av Kongen i forskrift. Er det åpenbart at den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør, kan erstatningen fastsettes tidligere enn det året den skadelidte fyller 21 år. Skadevolderen eller dennes representant kan også når som helst oppfylle sin betalingsforpliktelse ved å betale en erstatning som om den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør. Utmåles erstatningen tidligere enn det året den skadelidte fyller 21 år, skal erstatningsbeløpet aldersjusteres etter regler fastsatt av Kongen i forskrift. Den erstatningsansvarlige kan pålegges å stille sikkerhet

for den skadelidtes krav på erstatning etter dette leddet.

4. Skadevolderen eller dennes representant plikter å gi en skadelidte med kjent adresse særskilt melding om rett til oppgjør etter tredje ledd det året den skadelidte fyller 19 år. Meldingen skal sendes ved rekommandert brev.

5. Hadde den skadelidte de siste to årene før skadevirkningstidspunktet en gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer, kan beløpene som følger av en utmåling etter annet og tredje ledd, forhøyes i det omfang det finnes rimelig.

6. Ved varig medisinsk invaliditet til og med 25 prosent kan den skadelidte, som et alternativ til erstatning etter annet og tredje ledd, kreve at inntektstaperstatningen fastsettes til en engangserstatning etter regler gitt av Kongen i forskrift. Første punktum gjelder ikke ved lavere medisinsk invaliditet enn ti prosent. Kravet må fremmes skriftlig innen det året den skadelidte fyller 16 år, likevel senest fem år fra skadevirkningstidspunktet.

7. I tillegg til erstatning etter annet og tredje ledd eller etter sjette ledd erstattes tap i verdien av arbeid i heimen med

a) 4 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid, eller

b) 8 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av også lettere hjemmearbeid.

8. Ved fastsettingen av erstatning etter paragrafen her skal det gjøres fradrag for forsikringsytelser i den utstrekning den erstatningsansvarlige har betalt premien.

9. Dersom den skadelidte ikke er medlem av folketrygden, jf. folketrygdloven kapittel 2, og bestemmelsene foran leder til et åpenbart urimelig resultat, kan erstatningen forhøyes eller reduseres i det omfang det finnes rimelig.

10. Med «G» menes grunnbeløpet i folketrygden, jf. folketrygdloven § 1-4, med den verdien det har på oppgjørstidspunktet. Med «oppgjørstidspunktet» menes det tidspunktet partene kommer til enighet eller det treffes avgjørelse som blir rettskraftig. Er erstatningen i det vesentlige utbetalt før dette, regnes likevel tidspunktet for utbetalingen som oppgjørstidspunktet.

11. Ved erstatningskrav etter paragrafen her løper renter etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. tidligst fra to uker etter oppgjørstidspunktet, jf. tiende ledd annet og tredje punktum.

12. Dersom retten av særlige grunner fastsetter erstatning etter denne bestemmelsen til terminbeløp, jf. § 3-9, skal terminbeløpet fastsettes til et antall G og slik at det tas hensyn til den skadelidtes skatte-situasjon.

§ 3-3 skal lyde:

§ 3-3 (erstatning for visse personlige krenkelser m.m.)

Bestemmelsene i §§ 3-1, 3-2 og 3-2 a gjelder tilsvarende ved erstatning for krenking eller mislig atferd som nevnt i straffeloven §§ 222, 251, 253, 254, 257, 259, 262, 263, 266, 268 første ledd, 271, 282, 291, 294, 295, 296, 299, 302, 304, 312, 313, 314, 327 eller 330.

II

I lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvognør gjer skal § 6 annet ledd annet punktum lyde:

Melding om skaden til trygdelaget vert rekna som påkrav, jf. likevel skadeserstatningsloven § 3-2 a ellefte ledd om renter ved inntektstaperstatning til barn.

III

I lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer skal § 9 første ledd lyde:

1. Krav på skadeserstatning eller oppreisning foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige. Ved krav etter skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje ledd løper fristen likevel tidligst fra den dagen da den skadelidte fikk rett til å kreve oppfyllelse. Ved brudd på varslingsplikten

etter skadeserstatningsloven § 3-2 a fjerde ledd er fristen etter første punktum 6 år i stedet for 3 år.

IV

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt skal § 5-15 første ledd ny bokstav p lyde: p. standardisert inntektstaperstatning til barn etter skadeserstatningsloven § 3-2 a annet ledd.

V

I lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning for personskade voldt ved straffbar handling m.m. gjøres følgende endringer:

§ 4 annet ledd skal lyde:

Har skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke fylt 19 år, utmåles erstatning for varig tap i erverv etter reglene om standardisert erstatning til barn i skadeserstatningsloven § 3-2 a.

§ 5 annet ledd oppheves.

VI

I lov 15. juni 2001 nr. 53 om erstatning ved pasientskader mv. skal § 13 annet ledd lyde:

Om renteplikt gjelder reglene i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m., jf. likevel skadeserstatningsloven § 3-2 a ellefte ledd om renter ved inntektstaperstatning til barn.

VII

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Loven gjelder for tilfeller der den erstatningsbetingende hendelsen finner sted etter lovens ikrafttredelse.

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Aurskog AS – 04/2015

